

**ŞIRNAK VALİLİĞİ
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ**

**2012 YILI
İL ÇEVRE DURUM RAPORU**

**HAZIRLAYAN
ÇED ve Çevre Hizmetleri Şube
Müdürlüğü**

ŞIRNAK-2013

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	2
A.1. HAVA KALİTESİ	5
A.2. HAVA KALİTESİ ÜZERİNE ETKİ EDEN UNSURLAR	6
A.3. HAVA KALİTESİNİN KONTROLÜ KONUSUNDAKİ ÇALIŞMALAR.....	9
A.4. ÖLÇÜM İSTASYONLARI.....	11
A.5. EGZOZ GAZI EMİSYON KONTROLÜ	14
A.6. GÜRÜLTÜ	14
A.7. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ EYLEM PLANI ÇERÇEVESİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR	14
A.8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	15
KAYNAKLAR.....	15
B. SU VE SU KAYNAKLARI	16
B.1. İLİN SU KAYNAKLARI VE POTANSİYELİ	16
B.1.1. YÜZEYSEL SULAR.....	16
B.1.1.1. AKARSULAR	16
B.1.1.2. DOĞAL GÖLLER, GÖLETLER VE REZERVUARLAR.....	16
B.1.2. YERALTI SULARI	18
B.1.2.1. YERALTI SU SEVİYELERİ.....	18
B.1.3. DENİZLER.....	18
B.2. SU KAYNAKLARININ KALİTESİ	18
B.3. SU KAYNAKLARININ KİRLİLİK DURUMU	19
B.3.1. NOKTASAL KAYNAKLAR	19
B.3.1.1. ENDÜSTRİYEL KAYNAKLAR.....	19
B.3.1.2. EVSEL KAYNAKLAR	19
B.3.2. YAYILI KAYNAKLAR	19
B.3.2.1. TARIMSAL KAYNAKLAR.....	19
B.3.2.2. DİĞER	20
B.4. SEKTÖREL SU KULLANIMLARI VE YAPILAN SU TAHSİSLERİ	20
B.4.1. İÇME VE KULLANMA SUYU.....	20
B.4.1.1. YÜZEYSEL SU KAYNAKLARINDAN KULLANILAN SU MİKTARI VE İÇMESUYU ARITIM TESİSİ MEVCUDİYETİ	20
B.4.1.2. YERALTI SU KAYNAKLARINDAN KULLANILAN SU MİKTARI VE İÇMESUYU ARITIM TESİSİ MEVCUDİYETİ.....	21
B.4.1.3. İÇME SUYU TEMİN EDİLEN KAYNAĞIN ADI, MEVCUT DURUMU, POTANSİYELİ VB.	22
B.4.2. SULAMA	22

B.4.2.1. SALMA SULAMA YAPILAN ALAN VE KULLANILAN SU MİKTARI.....	23
B.4.2.2. DAMLAMA VEYA BASINÇLI SULAMA YAPILAN ALAN VE KULLANILAN SU MİKTARI	23
B.4.3. ENDÜSTRİYEL SU TEMİNİ.....	23
B.4.4. ENERJİ ÜRETİMİ AMACIYLA SU KULLANIMI.....	23
B.4.5. REKREASYONEL SU KULLANIMI	24
B.5. ÇEVRESEL ALTYAPI.....	24
B.5.1. KENTSEL KANALİZASYON SİSTEMİ VE HİZMETİ ALAN NÜFUS	24
B.5.2. ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ VE MÜNFERİT SANAYİLER ATIKSU ALTYAPI TESİSLERİ ..	26
B.5.3. KATI ATIK DÜZENLİ DEPOLAMA TESİSLERİ	26
B.5.4. ATIKSULARIN GERİ KAZANILMASI VE TEKRAR KULLANILMASI	26
B.6. TOPRAK KİRLİLİĞİ VE KONTROLÜ	26
B.6.1. NOKTASAL KAYNAKLI KİRLENMİŞ SAHALAR.....	26
B.6.2. ARITMA ÇAMURLARININ TOPRAKTA KULLANIMI	27
B.6.3. MADENCİLİK FAALİYETLERİ İLE BOZULAN ARAZİLERİN DOĞAYA YENİDEN KAZANDIRILMASINA İLİŞKİN YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	27
B.6.4. TARIMSAL FAALİYETLER İLE OLUŞAN TOPRAK KİRLİLİĞİ.....	27
B.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	29
KAYNAKLAR	29
C. ATIK.....	30
C.1. BELEDİYE ATIKLARI (KATI ATIK BERTARAF TESİSLERİ).....	30
C.2. HAFRIYAT TOPRAĞI, İNŞAAT VE YIKINTI ATIKLARI	31
C.3. AMBALAJ ATIKLARI.....	31
C.4. TEHLİKELİ ATIKLAR	32
C.5. ATIK MADENİ YAĞLAR	32
C.6. ATIK PİL VE AKÜMÜLATÖRLER	34
C.7. BİTKİSEL ATIK YAĞLAR.....	35
C.8. POLİKLORLU BİFENİLLER VE POLİKLORLU TERFENİLLER.....	36
C.9. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER (ÖTL).....	36
C.10. ATIK ELEKTRİKLİ VE ELEKTRONİK EŞYALAR	36
C.11. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ (HURDA) ARAÇLAR.....	37
C.12. TEHLİKESİZ ATIKLAR	37
C.12.1. DEMİR VE ÇELİK SEKTÖRÜ VE CÜRUF ATIKLARI	38
C.12.2. KÖMÜRLE ÇALIŞAN TERMİK SANTRALLER VE KÜL.....	39
C.12.3. ATIKSU ARITMA TESİSİ ÇAMURLARI.....	45
C.13. TIBBİ ATIKLAR.....	45
C.14. MADEN ATIKLARI	46

C.15. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	46
KAYNAKLAR.....	46
Ç. KİMYASALLARIN YÖNETİMİ.....	47
Ç.1. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALAR	47
Ç.2. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	47
KAYNAKLAR.....	47
D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK	48
D.1. ORMANLAR VE MİLLİ PARKLAR	48
D.2. ÇAYIR VE MERA.....	48
D.3. SULAK ALANLAR.....	48
D.4. FLORA	48
D.5. FAUNA	50
D.6. TABİAT VARILARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	55
D.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	56
KAYNAKLAR.....	56
E. ARAZİ KULLANIMI.....	56
E.1. ARAZİ KULLANIM VERİLERİ.....	56
E.2. MEKÂNSAL PLANLAMA.....	58
E.2.1. ÇEVRE DÜZENİ PLANI.....	58
E.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	58
KAYNAKLAR.....	58
F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	59
F.1. ÇED İŞLEMLERİ.....	59
F.2. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ.....	60
F.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	61
KAYNAKLAR.....	61
G.1. ÇEVRE DENETİMLERİ	62
G.2. ŞİKÂyetLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	65
G.3. İDARİ YAPTIRIMLAR	66
G.4. ÇEVRE KANUNU UYARINCA DURDURMA CEZASI UYGULAMALARI.....	67
G.5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	67
KAYNAKLAR.....	67
H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ	68
I. İL BAZINDA ÇEVRESEL GÖSTERGELER	69
GENEL	69
NÜFUS.....	69

NÜFUS ARTIŞ HIZI.....	69
KENTSEL NÜFUS.....	69
SANAYİ.....	70
SANAYİ BÖLGELERİ.....	70
MADENCİLİK.....	71
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ.....	71
SICAKLIK.....	71
YAĞIŞ.....	72
DENİZ SUYU SICAKLIĞI.....	72
HAVA KALİTESİ.....	73
HAVA KİRLETİCİLER.....	73
SU-ATIKSU.....	74
SU KULLANIMI.....	74
BELEDİYE İÇME VE KULLANMA SUYU KAYNAKLARI.....	74
ATIKSU ARITMA TESİSİ İLE HİZMET VEREN BELEDİYELER.....	75
KANALİZASYON ŞEBEKESİ İLE HİZMET VERİLEN BELEDİYE SAYILARI VE NÜFUSU.....	75
SANAYİDEN KAYNAKLANAN ATIKSU VE BERTARAFI.....	76
ARAZİ KULLANIMI.....	76
TARIM.....	77
KİŞİ BAŞINA TARIM ALANI.....	77
KİMYASAL GÜBRE TÜKETİMİ.....	77
TARIM İLACI KULLANIMI.....	78
ORGANİK TARIM.....	79
ORMAN.....	80
BALIKÇILIK.....	80
ALTYAPI VE ULAŞTIRMA.....	81
KARAYOLU VE DEMİRYOLU YOL AĞI.....	81
MOTORLU KARA TAŞITI SAYISI.....	82
ATIK.....	83
BELEDİYELER TARAFINDAN YA DA BELEDİYE ADINA TOPLANAN ATIK VE BERTARAFI.....	83
KATI ATIKLARIN DÜZENLİ DEPOLANMASI.....	84
TIBBİ ATIKLAR.....	84
ATIK YAĞLAR.....	85
AMBALAJ ATIKLARI.....	86
ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER.....	86
ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ ARAÇLAR.....	86

ATIK ELEKTRİKLI -ELEKTRONİK EŞYALAR	87
MADEN ATIKLARI.....	87
TEHLİKELİ ATIKLAR	87
TURİZM.....	88
YABANCI TURİST SAYILARI	88
MAVİ BAYRAK UYGULAMALARI.....	89
EK-1: İL ÇEVRE SORUNLARI VE ÖNCELİKLERİ ENVANTERİ ARAŞTIRMA FORMU.....	90
AÇIKLAMALAR	90
BÖLÜM I.HAVA KİRLİLİĞİ	91
BÖLÜM II.SU KİRLİLİĞİ	95
BÖLÜM III.TOPRAK KİRLİLİĞİ.....	99
BÖLÜM IV.ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNLARI	101

ÇİZELGE LİSTESİ**SAYFA NO**

Çizelge A.1.	Hava Kalite İndeksi Karşılaştırma Tablosu	5
Çizelge A.2.	İlimizde (2012) Yılında Evsel Isınmada Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler	8
Çizelge A.3.	İlimizde (2012) Yılında Sanayide Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler	8
Çizelge A.4.	İlimizde (2012) Yılında Kullanılan Doğalgaz Miktarı	8
Çizelge A.5.	İlimizde (2012) Yılında Kullanılan Fueloil Miktarı	9
Çizelge A.6.	İlimizde (2012) Yılı İldeki Araç Sayısı ve Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı	9
Çizelge A.7.	İlimizde Hava Kalitesi Ölçüm İstasyon Yerleri ve Ölçülen Parametreler	10
Çizelge A.8.	İlimizde (2012)Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri	12
Çizelge A.9.	İlimizde (2012) Yılında Hava Kirleticisi Gazların Ortalama Konsantrasyonları ve Sınır Değerin Aşıldığı Gün Sayıları	13
Çizelge A.10.	Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği (Rapor Yılı) Yılında Hava Kalitesi Sınır Değerleri	13
Çizelge B.1.	İlimiz Akarsuları	16
Çizelge B.2.	İlimizdeki Mevcut Sulama Göletleri	16

Çizelge B.3.	İlimizin Yeraltısuyu Potansiyeli	18
Çizelge B.4.	İlimizde (2012) Yılı Yüzey ve Yeraltı Sularında Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Nitrat Kirliliği İle İlgili Analiz Sonuçları	19
Çizelge B.5.	İlimizde 2012 Yılı Kentsel Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu	25
Çizelge B.6.	İlimizdeki 2012 Yılı OSB'lerde Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu	26
Çizelge B.7.	İlimizde 2012 Yılı Tespit Edilen Noktasal Kaynaklı Toprak Kirliliğine İlişkin Veriler	26
Çizelge B.8.	İlimizde 2012 Yılında Kullanılan Ticari Gübre Tüketiminin Bitki Besin Maddesi Bazında ve Yıllık Tüketim Miktarları	28
Çizelge B.9.	İlimizde 2012 Yılında Tarımda Kullanılan Girdilerden Gübreler Haricindeki Diğer Kimyasal Maddeleri (Tarımsal İlaçlar vb)	28
Çizelge B.10.	İlimizde 2012 Yılında Topraktaki Pestisit vb Tarım İlacı Birikimini Tespit Etmek Amacıyla Yapılmış Analizin Sonuçları	29
Çizelge C.1.	İlimizde 2012 Yılı İçin İl/İlçe Belediyelerince Toplanan ve Birliklerce Yönetilen Katı Atık Miktar ve Kompozisyonu	30

Çizelge C.2.	İlimizde (2012) Yılı İl/İlçe Belediyelerde Oluşan Katı Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf Yöntemleri ve Tesis Kapasiteleri	30
Çizelge C.3.	İlimizde 2012 Yılında Birliklerce Yürütülen Katı Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf İşlemlerine İlişkin Bilgi	31
Çizelge C.4.	İlimizdeki 2012 Yılı Ambalaj Ve Ambalaj Atıkları İstatistik Sonuçları	31
Çizelge C.5.	İlimizdeki 2012 Yılında Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikeli Atıklarla İlgili Veriler	32
Çizelge C.6.	İlimizdeki Atık Yağ Geri Kazanım ve Bertaraf Miktarları	33
Çizelge C.7.	İlimizdeki 2012 Yılı İçin Atık Madeni Yağlarla İlgili Veriler	33
Çizelge C.8.	İlimizdeki Atık Yağ Geri Kazanımı Sonucu Elde Edilen Ürün Miktarları	33
Çizelge C.9.	İlimizde 2012 Yılında Oluşan Akümülatörlerle İlgili Veriler	34
Çizelge C.10.	İlimizde Yıllar İtibariyle Atık Akü Kazanım Miktarı	34
Çizelge C.11.	İlimizde Yıllar İtibariyle Toplanan Atık Akü Miktarı	35
Çizelge C.12.	İlimizde Yıllar İtibariyle Toplanan Atık Pil Miktarı	35
Çizelge C.13.	İlimizde Taşıma Lisanslı Araçların Yıllara Göre Gelişimi	35

Çizelge C.14.	İlimizde 2012 Yılı İçin Atık Bitkisel Yağlarla İlgili Veriler	35
Çizelge C.15.	İlimizde 2009-2012 Yılları Arasında Bitkisel Atık Yağ Taşıma Lisanslı Araç Sayısı	35
Çizelge C.16.	İlimizde 2012 Yılında Oluşan Ömrünü Tamamlamış Lastikler İle İlgili Veriler	36
Çizelge C.17.	İlimizde Geri Kazanım Tesislerine ve Çimento Fabrikalarına Gönderilen Toplam ÖTL Miktarları	36
Çizelge C.18.	İlimizde 2012 Yılı AEEE Toplanan ve İşlenen Miktarlar	37
Çizelge C.19.	İlimizde 2012 Yılı Hurdaya Ayrılan Araç Sayısı	37
Çizelge C.20.	İlimizdeki 2012 Yılı İçin Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikesiz Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf Edilmesi İle İlgili Verileri	38
Çizelge C.21.	Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar Listesi	39
Çizelge C.22.	İlimizdeki 2012 Yılı Demir ve Çelik Üreticileri Üretim Kapasiteleri, Cüruf ve Bertaraf Yöntemi	39
Çizelge C.23.	İlimizdeki 2012 Yılı Termik Santrallerde Kullanılan Kömür Miktarı Ve Oluşan Cüruf-Uçucu Kül Miktarı	43
Çizelge C.24.	Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğe göre Termik Santral Atıkları	44

Çizelge C.25.	2012 Yılında İlimiz İl Sınırları İçindeki Belediyelerde Toplanan Tıbbi Atıklar	45
Çizelge C.26.	İlimizdeki Yıllara Göre Tıbbi Atık Miktarı	45
Çizelge C.27.	Maden Atıklarının Sınıflandırılması	46
Çizelge C.28.	İlimizdeki 2012 Yılı Maden Zenginleştirme Tesislerinden Kaynaklanan Atık Miktarı	46
Çizelge Ç.1.	İlimizdeki 2012 Yılı SEVESO Kuruluşlarının Sayısı	47
Çizelge D.1.	İl Sınırları İçerisindeki Flora Türleri	49
Çizelge D.2.	Bölgesel Fauna Listesi	50
Çizelge D.3.	Şırnak İlindeki Mevcut Balık Türleri	54
Çizelge E.1.	2012 Yılı İlimiz Arazilerinin Kullanım Durumu	57
Çizelge F.1.	İlimizde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından (2012) Yılı İçerisinde Alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının Sektörel Dağılımı	59
Çizelge F.2.	İlimizde 2012 Yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından Verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi Sayıları	60
Çizelge G.1.	İlimizde (2012) Yılında ÇŞİM Tarafından Gerçekleştirilen Denetimlerin Sayısı	62

Çizelge G.2.	İlimizde (2012) Yılında ÇŞİM'e Gelen Tüm Şikâyetler ve Bunların Değerlendirilme Durumları	65
Çizelge G.3.	İlimizde 2012 Yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından Uygulanan Ceza Miktarları ve Sayısı	66

GRAFİK LİSTESİ**SAYFA NO**

Grafik A.1.	İlimizde Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu PM10 Parametresi Günlük Ortalama Değer Grafiği	11
Grafik A.2.	İlimizde Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu SO2 Parametresi Günlük Ortalama Değer Grafiği	12
Grafik B.1.	İlimizde(2012) Yılı Belediyeler Tarafından İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İle Dağıtılmak Üzere Temin Edilen Su Miktarının Kaynaklara Göre Dağılımı	21
Grafik B.2.	İlimizde 2012 Yılında Endüstrinin Kullandığı Suyun Kaynaklara Göre Dağılımı	23
Grafik B.3.	İlimizde 2012 Yılı Kanalizasyon Hizmeti Verilen Nüfusun Belediye Nüfusuna Oranı	24
Grafik C.1.	İlimizdeki 2012 Yılı Atık Yağ Toplama Miktarları	33
Grafik C.2.	İlimizde Yıllar İtibariyle Atık Akü Toplama ve Geri Kazanım Miktarı	34
Grafik E.1.	İlimizin (2012) Yılı Arazi Kullanım Durumu	57
Grafik F.1.	İlimizde 2012 Yılı ÇED Olumlu Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı	59
Grafik F.2.	İlimizde 2012 Yılı ÇED Gerekli Değildir Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı	60

Grafik F.3.	İlimizde 2012 Yılında Verilen Çevre İzni Konuları	61
Grafik G.1.	İlimizde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından 2012 Yılında Gerçekleştirilen Planlı Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı	63
Grafik G.2.	İlimizde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından 2012 Yılında Gerçekleştirilen Ani Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı	63
Grafik G.3.	İlimizde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından 2012 Yılında Gerçekleştirilen Planlı ve Ani Çevre Denetimlerinin Dağılımı	64
Grafik G.4.	İlimizde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından 2012 Yılında Gerçekleştirilen Tüm Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı	64
Grafik G.5.	İlimizde 2012 Yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Gelen Şikâyetlerin Konulara Göre Dağılımı	65
Grafik G.6.	İlimizde 2012 Yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından Uygulanan İdari Para Cezalarının Konulara Göre Dağılımı	66

ÖNSÖZ

Çevre konusu, sadece insanları değil doğayı, tüm canlı ve cansız varlıkları ilgilendiren bir kavramdır. Çevre sorunları ise teknolojinin gelişmesi ve buna bağlı hızlı bir ekonomik kalkınma ile birlikte insan gereksinimlerinin çoğalması ve aşırı nüfus artışından kaynaklanmakta olup, günümüzde en çok tartışılan, çözüm yolları aranan, yeni kurumlar oluşmasına sebep olan, giderek kapsamı genişleyen, sanayileşme ve kentleşmenin ortaya çıkardığı ve acil çözüm bekleyen sorunların en önemlisidir. Bu önemini hiçbir zaman kaybetmeyen ve kaybetmeyecek olan yoğun çevre sorunlarının özellikle son yıllarda başta insan olmak üzere tüm bitki ve hayvan türlerinin nesillerini de ciddi bir şekilde tehdit eder hale geldiğini, bu nedenledir ki, gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerde beliren doğayı ve doğal kaynakları koruma fikri hızla yayılım göstermiştir.

Geçmiş yüzyılda çevre konusunda yapılan hataların bu yüzyılda da, tekrar edilmemesi ve konuya ilişkin duyarlılığın, yasal düzenlemelerin ve kurumsal yapının çağdaş düzeye getirilmesi en büyük arzumuzdur.

Sunulan çalışmada Şırnak ilinin coğrafik konumu, kaynakları, hava, su, toprak, flora ve fauna, atıklar, turizm, sanayi-teknoloji, tarım, enerji, ulaşım, nüfus, doğal afetler, sağlık, çevre eğitimi gibi çevre açısından önemli konulara ilişkin temel bilgilere değinilmiştir. Bu veriler hem bölgenin geleceğe yönelik planlamasında, hem de halkın ve yatırımcıların bilgilendirilmesine yardımcı olabilecek düzeydedir.

Temiz ve sağlıklı bir dünyada yaşamının, ilk koşulu çevreyi korumaktır. Çevrenin korunması da insanları eğitmekle mümkün olacaktır. Bu düşüncelerle **Çevre Durum Raporu**'nun çevre eğitimine katkı sağlayacak bir kitap olacağına inanıyoruz.

Mehmet Haluk AYBAR
Çevre ve Şehircilik İl Müdürü

GİRİŞ

1.Tarihçe

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en doğu ucunda yer alan Şırnak, 18 Mayıs 1990 tarihinde, Siirt'in Şırnak ve Güçlükönak; Mardin'in İdil, Cizre ve Silopi; Hakkari'nin Uludere ve Beytüşşebap yerleşimlerini alarak İl olmuştur. 19800 yıllık bir geçmişi olan Tufan olayı Şırnak ili sınırlarında bulunan Cudi Dağında noktalandığından bütün dünya insanların ikinci beşiği Şırnak ve Cizre olmaktadır. Hz. Nuh Peygamberin türbesinin Cizre'de oluşu, Cizre Surlarının gemi şeklinde olması, Ayrıca yüce kitabımız Kur'an-ı kerimin Hud süresinin 44. ayeti açıkça Tufan-Nuh gemisinin Cudi Dağında durduğunu yazmaktadır. Hz. Nuh (AS) tarafından Tufan öncesi kurulduğu söylenen Cizre. ikinci kez Nuh ve oğulları tarafından inşa edilirken Şırnak yazlık ve yayla olarak inşa edilmiştir. Şırnak kelimesi bazı tarihlere göre "ŞEHRİ NUH" tan türetildiği söylenmektedir.

2. Coğrafi Konumu

Şırnak ili, 37°31 kuzey enlemleri ve 42°28 doğu boylamları arasında yer almaktadır. Şırnak ili topraklarının batı kesimi, Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Dicle bölümünde yer alır. Öteki yarısı da Doğu Anadolu Bölgesi sınırları içinde kalan ilin, toplam alanı 7.172 Km² dir. İl batıda Mardin, kuzeyde Siirt, kuzey doğuda Hakkari illeri, güneyde de Irak ve Suriye ile çevrilidir. Şırnak Merkez İlçe dışında 6 ilçe,5 bucak,243 köyü bulunmaktadır.

Şekil 1. Şırnak İl Sınırları (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012)

3. Yüzey Şekilleri

Batı ve güney kesimindeki bazı düzlükler dışında, ilin büyük bölümü akarsular tarafından derince yarılarak plato alanlarına dönüştürülmüştür. Dağlık kesimlerde Güneydoğu Toroslar sistemine bağlı yüksek kütleler vardır. Yer yer 3000 metreyi aşan bu dağlar üzerindeki doruklar. Kuzeydoğudaki Karacadağ (3275 m) ve doğudaki Altın Dağı'dır.(3358 m)Çok yüksek olmamakla birlikte ilin dağları arasında Cudi dağının özel bir yeri vardır. İslam inancına göre Tufan'dan sonra Nuh'un Gemisinin indiği Cudi dağı Şırnak kentinin güneyindedir.

Dicle ırmağının küçük bir kolu olan Kızılsu tarafından derince yarılmıştır. Şırnak ile Cizre arasındaki ulaşım açısından önemli bir boğaz vadisi dağın batı sınırındır. Kasrik boğazı, Dicle' ye dökülen suların yardığı antesedan yarma vadidir.

Yeryüzü şekilleri bakımından dağlık alanların çok yer kapladığı ilde, Hakkari dağlarının batısında yer alan Faraşın ve Nordüz platosunun (Bir kısmı) ayrıca diğer Cizre-Silopi ve İdil düzlükleri de bir plato alanlarıdır. Faraşın platosu yer yer sulak otlakların varlığı nedeniyle hayvancılık için önemlidir. Kışların uzun ve sert geçmesi Faraşın platosunda yerleşmeyi engeller.

4.İklim

Doğu Anadolu ikliminin birbirine karşıt iki hava kütlesi etkisinin belirlediği görülür. Bunlardan birisi, bölgeyi özellikle kış aylarında etkisi altında bulunduran, buna karşılık yaz aylarında kuzeye çekilen soğuk kuru hava kütlesidir. Sibiryaya-İskandinavya üzerinde bu karasal hava kütlesi Kasım-Mayıs döneminde etki alanını genişletir. Kuzeydoğu, güneybatı yönlü bir eksen boyunca Türkiye'nin Doğu bölgelerini kış şartlarına hazırlar, Şırnak ilinin iklimini belirlerken ilin bulunduğu bölgelere göre değerlendirmek gerekir. Doğu Anadolu bölgesinde kalan kısımda kışlar serttir. Kuzeyden gelen soğuk havalar kışın bu yörenin sert ve karlı geçmesini sağlar. Kar yağışı Güneydoğu Anadolu Bölgesinin sınırına kadar devam eder. Karla örtülü gün sayısı, dolu ve sisli gün sayısı güney bölümüne göre fazladır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi içinde kalan kısımda kışlar daha ılık, fakat yazın buralar aşırı sıcak geçmektedir. Kışın kuzeyden gelen soğuk havalar güneyden gelen ılık hava ile karşılaşır. Karşılaşan hava yoğunluğu az olanın yukarı çıkması sonucu yağış ve sisin oluşmasına sebep olur. Sis olayının en güzel örneği Kasrik boğazı civarında görülür. Kış aylarında yaklaşık 25 gün sislidir. Yağışlar kışın kar, ilkbahar da yağmur, sonbahar ve yaz aylarında ise çok az yağış düşer. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde kalan kısımda, Mardin eğiğinden burulara kadar sokulan Akdeniz iklimini görmek mümkündür. Pamuk, Zakkum ve Zeytin bunun en büyük kanıtıdır. Yaz aylarında dağ ile vadilerde, dağ ve vadi meltemleri görülür.

Yağış kışın kar, ilkbaharda yağmurdur. İlkbahar sonlarında havanın aniden ısınıp yükselmesi, özellikle Mayıs aylarında dolu tipi yağışların görülmesine sebep olur. Ortalama sıcaklık 19 C, ortalama açık günlerin sayısı 169 C, ortalama yağış miktarı 712 mm olduğu görülür. Güneyde karla kaplı olduğu gün 0.8 gün iken, kuzeyde bu artar. Kar kalınlığının ortalama, yükseklerde 1.5 metreye kadar çıktığı görülür.

5.Doğal Bitki Örtüsü

İklimin karasal olması doğal bitki örtüsü üzerinde etkili olmuştur Mevsim içindeki yağışların az olması, doğal bitki örtüsünün step (Bozkır) olmasına neden olmuştur. Yükseklerde, özellikle Beytüşşebap ve Uludere civarında bulunan dağların yüksek yerlerinde alpin çayırları bulunur. Faraşın yaylası bu açıdan önemlidir. Bozkır alanlarının olmadığı yerlerde, özellikle dağların yüksek yamaçlarında yer yer bozuk karakterli meşelikleri görmek mümkündür. İli saran dağların yamaçlarında bittim denilen yabancı fıstıkları görmek mümkündür. Bittimlerin (Yabancı Fıstık) aşılınıp geliştirilmesiyle elde edilen fıstığın özel bir yeri olması bittimlerin korunup çoğaltılmasına neden olmaktadır. Akdeniz ikliminin görüldüğü sınırlı alanda akarsu kenarlarında zakkumlar görülür.

6.Akarsular

İlin suları Dicle ırmağında toplanır. İl topraklarını kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda kesen Dicle, Cizre'yi geçtikten sonra bir sürede Türkiye Suriye sınırını çizer. Dicle'nin bir kolu olan Habur Çayı ise bir süre Irak da Şırnak ili (aynı zamanda Türkiye) arasında sınır oluşturur. İlin sularını toplayan

Dicle ırmağının başlıca kolları Habur ve Kızılsu' dur. Habur çayının kolu olan Hezil çayı Irak ve Suriye sınırını çizer. İl topraklarından ve bu suların daha fazla yararlanmak amacıyla baraj yapılmasına karar alınmıştır. Baraj projesi GAP'a dahildir.

5. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüzde Çevre Yapılanması

İl Müdürlüğümüz bünyesinde ÇED ve Çevre Hizmetlerinden Sorumlu Şube Müdürlüğü adı altında tek çevre şubesi bulunmaktadır. Şube Müdürlüğü bünyesinde 1 Şube Müdür Vekili, 4 Çevre Mühendisi ve 1 inşaat teknikeri olmak üzere toplam 6 personel bulunmaktadır.

A. HAVA

A.1. Hava Kalitesi

Türkiye’de özellikle kış sezonunda bazı şehir merkezlerinde meteorolojik şartlara da bağlı olarak hava kirliliği görülmektedir. Kış aylarında ısınmadan kaynaklanan hava kirliliğinin temel sebepleri; düşük vasıflı yakıtların iyileştirilme işlemine tabi tutulmadan kullanılması, yanlış yakma tekniklerinin uygulanması ve kullanılan yakma sistemleri işletme bakımlarının düzenli olarak yapılmaması şeklinde sıralanabilir. Ancak ısınmada doğal gazın ve kaliteli yakıtların kullanılması sonucu özellikle büyük şehirlerde hava kirliliğinde 1990’lı yıllara göre azalma olmuştur.

Şehirleşme ile sanayi tesislerinin yakın çevresindeki bölgelerdeki konutlaşmaların artması hava kirliliğinin olumsuz etkilerini artırmaktadır. Kömüre dayalı termik santrallerde kullanılan yerli linyitlerin yüksek kükürt oranı ve bazı tesislerde arıtma sistemlerinin olmaması nedeniyle kükürt dioksit (SO₂) emisyonları problem oluşturmaktadır. Çevre Mevzuatının kirletici vasfı yüksek tesisler olarak nitelendirdiği enerji üretim tesisleri için mevzuatta özel emisyon sınır değerleri bulunmaktadır. Söz konusu tesislerin kurulması ve işletilmesi için gerekli izinler, tesisten çıkan emisyonlar ve tesisin etki alanı içerisinde hava kirliliğinin tespitine ilişkin usul ve esaslar Çevre Mevzuatında belirlenmiştir. Katı, sıvı ve gaz yakıt kullanan bu tesisler için ilgili baca gazı sınır değerlerinin sağlanması yanında tesis etki alanlarında hava kalitesi sınır değerlerinin de sağlanması gereklidir. Bu nedenlerle söz konusu tesislerden kaynaklanan özellikle toz, kükürt dioksit (SO₂) ve azotoksit (NO_x) emisyonlarının giderilmesi ve azaltılması konusundaki tekniklerinin uygulanması gereklidir. Söz konusu azaltım teknikleri son yıllarda tesislerden kaynaklanan emisyon yüklerini önemli ölçüde azaltılabilmektedir. Söz konusu azaltım tekniklerinin hayata geçirilmesi ve yaygın olarak kullanılabilmesi içinde Çevre Mevzuatında bazı değişiklikler yapılmıştır.

Şehirlerde yaşanan hava kirliliğine, artan motorlu taşıtlardan kaynaklanan egzoz gazları da katkı sağlamaktadır.

Hava kalitesine ilişkin hava kalite indeksi karşılaştırması da Çizelge A.1’ de verilmektedir.

Çizelge A.1- Hava Kalite İndeksi Karşılaştırma Tablosu

Hava Kalitesi İndeksi	SO ₂		NO ₂		CO		O ₃		PM10	
	1 saatlik ortalama (µgr/m ³)	24 saatlik ortalama (µgr/m ³)	24 saatlik ortalama (µgr/m ³)	24 saatlik ortalama (µgr/m ³)	1 saatlik ortalama (µgr/m ³)	24 saatlik ortalama (µgr/m ³)	1 saatlik ortalama (µgr/m ³)	24 saatlik ortalama (µgr/m ³)	1 saatlik ortalama (µgr/m ³)	24 saatlik ortalama (µgr/m ³)
1 (çok iyi)	0-50	0-45	0-1,9	0-1,9	0-35	0-25	0-35	0-25	0-35	0-25
2 (iyi)	51-199	46-89	2,0-7,9	2,0-7,9	36-89	26-69	36-89	26-69	36-89	26-69
3 (yeterli)	200-399	90-179	8,0-10,9	8,0-10,9	90-179	70-109	90-179	70-109	90-179	70-109
4 (orta)	400-899	180-299	11,0-13,9	11,0-13,9	180-239	110-139	180-239	110-139	180-239	110-139
5 (kötü)	900-1499	300-699	14,0-39,9	14,0-39,9	240-359	140-599	240-359	140-599	240-359	140-599
6 (çok kötü)	>1500	>700	>40,0	>40,0	>360	>600	>360	>600	>360	>600

A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Unsurlar

Hava kirliliği, doğrudan veya dolaylı olarak insan sağlığını etkileyerek yaşam kalitesini düşürmektedir. Günümüzde hava kirliliği nedeniyle yerel, bölgesel ve küresel sorunlar yaygın olarak yaşanmaktadır.

Yoğun şehirleşme, şehirlerin yanlış yerleşmesi, motorlu taşıt sayısının artması, düzensiz sanayileşme, kalitesiz yakıt kullanımı, topoğrafik ve meteorolojik şartlar gibi nedenlerden dolayı büyük şehirlerimizde özellikle kış mevsiminde hava kirliliği yaşanabilmektedir.

Bir bölgede hava kalitesini ölçmek, o bölgede yaşayan insanların nasıl bir hava teneffüs ettiğinin bilinmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, önemli bir nokta da, bir bölgede meydana gelen hava kirliliğinin sadece o bölgede görülmeyip meteorolojik olaylara bağlı olarak yayılım göstermesi ve küresel problemlere de (küresel ısınma, asit yağmurları, vb) sebep olmasıdır.

Renksiz bir gaz olan kükürtdioksit (SO_2), atmosfere ulaştıktan sonra sülfat ve sülfürik asit olarak oksitlenir. Diğer kirleticiler ile birlikte büyük mesafeler üzerinden taşınabilecek damlalar veya katı partiküller oluşturur. SO_2 ve oksidasyon ürünleri kuru ve nemli depozisyonlar (asitli yağmur) sayesinde atmosferden uzaklaştırılır.

Azot Oksitler (NO_x), Azot monoksit (NO) ve azot dioksit (NO_2), toplamı azot oksitleri (NO_x) oluşturur. Azot oksitler genellikle (%90 durumda) NO olarak dışarı verilir. NO ve NO_2 'den ozon veya radikallerle (OH veya HO_2 gibi) reaksiyonu sonucunda oluşur. İnsan sağlığını en çok etkileyen azot oksit türü olması itibari ile NO_2 kentsel bölgelerdeki en önemli hava kirleticilerinden biridir. Azot oksit (NO_x) emisyonları insanların yarattığı kaynaklardan oluşmaktadır. Ana kaynakların başında kara, hava ve deniz trafiğindeki araçlar ve endüstriyel tesislerdeki yakma kazanları gelmektedir.

İnsan sağlığına etkileri açısından, sağlıklı insanların çok yüksek NO_2 derişimlerine kısa süre dahi maruz kalmaları, şiddetli akciğer tahribatlarına yol açabilir. Kronik akciğer rahatsızlığı olan kişilerin ise bu derişimlere maruz kalmaları, akciğerde kısa vadede fonksiyon bozukluklarına yol açabilir. NO_2 derişimlere uzun süre maruz kalınması durumunda ise buna bağlı olarak solunum yolu rahatsızlıklarının ciddi oranda arttığı gözlenmektedir.

Toz Partikül Madde (PM10), partikül madde terimi, havada bulunan katı partikülleri ifade eder. Bu partiküllerin tek tip bir kimyasal bileşimi yoktur. Katı partiküller insan faaliyetleri sonucu ve doğal kaynaklardan, doğrudan atmosfere karışırlar. Atmosferde diğer kirleticiler ile reaksiyona girerek PM'yi oluştururlar ve atmosfere verilirler. (PM10- 10 μm 'nin altında bir aerodinamik çapa sahiptir) 2,5 μm 'ye kadar olan partikülleri kapsayacak yasal düzenlemeler konusunda çalışmalar devam etmektedir. PM10 için gösterilebilecek en büyük doğal kaynak yollardan kalkan tozlardır. Diğer önemli kaynaklar ise trafik, kömür ve maden ocakları, inşaat alanları ve taş ocaklarıdır. Sağlık etkileri açısından, PM10 solunum sisteminde birikebilir ve çeşitli sağlık etkilerine sebep olabilir. Astım gibi solunum rahatsızlıklarını kötüleştirebilir, erken ölümü de içeren çeşitli ciddi sağlık etkilerine sebep olur. Astım, kronik tıkaçıcı akciğer ve kalp hastalığı gibi kalp veya akciğer hastalığı olan kişiler PM10'a maruz kaldığında sağlık durumları kötüleşebilir. Yaşlılar ve çocuklar, PM10 maruziyetine karşı hassastır. PM10 yardımıyla toz içerisindeki mevcut diğer kirleticiler akciğerlerin derinlerine kadar inebilir. İnce partiküllerin büyük bir kısmı akciğerlerdeki alveollere kadar ulaşabilir. Buradan da kurşun gibi zehirli maddeler % 100 olarak kana geçebilir.

Karbonmonoksit (CO), kokusuz ve renksiz bir gazdır. Yakıtların yapısındaki karbonun tam yanmaması sonucu oluşur. CO derişimleri, tipik olarak soğuk mevsimlerde en yüksek değere ulaşır. Soğuk mevsimlerde çok yüksek değerler ulaşılmasının bir sebebi de inversiyon durumudur. CO'nin global arka plan konsantrasyonu 0.06 ve 0.17 mg/m³ arasında bulunur. 2000/69/EC sayılı AB direktifinde CO ile ilgili sınır değerler tespit edilmiştir.

İnversiyon, sıcak havanın soğuk havanın üzerinde bulunarak, havanın dikey olarak birbiriyle karışmasının engellenmesi durumudur. Kirlilik böylece yer seviyesine yakın soğuk hava tabakasının içerisinde toplanır.

CO'nin ana kaynağı trafik ve trafikteki sıkışıklıktır. Sağlık etkileri, akciğer yolu ile kan dolaşımına girerek, kimyasal olarak hemoglobinle bağlanır. Kandaki bu madde, oksijeni hücrelere taşır. Bu yolla, CO organ ve dokulara ulaşan oksijen miktarını azaltır. Sağlıklı kişilerde, daha yüksek seviyelerdeki CO'e maruz kalmak, algılama ve gözün görme gücünü etkileyebilir. Hafif ve daha ağır kalp ve solunum sistemi hastalığı olan kişiler ve henüz doğmamış ve yeni doğmuş bebekler, CO kirliliğine karşı en riskli grubu oluşturur.

Kurşun (Pb), doğada metal olarak bulunmaz. Kurşun gürültü, ışın ve vibrasyonlara karşı iyi bir koruyucudur ve hava yoluyla taşınır. Kurşun, maden ocakları ve bakır ve tunç (Cu+Sn) alaşımı işlenmesi, kurşun içeren ürünlerin geriye dönüştürülmesi ve kurşunlu petrolün yakılmasıyla çevreye yayılır. Kurşun içeren benzin ilavesi ürünlerinin de kullanılması, atmosferdeki kurşun oranını yükseltir.

Ozon (O₃), kokusuz renksiz ve 3 oksijen atomundan oluşan bir gazdır. Ozon kirliliği, özellikle yaz mevsiminde güneşli havalarda ve yüksek sıcaklıkta oluşur (NO₂+ güneş ışınları = NO+ O => O+ O₂ = O₃). Ozon üretimi uçucu organik bileşikler (VOC) ve karbon monoksit sayesinde hızlandırılır veya güçlendirilir. Ozonun oluşması için en önemli öncü bileşimler NO_x (Azot oksitler) ve VOC'dır. Yüksek güneş ışınlarının etkisiyle ozon derişimi Akdeniz ülkelerinde Kuzey-Avrupa ülkelerinden daha yüksektir. Sebebi ise güneş ışınlarının ozon'un fotokimyasal oluşumundaki fonksiyonundan kaynaklanmasıdır.

Diğer kirleticilere kıyasla ozon doğrudan ortam havasına karışmaz. Yeryüzüne yakın seviyede ozon karmaşık kimyasal reaksiyonlar yoluyla oluşur. Bu reaksiyonlara NO_x, metan, CO ve VOC'ler (etan (C₂H₆), etilen (C₂H₄), propan (C₃H₈), benzen (C₆H₆), toluen (C₆H₅), xilen (C₆H₄) gibi kimyasal maddelerde eklenir. Ozon çok güçlü bir oksidasyon maddesidir. Birçok biyolojik madde ile etkileşimde bulunur. Tüm solunum sistemine zarar verebilir. Ozonun zararlı etkisi derişim oranına ve ozona maruziyet süresine bağlıdır. Çocuklar büyük bir risk grubunu oluşturur. Diğer gruplar arasında öğlen saatlerinde dışarıda fiziksel aktivitede bulunanlar, astım hastaları, akciğer hastaları ve yaşlılar bulunur.

Çizelge A.2 – İlimizde 2012 Yılında Evsel Isınmada Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler (Sosyal Yardımlaşma Vakfı, 2012)

Yakıtın Cinsi (*)	Temin Edildiği Yer	Tüketim Miktarı (ton)	Yakıtın Özellikleri				
			Alt Isıl Değeri (kcal/kg)	Uçucu Madde (%)	Toplam Kükürt (%)	Toplam Nem (%)	Kül (%)
İthal Kömür	-	-	-	-	-	-	-
Sosyal Yardımlaşma Vakfı Kömürü	-	9900	-	-	-	-	-

(*) Yerli kömür, ithal kömür, briket, biyokütle, Sosyal Yardımlaşma Vakfı kömürü, odun gibi.

** Sosyal Yardımlaşma Vakfından gelen bilgiler doğrultusunda doldurulmuştur.

Çizelge A.3– İlimizde 2012 Yılında Sanayide Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler (2012)

Yakıtın Cinsi (*)	Temin Edildiği Yer	Tüketim Miktarı (ton)	Yakıtın Özellikleri				
			Alt Isıl Değeri (kcal/kg)	Uçucu Madde (%)	Toplam Kükürt (%)	Toplam Nem (%)	Kül (%)
	-		-	-	-	-	-

(*) Yerli kömür, ithal kömür, briket, biyokütle, Sosyal Yardımlaşma Vakfı kömürü, odun gibi.

**veri bulunamamıştır.

Çizelge A.4 –İlimizde 2012 Yılında Kullanılan Doğalgaz Miktarı (2012)

Yakıtın Kullanıldığı Yer	Tüketim Miktarı (m ³)	Isıl Değeri (kcal/kg)
Konut	-	-
Sanayi	-	-

*İlimiz sınırları içerisinde doğalgaz dağıtım şebekesi bulunmadığından doğalgaz kullanılmamaktadır.

Çizelge A.5 – İlimizde 2012 Yılında Kullanılan Fueleil Miktarı (2012)

Yakıtın Kullanıldığı Yer	Tüketim Miktarı (ton)	Isıl Değeri (kcal/kg)	Toplam Kükürt (%)
Konut (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü)	21.000	-	-
Karkey Karadeniz Elektrik Üretim A.Ş(Silopi)	33.989	9600	1
İdil İki Enerji Sanayi Ve Ticaret A.Ş	9520	10200	2,8

*İstenen veriler ton olarak gönderilmiştir.

Egzoz gazı emisyonlarının kontrolüne yönelik ilimizdeki faaliyetler A.5. Bölümünde verilmektedir.

Çizelge A.6- İlimizde 2012 Yılı İldeki Araç Sayısı ve Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, İl Emniyet Md. , 2012)

Araç Sayısı					Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı				
Binek Otomobil	Hafif Ticari	Ağır Ticari	Diğerleri	Toplam	Binek Otomobil	Hafif Ticari	Ağır Ticari	Diğerleri	Toplam
1162	1746	1024	1840	5772					19441

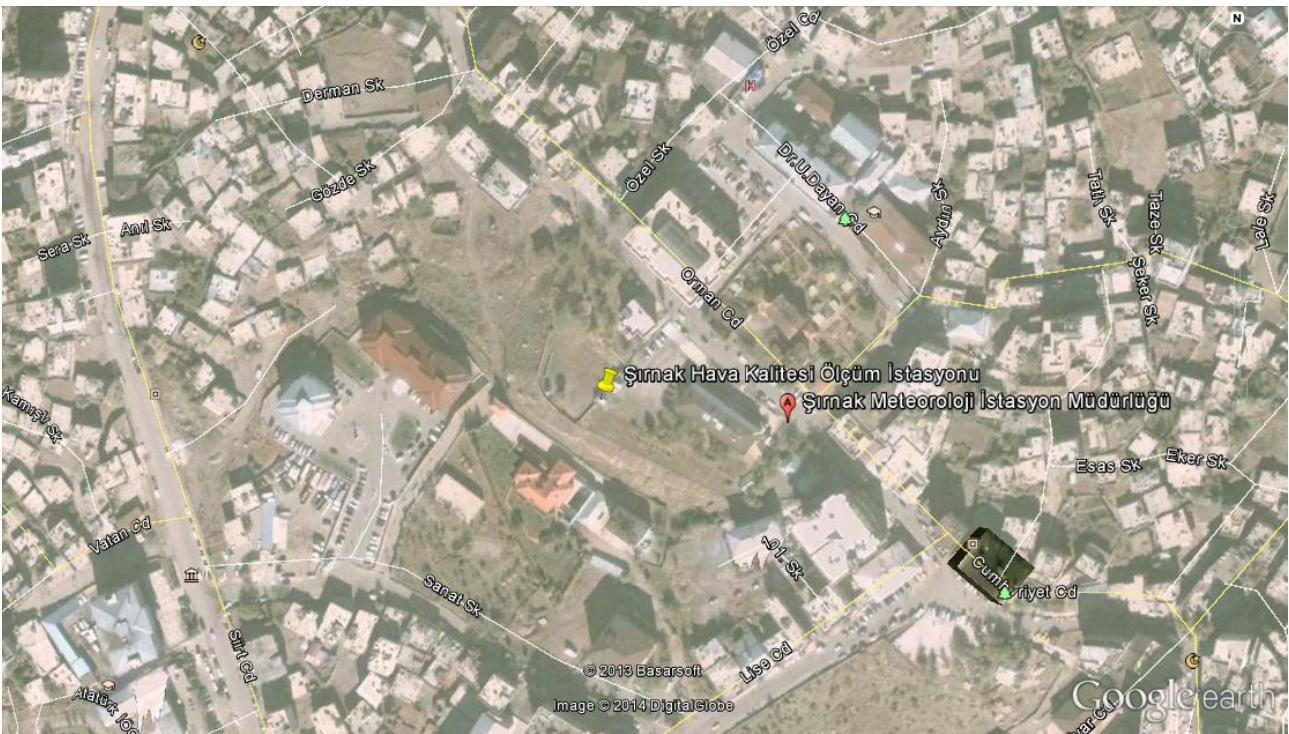
A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar

İlimizde sanayi tesisleri olmadığından yazın hava kirliliğine rastlanılmamaktadır. Bunun haricinde egzoz gazlarından hava kirliliği olmaması için (ilçelerde dahil olmak üzere) gerekli denetimler yapılmaktadır. İlimizde, hava kirliliği kışın yakılan yakıtlardan kaynaklanmaktadır. İlimizde hava kirliliğinin önlenmesi için yakıtlardan kaynaklanan hava kirliliğine neden olan yakıtların ilimizin girişinde sıkı denetim yapılarak mer'i mevzuatta belirtilen özellikte kömürün girmesine müsaade edilerek, kalitesiz yakıtın girmesi engellenmektedir.

Şırnak İlinde bir adet Hava Kalitesi Ölçüm Cihazı mevcut olup, Şırnak İl Milli Eğitim Müdürlüğü bahçesinde bulunmaktadır. Kurulan hava kirliliği ölçüm istasyonunda Kükürtdioksit (SO₂) ve Partikül Madde (PM₁₀) parametreleri ölçülmektedir.

Ölçüm istasyonunda toplanan ölçüm verileri Bakanlığımıza ait özel bir ağ (VPN) üzerinden GSM Modemler aracılığıyla Bakanlığımız Çevre Referans Laboratuvarı Veri İşletim Merkezine aktarılarak izlenmekte ve www.havaizleme.gov.tr adresinde eşzamanlı olarak yayınlanmaktadır.

Saatlik ortalamalar şeklinde istasyonlardan alınan veriler incelenerek doğrulama çalışmaları yapılmakta olup söz konusu verilerle aylık ve yıllık raporlar hazırlanarak yayınlanmaktadır. Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun yeri Harita A.1’ de gösterilmiştir.

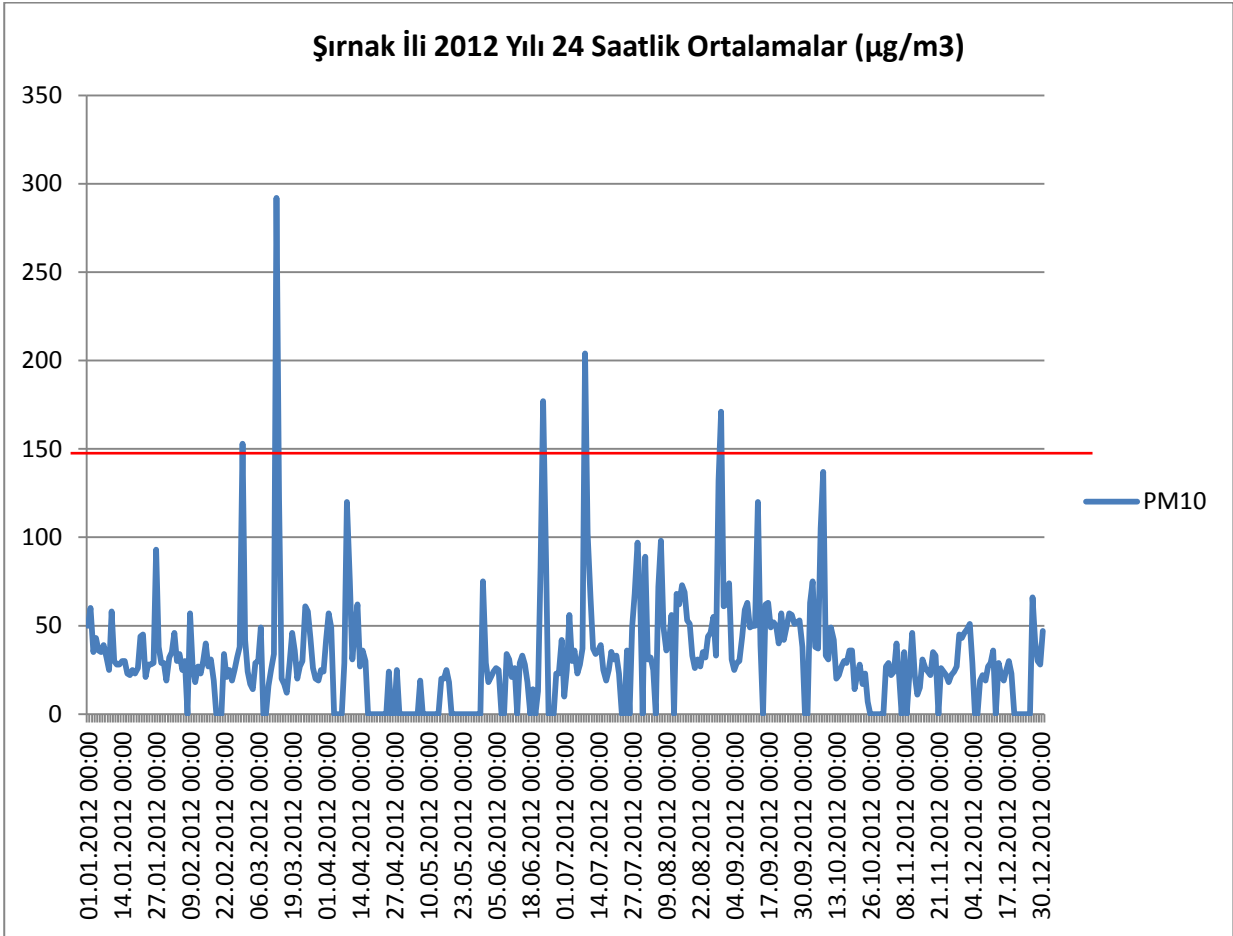
Harita A.1 – İlde Bulunan Hava Kirliliği Ölçüm Cihazlarının Yerleri (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Çizelge A.7- İlimizde Hava Kalitesi Ölçüm İstasyon Yerleri ve Ölçülen Parametreler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

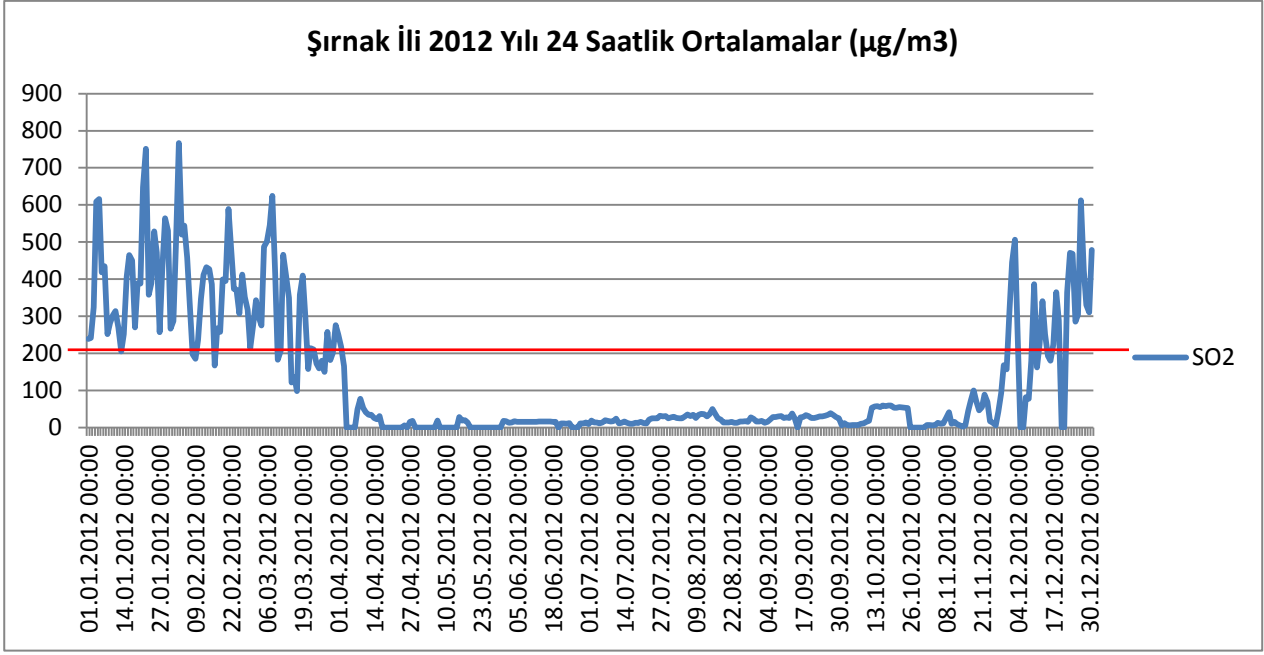
İSTASYON YERLERİ	KOORDİNATLARI (Enlem, Boylam)	HAVA KİRLİTİCİLERİ					
		SO ₂	NO _x	CO	O ₂	HC	PM
Merkez İlçe	Y:275101 X:4155893	x	-	-	-	-	x

A.4. Ölçüm İstasyonları

Grafik A.1- İlimizde 2012 yılı PM10 Parametresi Günlük Ortalama Değer Grafiği

Grafik A.2- İlimizde 2012 yılı SO₂ Parametresi Günlük Ortalama Değer Grafiği

Çizelge A.8- İlimizde (2012)Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri
(www.havaizleme.gov.tr, 2012)

ŞIRNAK	SO ₂	PM10
Ocak	398	35
Şubat	377	39
Mart	286	41
Nisan	-	-
Mayıs	-	-
Haziran	14	36
Temmuz	18	47
Ağustos	25	56
Eylül	27	52
Ekim	35	40
Kasım	41	28
Aralık	311	-
ORTALAMA	127,66	31,16

Çizelge A.9 İlimizde 2012 Yılında Hava Kirletici Gazların Ortalama Konsantrasyonları ve Sınır Değerin Aşıldığı Gün Sayıları (www.havaizlemegov.tr, 2012)

ŞIRNAK	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	398	22	35	0
Şubat	377	22	39	1
Mart	286	13	41	1
Nisan	-	-	-	-
Mayıs	-	-	-	-
Haziran	14	0	36	1
Temmuz	18	0	47	1
Ağustos	25	0	56	1
Eylül	27	0	52	0
Ekim	35	0	40	0
Kasım	41	0	28	0
Aralık	311	17		
ORTALAMA	127,66	6,16	31,16	0,41

- AGS: Sınır değerini aşıldığı gün sayısı

Çizelge A.10 – Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği (Rapor Yılı) Yılında Hava Kalitesi Sınır Değerleri

SO₂: kükürtdioksit

Sınır Değeri Saptayan Kuruluş	1 saatlik ortalama sınır değer (mg/m ³)	Günlük ortalama sınır değer (mg/m ³)	Aşılmaması istenen gün sayısı (mg/m ³)	Sınır değerini aşıldığı gün sayısı	Yıllık ortalama sınır değer (mg/m ³)
AB	350	125	3		20
HKDYY ¹	-	150 ²	-		

NO₂: azotdioksit

Sınır Değeri Saptayan Kuruluş	1 saatlik ortalama sınır değer (mg/m ³)	Günlük ortalama sınır değer (mg/m ³)	Aşılmaması istenen gün sayısı (mg/m ³)	Sınır değerini aşıldığı gün sayısı	Yıllık ortalama sınır değer (mg/m ³)
AB	200	-	18		40
HKDYY	-	300	-		68 ³

¹ HKDYY: Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği

² HKDYY EK-1/A'da yer alan geçiş süreci limit değeri (proje yılına göre değişir).

Partikül Madde 10

Sınır Değeri Saptayan Kuruluş	Günlük ortalama sınır değer (mg/m ³)	Aşılmaması istenen gün sayısı (mg/m ³)	Sınır değerinin aşıldığı gün sayısı	Yıllık ortalama sınır değeri (mg/m ³)
AB	50	35		40
HKDYY	140 ⁴	-		78

CO: karbon monoksit

Sınır Değeri Saptayan Kuruluş	Günlük ortalama sınır değer (mg/m ³)	Aşılmaması istenen gün sayısı (mg/m ³)	Sınır değerinin aşıldığı gün sayısı	Yıllık ortalama sınır değeri (mg/m ³)
AB	-	-		-
HKDYY	14 ⁵	-		10

A.5. Egzoz Gazı Emisyon Kontrolü

Egzoz gazı emisyon ölçümü yapmak üzere başvuru yapacak istasyonların TS 12047 “Yetkili Servisler-Motorlu Araçlar İçin- Kurallar” standardını sağlayan sabit istasyon veya TS EN ISO/IEC 17020:2004“Çeşitli Tipteki Muayene Kuruluşlarının Çalıştırılmaları İçin Genel Kriterler” standardını sağlayan sabit veya Mobil Araç Muayene İstasyonu olması gerekmektedir.

İlimizde egzoz emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiş 6 adet tesis olup söz konusu ölçüm istasyonuna 2012 yılında 19441 adet egzoz emisyon pulu verilmiştir.

A.6. Gürültü

İl Müdürlüğümüze gürültü ile ilgili herhangi bir şikayet ulaşmamıştır.

A.7. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar

Ana hedefimiz; hava kirliliğine neden olan kaynaklarda gerekli önlemlerin alınarak dış ortam hava kalitesinin iyileştirilmesi ve AB standartlarını sağlayan, solunabilir temiz bir havadır. Bu çerçevede;

- Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi (HKDY) Yönetmeliğinin EK-IA (mevcut yönetmeliğinin sınır değerlerinin kademeli azaltımı) bölümünde tanımlanan sınır değerleri sağlamak,
- HKDY Yönetmeliği çerçevesinde hava kalitesi ön değerlendirme çalışmalarını tamamlamak,

³ HKDYY EK-1/A’da yer alan geçiş süreci limit değeri (proje yılına göre değişir).

⁴ HKDYY EK-1/A’da yer alan geçiş süreci limit değeri (proje yılına göre değişir).

⁵ HKDYY EK-1/A’da yer alan geçiş süreci limit değeri (proje yılına göre değişir).

- HKDY Yönetmeliğinin uygulanması için kurumsal kapasiteyi güçlendirmek,
- Sürekli ve kaliteli verinin sağlanarak hava kalitesinin durumunu belirlemek,
- Hava kirliliği önlemeye yönelik ilgili mevzuatların etkin uygulanmasını sağlamak,
- Sanayi tesislerinden kaynaklanan emisyonları kontrol altına almak,
- Isınma maksatlı uygun yakma tesislerinin kullanılmasını sağlamak,
- Kaliteli yakıt kullanılmasını sağlamak,
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını yaygınlaştırmak,
- Halkın bilinçlendirilmesini sağlamak ve bu amaçla eğitim faaliyetleri düzenlemek,
- Hava kalitesinin korunması amacıyla gerekli denetim faaliyetlerini gerçekleştirmek, önem arz etmektedir.
- Tüketicilerin ısınmadan kaynaklanan Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği'nde ve bu genelgede belirtilen özelliklerdeki yakıtları kullanması,

Altyapı Çalışmaları

A.8. Sonuç ve Değerlendirme

Şırnak ilinde hava kirliliği kontrolü konusunda egzoz emisyon denetimleri düzenli olarak yapılmaktadır. İl Milli Eğitim Müdürlüğü bahçesi içerisinde bulunan hava kalitesi ölçüm istasyonunda düzenli olarak ölçüm yapılmakta ve kontroller sağlanmaktadır.

Kaynaklar:

-Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012

- İl Emniyet Müdürlüğü, 2012

- İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü, 2012

- İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012

(Bu bölümdeki tablolar 2012 yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüze gönderilen verilere göre hazırlanmıştır.)

B. SU VE SU KAYNAKLARI

B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli

B.1.1. Yüzeysel Sular

B.1.1.1. Akarsular

Şırnak ili, Dicle havzası içerisinde kalmaktadır. Bununla birlikte Dicle havzasını besleyen Habur, Hezil, Kızılsu ve Nerdüş gibi akarsular da bu il sınırı içerisinde yer almaktadır. Suların debiler mevsimlere bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Su kalitesinde ise önemli bir sorun yaşanmamakla birlikte buradaki su kaynakları henüz kirlenmemiş durumdadır. Akarsuların geçtiği kısımlara yakın tarım arazilerinde bu akarsulardan istifade ederek sulama yapılmaktadır. Nerdüş çayı üzerinde bir regülatör mevcut olup 2360 hektar alan sulanmaktadır. Kızılsu ve Dicle nehri üzerinde, sulama amaçlı Kızılsu ve Cizre barajları planlanmıştır.

Bölge Müdürlüğümüzce Şırnak içme suyunun temin edildiği Mijin kaynağı ve Silopi içme suyunun temin edileceği Silopi Barajından (Hezil Çayı) düzenli olarak kimyasal ve bakteriyolojik analiz için su alınmaktadır.

Çizelge B.1 –İlimizin Akarsuları(DSİ, 2012)

AKARSU İSMİ	Toplam Uzunluğu (km)	İl Sınırları İçindeki Uzunluğu (km)	Debisi (hm ³ /yıl)	Kolu Olduğu Akarsu	Kullanım Amacı
Dicle Nehri	530	77,5	537,3m ³ /sn	Dicle Nehri	İçme ve kullanma
Kızılsu	51,5	51,5	8,6m ³ /sn	Dicle Nehri	Sulama
Nerdüş Çayı(Çağlayan)	61	61	4,9m ³ /sn	Dicle Nehri	Sulama
Hezil Çayı	67,5+ 52,5	48,5	18,6m ³ /sn	Dicle Nehri	Sulama
Habur Çayı	70	70	-	Hezil Suyu	Sulama

B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar

Şırnak ilinde önemli bir doğal göl yoktur. DSİ tarafından tesis edilip, işletmeye açılan İdil-Dirsekli göleti toplam 84 ha'lık yüzeye sahip olup sulama amaçlı kullanılmaktadır. Su kalitesi iyi olup, 2.5 hm³ yıllık ortalama su potansiyeli mevcuttur. Toplam 140 ha. alan sulanmaktadır.

Çizelge B.2-İlimizdeki Mevcut Sulama Göletleri (DSİ, 2012)

Göletin Adı	Tipi	Göl hacmi, m ³	Sulama Alanı (net), ha	Çekilen Su Miktarı, (m ³)	Kullanım Amacı
DİRSEKLİ	Gölet-cazibe	2521600	140	-	İçme ve sulama suyu temini
SİLOPI-NERDÜŞ REGÜLATÖR SULAMASI	Regülatör-cazibe	-	2360	-	Sulama

DİRSEKLİ GÖLETİ

İLÇESİ : İdil

AMACI : İçme ve Sulama Suyu Temini

AKARSU ADI : Saklan Deresi

İŞLETMEYE AÇILDIĞI YIL : 1968

HİDROLOJİK ÖZELLİKLERİ

MAKSİMUM İŞLETME KODU : 787,75 m

MİN.İŞLETME KOD.GÖL HACMİ : 25 750 m³

MAKS..İŞLETME KOD.GÖL HACMİ : 2 547 350 m³

YILLIK ORTALAMA AKIŞ : 2 524 000 m³

AKTİF HACİM : 2 521 600 m³

DRENAJ ALANI : 36 km²

REZERVUAR ALANI : 840 000 m²

BARAJ GÖVDESİ

KRET UZUNLUĞU : 376 m

KRET GENİŞLİĞİ : 4 m

TALVEGDEN YÜKSEKLİĞİ : 13,50 m

TEMELDEN YÜKSEKLİĞİ : 14,60 m

GÖVDE DOLGU HACMİ : 86 600 m³

SULAMA TESİSLERİ

SULAMA TESİSİNİN TİPİ : Gölet - Cazibe

BRÜT SULAMA ALANI : 183,2 ha

NET SULAMA ALANI : 140 ha

ANAKANAL UZUNLUĞU : 16 000 m

SİLOPİ – NERDÜŞ REGÜLÂTÖR SULAMASI

İLİ : Şırnak

İLÇESİ : Silopi

AMACI : Sulama

AKARSU ADI : Nerdüş Çayı

İŞLETMEYE AÇILDIĞI YIL : 1991

SULAMA TESİSLERİ

SULAMA TESİSİNİN TİPİ : Regülatör - Cazibe

BRÜT SULAMA ALANI : 2 740 ha

NET SULAMA ALANI : 2 360 ha

ANAKANAL UZUNLUĞU : 22 723 m

İLETİM KANALI BAŞLANGIÇ DEBİSİ : 3,52 m³/sn

B.1.2. Yeraltı Suları

Şırnak ilinde yeraltı suyu daha çok Silopi, İdil ve Cizre ilçelerinde kullanılmaktadır. Silopi Ovası Hidrojeolojik Etüt Raporunda emniyetli YAS değeri 100 hm³/yıl olarak verilmiştir. Şırnak ili genelinde 2012 yılı sonu itibariyle toplam 292 adet kullanma belgesi verilmiş olup, 5018 l/s su tahsisi yapılmıştır.

Şırnak ilindeki en önemli yer altı suyu akiferi Silopi ovasında bulunmaktadır. Pliosen formasyonları önemli akifer durumdadır. Konglomera ve kum taşları yer altı suyu taşırlar. Yer yer kil bantları bulunmaktadır. Söz konusu akiferin rezervi 155x106m³/yıl dır. Bu rezervin yaklaşık 100x106 m³/yıllık emniyetli verimlidir. Yer altı su kalitesi yönünden bir sorun bulunmamaktadır.

İl sınırları içerisinde jeotermal kaynak olarak Hısta Kaplıcası bulunmaktadır. Güçlükonak ilçesi Düğünürdu köyü yakınında, Dicle ırmağı kıyısındadır. Bölgenin en yüksek ısılı sıcak su kaynağı olup, sıcaklığı 67°C dir. Kaplıca suyu kalsiyum ve sülfür ihtiva etmektedir. Debisi 7 lt/sn, PH : 7.15 olarak belirlenmiştir. Mevcut debinin arttırılabileceğini gösteren hidrojeolojik şartlar mevcuttur.

Çizelge B.3– İlimizin Yeraltısuyu Potansiyeli(DSİ, 2012)

Kaynağın İsmi	hm³/yıl
Silopi Ovası	100

B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri

İlde yeraltı suyu rasat kuyusu bulunmadığından yeraltı su seviyesi ve bunun yıllar içerisindeki değişimi hakkında herhangi bir veri bulunmamaktadır.

B.1.3. Denizler

Şırnak ili, Doğu Anadolu ile Güneydoğu Anadolu geçiş bölgesinde yer almakta olup, denize kıyısı bulunmamaktadır.

B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi

Yüzey ve yeraltı suları için değerlendirme 7 Nisan 2012 tarih ve 28257 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik” ve 30 Kasım 2012 tarih ve 28483 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Yüzeysel Su Kalitesi Yönetimi Yönetmeliği”ne göre yapılacak tarımsal faaliyetlerinden kaynaklanan nitrat ölçüm sonucu aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Çizelge B.4 - İlimizde (2012) Yılı Yüze ve Yeraltı Sularında Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Nitrat Kirliliği İle İlgili Analiz Sonuçları (Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2012)

Su Kaynağının Cinsi (Yüze/ Yeraltı)	Adı	Kullanım amacı ve kullanılan miktar				Analiz Yapılan İstasyonun				
		İçme ve kullanma suyu	Enerji üretimi	Sulama suyu	Endüstriyel su temini	Akım gözlem istasyon kodu	Analiz sonuçları SKKY (Tablo-1)	Yeri (İlçe, Köy, Mevkii)	Koordinatları (YAS için)	Yıllık Ortalama Nitrat Değeri (mg/L)
Yüze	Dicle Nehri	Kullanma	-	*	-	-	-	Şırnak-Cizre Yolu Mevkii	E:37.344714 B:42.195142	3,85
Yüze	Dirsekli Barajı	Kullanma	-	*	-	-	-	İdil-Midyat Yolu Üzeri	E:37.323114 B:41.856583	1,725
Yüze	Nerdüş Çayı	Kullanma	-		-	-	-	Balandik Köyü Mevkii	E:3267769 B:42.317533	3,22
Yüze	Kasrik Deresi	Kullanma	-		-	-	-	Kasrik Beldesi	E:37.397406 B:42.177022	3,725
Yüze	İkizce Deresi	Kullanma	-		-	-	-	İkizce Köyü	E:37.463184 B:42.340600	1,53

B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu

B.3.1. Noktasal kaynaklar

B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar

İlimiz sınırları içerisinde endüstri tesisi bulunmamaktadır.

B.3.1.2. Evsel Kaynaklar

Alıcı ortam olarak akarsu ve araziye deşarj yapılmaktadır. Araziye deşarj edilen atıksu miktarı 433 1000m³ /yıl, akarsuya 7252 1000m³/yıl. İlde henüz atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

B.3.2. Yayılı Kaynaklar

B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar

Şırnak'ta 1.541.611,20 dekar ekilebilir tarım arazisi mevcut olup; 1.022.631,10 dekar arazi destekleme kapsamında kullanılmaktadır. Destekleme kapsamında kullanılan arazilerin 753.937.10 dekarında kuru tarım yapılırken, 268.694.00 dekarında ise sulu tarım yapılmaktadır. Destekleme kapsamında kullanılan alan ilin toplam arazisinin %14,28'üne tekabül etmektedir. Söz konusu arazi I. ve V. Sınıf arası olan arazilerdir. Geriye kalan arazi VI.-VIII. Sınıf arazilerden oluşmaktadır.

Bitki besin maddesi NPK olarak	Gübre tüketimi
DAP (%18N - %46P)	1.806,900kg
%33AN(%33 N)	1.601kg
%26 AN(%26)	57.500kg
ÜRE (%46N)	200.000kg
20-20 KOM(%20N-%20P)	588.600kg (Tarım, Gıda Ve Hayvancılık İl Müdürlüğü)

B.3.2.2. Diğer

Şırnak ili evsel atık vahşi depolama alanı, Şırnak-Cizre karayolu 7. Km güneybatı yönü 1/25.000 lik Cizre –M8-C3 pafta sınırları içerisinde bulunan alanda toplanmaktadır.

B.4. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri

B.4.1. İçme ve Kullanma Suyu

B.4.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti

Bölge Müdürlüğümüz denetiminde yapımı tamamlanan Şırnak İçmesuyu Tesisleri ve İsale Hattı 1. Kademe İnşaatı işi 2009 yılında başlanıp 2010 yılında tamamlanmıştır.

Yapılan tesislerle Mijin kaynağından Şırnak merkez, Şenoba, Hilal ve Balveren beldelerine 2020 yılı ihtiyacı olan 8,07 milyon m³/yıl içme kullanma suyu sağlanmıştır. Bu proje kapsamında çalışılmış ve içmesuyu olarak kullanılabilir olan alternatif kaynak ise Anılmış kaynağıdır.

Anılmış kaynağı: Şırnak'ın güney doğusunda ve yaklaşık 25 km uzaklıktadır. Kaynağın 1/25000 lik haritalardaki topoğrafik yüksekliği 1300 m dir. Bölge araştırma yapmaya elverişsiz olduğu için detaylı bir araştırma yapılamamıştır.

İdil: Bölge Müdürlüğümüz denetiminde yapımı tamamlanan İdil İçmesuyu Tesisleri İnşaatı (2009-2011) ile İdil ilçesine Cemzeng kaynağından 2,2 milyon m³/yıl içme kullanma suyu sağlanmıştır. Bermakof kaynağından ise şu an ilçeye 20 lt/s su sağlanmaktadır.

Silopi: Şırnak Silopi İçmesuyu Projesi işi kapsamında; İlçenin 2045 yılı ihtiyacı olan 700 l/s (22,1hm³/ yıl) içme ve kullanma suyu Hezil çayı üzerinde bulunan Silopi barajından temin edilecektir. Aynı zamanda ilçenin 11 km kuzey doğusunda ve 890 kotunda bulunan Çağlayan (Görümlü) kaynağı da kullanılacaktır.

Hezil Çayı: Hezil çayı Şırnak-Uludere karayolunun Şenoba beldesinin hemen doğusunda Kuzeydoğu-Güney batı istikametinde Irak sınırına doğru akmaktadır. 1127,2 km²'lik yağış alanına sahiptir. 1971-1984 yıllarını kapsayan akım ölçümleri sonucu max akım 380 m³/s, min akım 1,43 m³/s olarak ölçülmüştür.

Köserli kaynağı: Silopi'nin 15 km kuzey batısında Kale tepenin hemen yanında ve 1000 m kotunda bulunan kaynağın ölçülen debisi 60 l/sn dir.

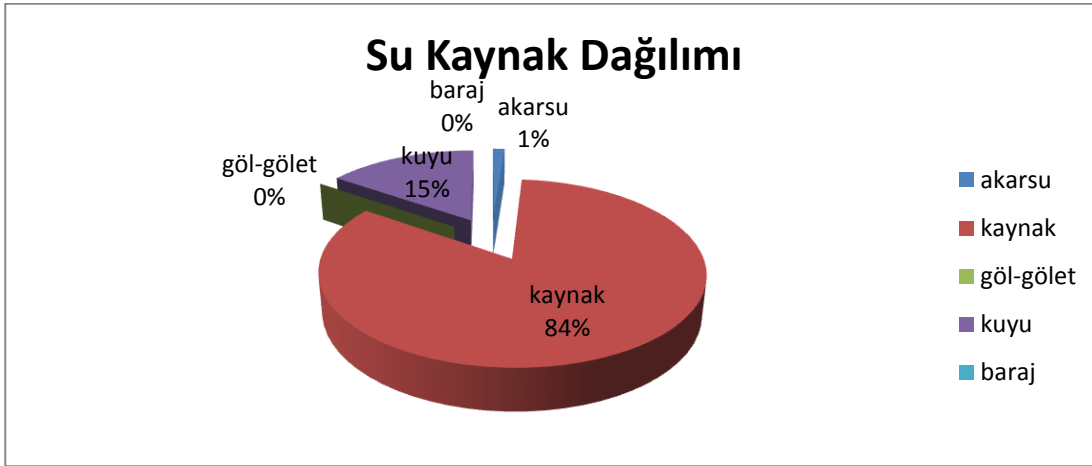
Derebaşı kaynağı: Silopi'ye 12 km kuzeyinde Kinisir tepenin eteğinde 1050 m kotunda bulunmaktadır. Debisi 100 l/s olan Derebaşı kaynağı, çıktığı belde ile Derik Mustafa, Karacaköy,

Dedeler, Esenli, Yolağzı ve Yeniköy'ün içmesuyu ihtiyacını temin etmekte, geri kalan su ise Bazari deresini beslemektedir.

Harbul Çayı: Hamam Boğazı mevkiinde ve yaklaşık 525 m kotunda Hezil çayına karışmaktadır. Harbul çayının debisi yaklaşık olarak 6 m³/s 'dir. Silopi'ye 35 km mesafede bulunan bu çaydan Silopi'ye su alabilmek için üst kotlarda (630 m) su alma yapısı (regülatör, gölet, baraj vb.) inşaa etmek gerekir.

Cizre:

Şırnak-Cizre İçmesuyu projesi kapsamında Cizre İlçesinin içmesuyu Cizre Barajından sağlanması planlanmaktadır. Cizre Barajından ilçeye 21,78 hm³/yıl içme ve kullanma suyu sağlanacaktır. Baraj inşaatı tamamlanana kadar ilçenin içmesuyu ihtiyacı Dicle nehrinin kenarına açılacak keson kuyulardan sağlanacaktır

Grafik B.1. İlimizde(2012) Yılı Belediyeler Tarafından İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İle Dağıtılmak Üzere Temin Edilen Su Miktarının Kaynaklara Göre Dağılımı (TÜİK, 2012)

B.4.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti

Şırnak ilinde yeraltı suyu daha çok Silopi, İdil ve Cizre ilçelerinde kullanılmaktadır.

Silopi Ovası Hidrojeolojik Etüt Raporunda emniyetli YAS değeri 100 hm³/yıl olarak verilmiştir. Şırnak ili genelinde 2012 yılı sonu itibariyle toplam 292 adet kullanma belgesi verilmiş olup, 5018 l/s su tahsisi yapılmıştır

B.4.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.

Şırnak il merkezine ilk içme suyu 1955 yılında getirilmiştir. İçme suyu ek tesisleri, 1987 yılında, Toptepe 2. Kaptajı 2001 yılında işletmeye açılmıştır. Mevcut içme suyu sisteminde yer alan tesisler ve genel durum planı aşağıda verilmiştir.

1- Sıresırge Kaptajı: İller Bankasınca 1955 yılında Sıresırge gözelerinden 3.00 lt/sn. su kaptaj edilerek 250 m. boyunda 75 mm font boru vasıtasıyla cazibeli olarak 100 m³ hacminde DM3 deposuna iletilmiştir. Halen kaptaj tesisi ve iletim hattı faal olup, himaye sahası yoktur.

2- Müşile Kaptajı : İller Bankasınca 1989 yılında 6 lt/sn su, Müşile gözelerinden 250 mm çapında 910 m. uzunluğunda AÇP boru ile 1.000 m³ hacminde DM2 deposuna cazibe ile isale edilmiştir. Kaptaj tesisi ve iletim hattı faal durumdadır.

3- Toptepe Kaptajı : İller bankasınca 1990 yılında işletmeye açılan Toptepe Kaptajında 40-50 lt/sn su kaptaj edilmekte olup, 37 lt./sn su bir terfi sistemi ile şehir merkezine ulaşmaktadır. Himaye sahası yoktur.

4- Toptepe 2. Kaptajı : Şirgintaş A.Ş. tarafınca 2001 yılında işletmeye açılan Toptepe 2. kaptajında 200-240 lt/sn kaptaj edilmekte olup, 300 lt/sn su bir terfi sistemi ile 1 nolu terfi merkezine cazibe ile akmaktadır

Terfi hattı sistemi, Kaptaj tesisindeki TM1 Terfi merkezinden DT1 toplama merkezi DT1 toplama deposuna, 428 m. uzunluğunda 250 mm çaplı AÇB boru ile bağlanmaktadır. Bu depo çıkışında yer alan TM2 terfi merkezi DT2 deposuna 250 mm çapında 7860 m. uzunluğunda çelik 982 m. uzunluğunda AÇB boru ile bağlanmaktadır. Bu depo çıkışında TM3 terfi merkezi DM1 deposuna 250 mm çapında 1.646 m. uzunluğunda çelik 868 m. AÇB ile bağlanmıştır

Ayrıca DM1 ve DM 2 depoları arasında 250 mm çapında 760 m. uzunluğunda AÇP borudan inşa edilen depolar arası terfi hattı mevcuttur

Müşile kaptaj verimi DM2 deposu ihtiyacını aştığında kaptajdan cazibe ile isale edilen su aynı hat ters yönde kullanılarak DM1 deposuna aktarılmaktadır

Toptepe 2.terfi hattı sistemin kaptaj tesisindeki TM1, TM2 ve TM3 terfi merkezinde DT1 toplama deposuna TM1'den 500 mm çelik TM2'den 250 mm AÇB ve TM3 250 mm AÇB borulardan toplama merkezine 600 mm çelik borularla 980 m. mesafe ile TM1 deposuna cazibe ile akmaktadır.

5- DT2 Toplama deposu : 500 m³ hacminde, gömme, betonarme olup TM3 terfi merkezine hizmet vermektedir. Faal durumdadır.

B.4.2. Sulama

DSİ tarafından 701 (ha) alanda tarım sulaması yapılmaktadır. Cizre barajı projesinin gerçekleşmesi ile Cizre, Nusaybin ve İdil ovalarında toplam sulanabilir alan 66.225 hektar olacaktır.

B.4.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

Salma sulama ile sulanan alan 186.875 dekadır.

B.4.2.2. Damlama, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

Veri bulunmamaktadır.

B.4.3. Endüstriyel Su Temini

İlimiz Silopi İlçesi'nde Silopi Elektrik Üretim A.Ş' ye ait kömürle çalışan bir termik santral bulunmaktadır. Silopi Termik santrali su ihtiyacını Hezil çayından karşılamaktadır.

Grafik B.2- İlimizde 2012 Yılında Endüstrinin Kullandığı Suyun Kaynaklara Göre Dağılımı (Silopi Elektrik Üretim A.Ş, 2012)

B.4.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı

Enerji üretmek amacıyla kullanılan su kaynakları:

Silopi Barajı: Kapasitesi 2,4 MW, kaynağı Hezil çayı
Uludere Barajı: Kapasitesi 3,5 MW, kaynağı Ortasu çayı
Ballı Barajı: Kapasitesi 3,5 MW, Kaynağı Ortasu çayı
Musatepe Barajı: Kapasitesi 2MW, Kaynağı Ortasu çayı
Çetintepe Barajı: : Kapasitesi 2MW, Kaynağı Ortasu çayı
Kavşaktepe Barajı: Kapasitesi 1,57MW, Kaynağı Ortasu çayı
Şırnak Barajı: Kapasitesi 5MW, Kaynağı Ortasu çayı
Cizre Barajı ve HES: Kaynağı Dicle nehri

B.4.5. Rekreatyonel Su Kullanımı

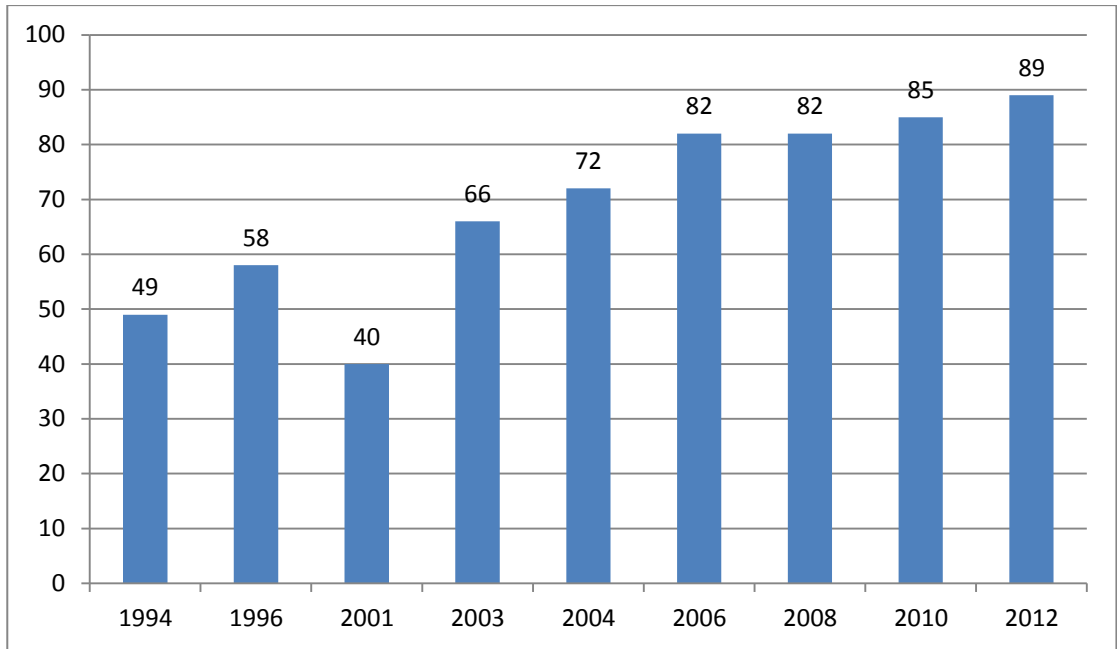
İl genelinde rekreatyonel amaçlı kullanılan su bulunmamaktadır.

B.5. Çevresel Altyapı

B.5.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Hizmeti Alan Nüfus

2012 yılında nüfusun yaklaşık % 89' i kanalizasyon hizmetlerinden yararlanmaktadır.

İlimizde, atıksu arıtma tesisi hizmeti verilen belediye bulunmamaktadır.

Grafik B.3- İlimizde 2012 Yılı Kanalizasyon Hizmeti Verilen Nüfusun Belediye Nüfusuna Oranı(TÜİK, 2012)

Çizelge B.5 – İlimizde 2012 Yılı Kentsel Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu(Belediye Başkanlıkları, 2012)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/ Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı(ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
ii	Şırnak	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-
ilçeler	Cizre	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-
	Silopi	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-
	İdil	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-
	Beytüşşebap	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-
	Uludere	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-
	Güçlükonak	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-

*Şırnak İli ve İlçe belediyelerinin atıksu arıtma tesisi bulunmadığından tablo doldurulamamıştır.

B.5.2. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri

İlimiz sınırları içerisinde Şırnak Merkez ve Cizre İlçesinde olmak üzere iki adet Organize Sanayi Bölgesi yer almaktadır. Şırnak merkezde bulunan Organize Sanayi Bölgesinin altyapı, üstyapı vb. birtakım eksikliklerden dolayı faaliyette olmayıp Cizre İlçesinde bulunan Organize Sanayi Bölgesi yeni faaliyete geçmiştir.

Çizelge B.6 – İlimizdeki 2012 Yılı OSB’lerde Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu(Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, 2012)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı	Deşarj Koordinatları
-	-	-	-	-	-	-

*Organize sanayi bölgelerinde arıtma tesisi bulunmadığından arıtma çamuru oluşmamaktadır.

B.5.3. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisleri

Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği gereği; Yerleşim yerlerinden kaynaklanan katı atıkların bertaraf edilmesi sırasında çevre ve insan sağlığını korunması, çevre kirliliğini önlenmesi ile ilgili hükümlüklerini düzenler. Katı Atık Kontrol Yönetmeliğinin uygulanması ve denetimi çalışmaları Müdürlüğümüz tarafında yapılmaktadır.

Katı atık düzenli depolama tesisi yapım aşamasındadır.

B.5.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması

İlimizde geri dönüşüm suyu kullanılmamakla birlikte sadece taş ocaklarında bulunan kırma eleme yıkama ünitelerinde kullanılan su havuzlarda dinlendirilerek tekrar kullanılmaktadır.

B.6. Toprak Kirliliği ve Kontrolü

B.6.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar

“Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik” ve “Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik Yeterlilik Belgesi Tebliği” kapsamına giren tesis bulunmamaktadır.

Çizelge B.7- İlimizde 2012 Yılı Tespit Edilen Noktasal Kaynaklı Toprak Kirliliğine İlişkin Veriler(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

	Var	Yok	Varsa Ne/Neler Olduğunu Belirtiniz
Potansiyel kirlenici faaliyetler var mı?		✓	

Tespit Edilmiş Kirlenmiş Sahanın Yeri	Tespit Edilmiş Kirlenmenin Nedeni	Kirlenmiş sahaların temizlenmesi ile ilgili çalışma varmı?		Kirlenmiş sahaların temizlenmesi ile ilgili çalışmalarda ne tür temizleme faaliyetleri* yapıyor? (Aşağıdaki temizleme yöntemleri dikkate alınmalıdır)
		Var	Yok	

*Noktasal Kaynaklı Toprak Kirliliği Temizleme Yöntemleri

Biyoremediasyon
Fitoremediasyon
Parsel arıtımı
Buharlaştırma
Biyo havalandırma
Elektrokinetik arıtma
Yerinde oksidasyon
Solvent ekstraksiyonu
Hava ile dağıtma (Air sparging)
Buharlaştırma
Termal arıtma
Reaktif Barrier teknolojisi
Yerinde yıkama (In-situ Flushing)

B.6.2.Arıtma Çamurlarının Toprakta Kullanımı

İlimiz sınırları içerisinde Belediyelere ve OSB ait atıksu arıtma tesisi olmadığından arıtma çamuru bulunmamaktadır.

B.6.3.Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar

İlimizde, “Madencilik Faaliyetleri ile Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği” kapsamında yapılan çalışmalar yönetmelik kapsamında yürütülmektedir. Madencilik Faaliyetleri İle Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği kapsamında, yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten bu yana Doğaya Yeniden Kazandırma Planları hazırlanmaya devam etmektedir.

B.6.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği

Ekim nöbeti planlamasının yapılmadığı geleneksel tarım yöntemlerinde, topraktaki bitki besin maddelerinin tek yönlü tüketilmesi, toprak verimliliğinin azalmasına, kötüleşmesine, toprakta hastalık ve zararlıların çoğalmasına ve erozyonun ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Tarımsal üretimde bilinçsiz ve aşırı miktarda kullanılan kimyasal gübre ve ilaçlar da çevre üzerinde oldukça olumsuz

etkiler yaratmaktadır. Gübrelemenin çevre üzerine olan etkileri; toprak, su, hava ve bitki kalitesi üzerine olmaktadır. Gübrelemenin toprak üzerindeki etkisi; toprak reaksiyonu, strüktürü, toprak canlıları ve toprağın toksik maddelerce zenginleşmesi bakımından olmaktadır.

Toprak fauna ve florası da tarım ilaçlarından etkilenmektedir. Toprakta biriken ilaçlar toprağı derece derece yok edebilmekte ve ilaçların aktif maddeleri toprakta yetişen ürünlere ve dolayısıyla bunları yiyen canlılara geçebilmektedir. Tarım ilaçları hava yoluyla da çevreyi kirletmektedir. Etkili maddenin buharlaşabilir olması yoğun ilaç kullanılan alanların çevresindeki yerleşim yerlerindeki tüm canlılar üzerinde zararlı etkilere neden olmaktadır. Bunlarla birlikte yoğun şekilde bilinçsiz kullanılan tarım ilaçları mikroorganizmaların ilaçlara karşı duyarlılığını azaltmaktadır.

Çizelge B.8 – İlimizde 2012 Yılında Kullanılan Ticari Gübre Tüketiminin Bitki Besin Maddesi Bazında ve Yıllık Tüketim Miktarları (Tarım, Gıda ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2012)

Bitki Besin Maddesi (N,P,K olarak)	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)	İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
Azot	325,242	
Fosfor	-	
Potasyum	-	
TOPLAM	325,242	

Bitki besin maddesi NPK olarak	Gübre tüketimi
DAP (%18N - %46P)	1.806,900kg
%33AN(%33 N)	1.601kg
%26 AN(%26)	57.500kg
ÜRE (%46N)	200.000kg
20-20 KOM(%20N-%20P)	588.600kg (Tarım, Gıda Ve Hayvancılık İl Müdürlüğü)

Çizelge B.9- İlimizde 2012 Yılında Tarımda Kullanılan Girdilerden Gübreler Haricindeki Diğer Kimyasal Maddeleri (Tarımsal İlaçlar vb) (Tarım, Gıda Ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2012)

Kimyasal Maddenin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı (ton)	İlde Tarımsal İlaç Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
İnsektisitler	Tarımsal Faaliyet	5,489	110.000 dekar
Herbisitler	Tarımsal Faaliyet	0,23	194.800 dekar
Fungisitler	Tarımsal Faaliyet	1,433	9.000 dekar(47950 ton tohum için)
Rodentisitler	Tarımsal Faaliyet	0,113	82.168 dekar
Nematositler	Tarımsal Faaliyet	-	-
Akarisitler	Tarımsal Faaliyet	-	-
Kışlık ve Yazlık Yağlar	-	-	-
TOPLAM		7,265	395.968 dekar

Çizelge B.10- İlimizde 2012 Yılında Topraktaki Pestisit vb Tarım İlacı Birikimini Tespit Etmek Amacıyla Yapılmış Analizin Sonuçları(Tarım, Gıda ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2012)

Analizi Yapan Kurum/Kuruluş	Analiz Yapılan Yer (İlçe, Köy, Mevkii, Koordinatları)	Analiz Tarihi	Analiz Edilen Madde	Tespit Edilen Birikim Miktarı (µg/kg- fırın kuru toprak)
-	-	-	-	-

Not: veri temin edilmemiştir.

B.7. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde tarımsal faaliyetlerde kullanılan kimyasal gübreleme yapılmaktadır. Bölge itibariyle aşırı kimyasal gübreleme yapılmaması, toprak ve su kirliliği açısından olumsuz bir durumun da ortaya çıkmasına neden olmayacaktır.

Kaynaklar:

- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012
- Tarım, Gıda ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2012
- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012
- DSİ 10. Bölge müdürlüğü, 2012

C. ATIK

C.1. Belediye Atıkları (Katı Atık Bertaraf Tesisleri)

Katı atıkların düzenli depolanması ile ilgili tesis bulunmamaktadır. Tüm belediyeler bu tarih itibarıyla vahşi çöp depolama sahası kullanmaktadır.

İlde atık kompozisyon ile ilgili veri bulunamamıştır.

Çizelge C.1 – İlimizde 2012 Yılı İçin İl/İlçe Belediyelerince Toplanan ve Birliklerce Yönetilen Katı Atık Miktar ve Kompozisyonu(TUİK, 2012)

İl/İlçe Belediye veya Birliğin Adı	Birlik ise birliğe üye olan belediyeler	Toplanan Ortalama Katı Atık Miktarı (ton/gün)		Geri Kazanılan Ortalama Atık Miktarı (ton/gün)		Kişi Başına Üretilen Ortalama Katı Atık Miktarı (kg/gün)		Atık Kompozisyonu (yıllık ortalama, %)						
		Kış	Yaz	Kış	Yaz	Kış	Yaz	Kış	Organik	Kağıt	Cam	Metal	Plastik	Kül
Şırnak İl Geneli	-	375	349	-	-	1,10	1,02							

Çizelge C.2 – İlimizde 2012 Yılı İl/İlçe Belediyelerde Oluşan Katı Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf Yöntemleri ve Tesis Kapasiteleri (Şırnak Belediyesi, 2012)

İl/ilçe Belediye Adı	Hangi Atıklar Toplanıyor?			Transfer İstasyonu Varsa Sayısı	Atık Yönetimi Hizmetlerini Kim Yürütüyor?*			Mevcut Bertaraf Yöntemi ve Tesis Kapasitesi/Birimi					
	Evsel*	Tıbbi	Diğer (Belirtiniz)		Toplama	Taşınma	Bertaraf	Düzensiz Depolama	Düzenli Depolama	Kompost	Yakma	Diğer (Belirtiniz)	
Merkez	✓	ÖS	✓		✓								Vahşi
Cizre	✓	OS	✓		✓								Vahşi
Silopi	✓	OS	✓		✓								Vahşi
İdil	✓	OS	✓		✓								Vahşi
Beytüşşebap	✓	OS	✓		✓								Vahşi
Uludere	✓	OS	✓		✓								Vahşi
Güçlükonak	✓	OS	✓		✓								Vahşi
İl Özel İdaresi													

* Ofis işyeri dahil.

** Belediye (B), Özel Sektör (ÖS), Belediye Şirketi (BŞ) seçeneklerinden uygun olanının sembolünü yazınız.

Çizelge C.3- İlimizde 2012 Yılında Birliklerce Yürütülen Katı Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf İşlemlerine İlişkin Bilgi(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Birlik adı	Hangi Atıklar Toplanıyor?			Transfer İstasyonu varsa sayısı	Mevcut Bertaraf Yöntemi ve Tesis Kapasitesi/Birimi			
	Evsel*	Tıbbi	Diğer (Belirtiniz)		Düzenli Depolama	Kompost	Yakma	Diğer (Belirtiniz)
Şırnak Belediyesi	✓	-	-	-	-	-	-	-

* Ofis işyeri dahil.

**İlde atık bertaraf tesisi bulunmamaktadır.

C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat Ve Yıkıntı Atıkları

İlimiz Belediyesinin düzenli hafriyat depolama alanı bulunmamaktadır. Ancak çıkan inşaat atıklarını dolgu alanlarında kontrollü olarak kullanılmaktadır.

C.3. Ambalaj Atıkları

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında İlimiz sınırları içerisinde ambalajın üretimi yapan ayrıca ambalaj atığının toplanması ve geri dönüştürmesini yapacak firma bulunmamaktadır.

Çizelge C.4- İlimizdeki 2012 Yılı Ambalaj Ve Ambalaj Atıkları İstatistik Sonuçları(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Ambalaj Cinsi	Üretilen Ambalaj Miktarı (kg)	Piyasaya Sürülen Ambalaj Miktarı (kg)	Geri Kazanım Oranları (%)	Geri Kazanılması Gereken Miktar (kg)	Geri Kazanılan Miktar (kg)	Gerçekleşen Geri Kazanım Oranı (%)
Plastik	-	-	-	-	-	-
Metal	-	-	-	-	-	-
Kompozit	-	-	-	-	-	-
Kağıt Karton	-	-	-	-	-	-
Cam	-	-	-	-	-	-
Toplam	-	-	-	-	-	-

*Ambalaj atıkları ile ilgili veri bulunamamıştır.

C.4. Tehlikeli Atıklar

Şırnak'ta lisans almış tesis bulunmamaktadır. Açığa çıkan tehlikeli atıklar İl dışındaki lisanslı yakma ve sterilizasyon tesislerinde yapılmaktadır.

Çizelge C.5 – İlimizdeki 2012 Yılında Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikeli Atıklarla İlgili Veriler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

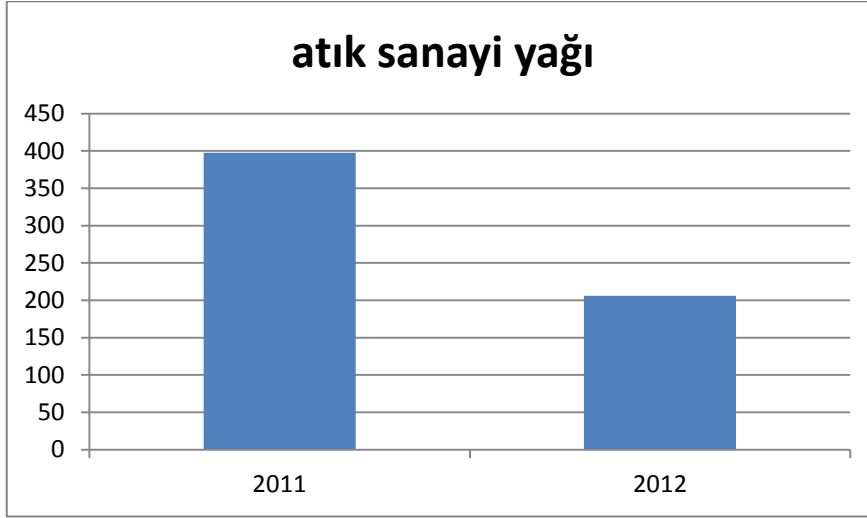
Aktivite kodu*	Atık Kodu**	2012 Yılı						
		Atık Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım %' si	Geri Kazanım Yöntemi	Bertaraf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf %' si	Bertaraf Yöntemi
D9	180101	20230	-	-	-	20203	100	D9
D9	180102	32478	-	-	-	32478	100	D9
D9	180103	88410	-	-	-	88410	100	D9
R1	130703	100	100	100	R1	-	-	-
R9	130506	194821	194821	100	R9	-	-	-
R12	150110	770	770	100	R12	-	-	-
R13	150202	110	110	100	R13	-	-	-
D15	150202	40	40	100	D15	-	-	-
R12	160107	150	150	100	R12	-	-	-
R4	160213	110	110	100	R4	-	-	-
R4	160601	1620	1620	100	R4	-	-	-
D9	180104	874	-	-	-	874	100	D9

* Atık Yönetiminin Genel Esasları ya da Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinde tanımlanan 2 rakamlı aktivite tipini gösterir.

** Aynı yönetmeliklerde her bir aktivite için sıralanan tehlikeli atık kodu (6 rakamlı).

C.5. Atık Madeni Yağlar

Tehlikeli atık sınıfına giren, atık yağlar, piller, akümülatörler, tıbbi atıklar v.b sanayi ve sanayi dışı atıkların üretiminden nihai bertarafına kadar insan ve çevre sağlığına zarar vermeyecek şekilde bertarafının sağlanması ve ilgili usul ve esasları Tehlikeli Atıkların kontrolü Yönetmeliği kapsamında yürütülmektedir. Yönetmelik kapsamında ilimizde tehlikeli atık üreten şirketlerin ve kamu kurum kuruluşlarının kayıt altına alınması için tehlikeli atık beyan sistemi oluşturularak tehlikeli atıkların kayıt altına alınması, takip edilmesi ve insan ve çevre sağlığına zarar vermeden nihai bertarafının sağlanması amaçlanmaktadır.

Grafik C.1 – İlimizdeki Atık Yağ Toplama Miktarları(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Çizelge C.6 – İlimizdeki Atık Yağ Geri Kazanım ve Bertaraf Miktarları(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Yıl	Geri kazanım (ton)	İlave yakıt (ton)	Nihai bertaraf (ton)
2011	-	-	-
2012	-	-	-

*atık yağ geri dönüşümü ve bertarafı ile ilgili veri bulunamamıştır.

Çizelge C.7 – İlimizdeki 2012 Yılı İçin Atık Madeni Yağlarla İlgili Veriler(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Atık Madeni Yağ Üreten Resmi ve Özel Kurum/ Kuruluş Sayısı	Toplanan Atık Yağ Beyan Form Sayısı	Toplam Atık Madeni Yağ Miktarı (ton/yıl)		Atık Madeni Yağ Taşımak Üzere Lisans Alan		Geri Kazanım Tesisi		
		Atık Motor Yağ	Atık Sanayi Yağ	Toplam Firma Sayısı	Toplam Araç Sayısı	Sayısı		Yok
						Lisanslı	Lisanssız	
4	8	-	206,11	-	-	-	-	-

Çizelge C.8 – İlimizdeki Atık Yağ Geri Kazanımı Sonucu Elde Edilen Ürün Miktarları(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

YIL	Ürün Miktarı (Ton) (Kalıp Yağı + Harman Yağı + Jüt Yağı)
-	-

*Veri bulunamamıştır

C.6. Atık Pil ve Akümülatörler

İlimizde bulunan kurum ve kuruluşlara pil ve akümülatörler hakkında broşürler dağıtılıp bilgi verilip pil ve akümülatörlerin toplatılıp bertarafının öneminden bahsedilmiştir. İl müdürlüğümüze taşıma ve depolamayla ilgili herhangi bir başvuru yapılmamıştır.

Çizelge C.9 – İlimizde 2012 Yılında Oluşan Akümülatörlerle İlgili Veriler(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

ATIK AKÜMÜLATÖRLER							
APA Taşıyan Lisanslı Araç Sayısı	Atık Akümülatör Geçici Depolama İzni Verilen		Toplanan Atık Akümülatör Miktarı (ton)	İldeki Atık Akümülatör Geri Kazanım Tesisleri		Geri kazanım Tesislerinde İşlenen Atık Akümülatör Miktarı	
	Depo Sayısı	Kapasitesi (ton)		Sayı	Kapasite (ton/yıl)	Miktarı (ton)	%
-	-	-	71020	-	-	-	-

Grafik C.2 – İlimizde Yıllar İtibariyle Atık Akü Toplama ve Geri Kazanım Miktarı (Ton) (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Çizelge C.10 – İlimizde Yıllar İtibariyle Atık Akü Kazanım Miktarı (Ton) (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

	2008	2009	2010	2011	2012
Kurşun	-	-	-	-	-
Plastik	-	-	-	-	-
Cüruf	-	-	-	-	-
Asitli Su	-	-	-	-	-
TOPLAM	-	-	-	-	-

*Veri bulunamamıştır.

Çizelge C.11 – İlimizde Yıllar İtibariyle Toplanan Atık Akü Miktarı (Kg) (Kaynak, yıl)

2009	2010	2011	2012
-	40020	188430	71020

Çizelge C.12- İlimizde Yıllar İtibariyle Toplanan Atık Pil Miktarı (Kg) (Şırnak Belediye Başkanlığı, 2012)

2011	2012
-	-

*Veri bulunamamıştır

Çizelge C.13 – İlimizde Taşıma Lisanslı Araçların Yıllara Göre Gelişimi (Adet) (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

2008	2009	2010	2011	2012
-	-	-	-	-

*Veri bulunamamıştır.

C.7. Bitkisel Atık Yağlar

“Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmelik” kapsamında, Müdürlüğümüz tarafından verilen yetkiler doğrultusunda çalışmalar yürütülmektedir. İlimizde, lisanslı bitkisel atık yağ geri kazanım tesisi bulunmamaktadır.

Çizelge C.14 – İlimizde 2012 Yılı İçin Atık Bitkisel Yağlarla İlgili Veriler(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Bitkisel Atık Yağlar İçin Geçici Depolama İzni Verilen Toplam Depo		Toplanan Bitkisel Atık Yağ Miktarı (ton)		Bitkisel Atık Yağ Taşımak Üzere Lisans Alan		Lisans Alan Geri Kazanım Tesisi	
Sayısı	Kapasitesi (ton)	Kullanılmış Kızartmalık Yağ	Diğer (Belirtiniz)	Toplam Firma Sayısı	Toplam Araç Sayısı	Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)
-	-	-	-	-	-	-	-

*Veri bulunamamıştır

Çizelge C.15- İlimizde 2009-2012 Yılları Arasında Bitkisel Atık Yağ Taşıma Lisanslı Araç Sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

	2009	2010	2011	2012
Lisanslı Araç Sayısı	-	-	-	-

*Veri bulunamamıştır

C.8. Poliklorlu Bifeniller ve Poliklorlu Terfeniller

12 Kalıcı Organik Kirleticilerden biri olan PCB'ler bir grup aromatik klorlu bileşik olan poliklorlu bifenillere verilen genel isimdir. PCB'lerin zararlı etkileri, bu maddelerle kirletilmiş gıda ve içecekler tüketildiğinde veya bu maddeler teneffüs edildiğinde, yutulduğunda ya da deriyle temas ettiğinde ortaya çıkmaktadır. PCB'ler bertaraf veya başka herhangi bir amaçla yakıldıklarında tam bir yanma meydana gelmezse, çok daha zararlı etkilere sahip furanlar (PCDF) ve dioksinler (PCDD) yan ürün olarak ortaya çıkmaktadır.

İlimizde, "Poliklorlu Bifenillerin (PCB) ve Poliklorlu Terfenillerin (PCT) Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında PCB ve PCT içeren madde ve ekipmanların bertarafıyla alakalı tesis bulunmamaktadır.

C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler (ÖTL)

İlimizde, "Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği" kapsamında çalışmalar yürütülmektedir. İlimizde geri dönüşüm tesisi bulunmamaktadır. 2012 yılında geri dönüşüm tesislerine gönderilen ömrünü tamamlamış lastik bulunmamaktadır.

Çizelge C.16 – İlimizde 2012 Yılında Oluşan Ömrünü Tamamlamış Lastikler İle İlgili Veriler(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER (ÖTL)								
ÖTL Geçici Depolama Alanı		Geçici Depolama Alanlarındaki ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Geri Kazanım Tesisi		Geri Kazanılan ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Bertaraf Tesisi		Bertaraf Edilen ÖTL Miktarı (ton)
Sayısı	Hacmi (m³)		Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)		Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	
-	-	-	-	-	-	-	-	-

*Geri dönüşüm tesisi bulunmadığından verilere bulunmamaktadır.

Çizelge C.17 – İlimizde Geri Kazanım Tesislerine ve Çimento Fabrikalarına Gönderilen Toplam ÖTL Miktarları (ton/yıl) (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

	2009	2010	2011	2012
Geri Kazanım Tesisi	-	-	-	-
Çimento Fabrikası	-	-	-	-

* Veri bulunamamıştır

C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (AEEE)

Avrupa Birliği'nin 2002/96/EC sayılı Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya Direktifi ile elektrikli ve elektronik eşyaların üretiminde kullanılan tehlikeli maddelerin kullanılmasını yasaklayan 2002/95/EC sayılı elektrikli ve elektronik eşyalarda bazı zararlı maddelerin kullanımının sınırlandırılmasına ilişkin direktiflerin ulusal mevzuatımıza uyumlaştırılması çalışmaları kapsamında "Atık Elektrikli ve

Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği” hazırlanarak 22.05.2012 tarih ve 28300 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik büyük ev eşyaları, küçük ev aletleri, bilişim ve telekomünikasyon ekipmanları, tüketici ekipmanları, aydınlatma ekipmanları, elektrikli ve elektronik aletler (büyük ve sabit sanayi aletleri hariç olmak üzere),oyuncaklar, eğlence ve spor aletleri, tıbbi cihazlar (emplantasyon ürünleri ve hastalık bulaşıcı temaslarda bulunan ürünler hariç), izleme ve kontrol aletleri ve otomat sınıflarına dâhil olan elektrikli ve elektronik eşyalar ile elektrik ampulleri ve evsel amaçlı kullanılan aydınlatma gereçlerini kapsamaktadır.

İlimizde bu yönetmelik kapsamında herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Çizelge C.18 –İlimizde 2012 Yılı AEEE Toplanan ve İşlenen Miktarlar(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Belediyeler Tarafından Oluşturulan AEEE Getirme Merkezleri		AEEE’lerin Toplanması Amacıyla Oluşturulan Aktarma Merkezleri		Getirme Merkezlerinde ve Aktarma Merkezlerinde Biriken AEEE Miktarı (ton)	AEEE İşleme Tesisi		İşlenen AEEE Miktarı (ton)
Sayısı	Hacmi (m ³)	Sayısı	Hacmi (m ³)		Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	
0	0	0	0	0	0	0	0

*Veri bulunamamıştır

C.11. Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araçlar

“Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında çalışmalar devam edilmektedir.

Çizelge C.19- İlimizde 2012 Yılı Hurdaya Ayrılan Araç Sayısı(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Oluşturulan ÖTA Teslim yerleri	ÖTA Geçici Depolama Alanı		ÖTA İşleme Tesisi		İşlenen ÖTA Miktarı (ton)
Sayısı	Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	
-	-	-	-	-	-

*Veri bulunamamıştır

C.12. Tehlikesiz Atıklar

“Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik” 05 Temmuz 2008 tarih ve 26927 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Yönetmelik ile atıkların oluşumlarından bertarafına kadar çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetimlerinin sağlanmasına yönelik

genel esaslar belirlenmiştir. Aynı zamanda Yönetmeliğin yürürlüğe girmesi ile Avrupa Birliği mevzuatının ulusal mevzuatımıza uyumlaştırılması sağlanmıştır.

Yönetmelikte “atık”, “üretici”, “sahip”, “yönetim”, “toplama”, “bertaraf” ve “geri kazanım” tanımları yapılmakta, atık yönetimi ilkeleri sıralanmakta, geri kazanım ve bertaraf faaliyetlerini yapan işletmeler için lisans ve kayıt tutma zorunluluğu getirilmekte, atık yönetim maliyetinin finansmanı ile ilgili hükümlere yer verilmektedir. Ayrıca atık kategorileri, atık bertaraf ve geri kazanım faaliyetleri ile 839 atık türü liste olarak verilmiştir.

Söz konusu 839 atık türünden 434 tanesi tehlikesiz atık özelliğindedir. Bu atıklardan tehlikeli atıklar, ambalaj ve evsel atıklar gibi atık türlerinin yönetimine ilişkin usul ve esaslar ilgili Yönetmeliklerle belirlenmiştir. Ancak, üretimden kaynaklanan bazı tehlikesiz atıkların yönetimi boşlukta kalmıştır. Bu aşamada bazı tehlikesiz atıkların çevre ve insan sağlığına zarar vermeden geri kazanım faaliyetlerinin yönetilebilmesi amacıyla Bakanlığımızca “Bazı Tehlikesiz Atıkların Geri Kazanımı Tebliği” hazırlanmış ve 17 Haziran 2011 tarih ve 27967 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Tehlikesiz atıkların düzenli depolama faaliyetleri, 26 Mart 2010 tarih ve 27533 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik” kapsamında yürütülmektedir. Yönetmeliğin Ek-2 kapsamında yapılan analiz sonuçlarına göre atıklar, I. Sınıf, II. Sınıf ya da III. Sınıfı Düzenli Depolama Sahalarında bertarafı sağlanmaktadır.

Türkiye’de tehlikesiz atık statüsünde olan ve miktar olarak oldukça fazla olan demir çelik sektöründen kaynaklanan, cüruf atıkları; Termik santrallerden kaynaklanan, kül atıkları ve daha çok biyolojik arıtma tesislerinden kaynaklanan arıtma çamurları bu atık grubunda değerlendirilmektedir.

Çizelge C.20 – İlimizdeki 2012 Yılı İçin Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikesiz Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf Edilmesi İle İlgili Verileri(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Aktivite kodu*	Atık Kodu**	2012 Yılı						
		Atık Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım %' si	Geri Kazanım Yöntemi	Bertaraf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf %' si	Bertaraf Yöntemi
-	-	-	-	-	-	-	-	-

* Atık Yönetiminin Genel Esasları ya da Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği’nde tanımlanan 2 rakamlı aktivite tipini gösterir.

** Aynı yönetmeliklerde her bir aktivite için sıralanan tehlikeli atık kodu (6 rakamlı).

***Veri bulunamamıştır.

C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları

Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar, 05 Temmuz 2008 tarih ve 26927 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik”in Atık Listesinde; 10 02 koduyla, “**Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar**” olarak belirtilen başlık altında yer almaktadır.

İlimizde demir çelik sektörü veya tesis bulunmamaktadır.

Çizelge C.21 – Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar Listesi

ATIK KODU	ISIL İŞLEMEDEN KAYNAKLANAN ATIKLAR	KATEGORİ
10 02	Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar	
10 02 01	Cüruf işleme atıkları	
10 02 02	İşlenmemiş cüruf	
10 02 07*	Tehlikeli maddeler içeren gazların arıtımı sonucu ortaya çıkan katı atıklar	M
10 02 08	10 02 07 dışında gaz arıtımı sonucu ortaya çıkan katı atıklar	
10 02 10	Haddehane tufalı	
10 02 11*	Soğutma suyunun arıtılmasından kaynaklanan yağ içerikli atıklar	M
10 02 12	10 02 11 dışındaki soğutma suyu arıtma atıkları	
10 02 13*	Gaz arıtımı sonucu oluşan ve tehlikeli maddeler içeren çamurlar ve filtre kekleri	M
10 02 14	10 02 13 dışındaki gaz arıtımı sonucu oluşan çamurlar ve filtre kekleri	
10 02 15	Diğer çamurlar ve filtre kekleri	
10 02 99	Başka bir şekilde tanımlanmamış atıklar	

Çizelge C.22 – İlimizdeki 2012 Yılı Demir ve Çelik Üreticileri Üretim Kapasiteleri, Cüruf ve Bertaraf Yöntemi(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Tesis Adı	Kullanılan Hammadde Miktarı (ton/yıl)	Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi
TOPLAM	-	-	-

*Veri bulunamamıştır.

C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül

Silopi Elektrik Üretim A.Ş bünyesinde bulunan Silopi Termik'in santral sahası Şırnak İli, Silopi İlçesi, Çalışkan Beldesi'nin kuş uçuşu 4,5 km kuzeybatısında ve Görümlü Beldesinin 3,5 km güneydoğusunda yer almaktadır. Asfaltit sahası, Görümlü Beldesinin 5 km doğusunda, Çalışkan Beldesinin 4,5 km kuzeybatısındadır. Kireçtaşı sahaları ise Çalışkan Beldesi'nin yaklaşık 2 km kuzeyindedir. En yakın yerleşim alanı, yukarıda belirtildiği gibi, Görümlü ve Çalışkan Beldeleridir. Silopi Termik Santralının 1. ünitesine ait ÇED raporu 21 Temmuz 2005 de kabul edilmiş olup Santralin Çevre İzni 25/01/2013 tarihinde alınmıştır.

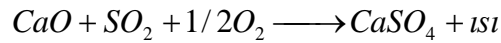
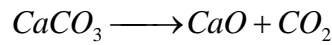
Termik Santral 135 MW gücünde 1 ünite olarak planlanmış ve ilk etapta üretim lisansı ve ÇED raporu alınan bu ünitenin inşaatına 2005 yılında başlanmış olup, 2009 Mayıs ayında üretime başlanmıştır. Üretime geçilmesinden sonra, Kapasite artırımına gidilerek, 2 x 135 MW gücündeki 2. ve 3. ünitelerin ÇED süreci başlatılmış ve Olumlu olarak sonuçlanmasını müteakip yapım çalışmaları devam etmektedir.

Uzun yıllardır dünyada yaygın olarak kullanılan ve temiz kömür teknolojileri sınıfına giren dolaşımli akışkan yataklı kazan teknolojisi kullanılmakta olup, santralin tam kapasite ile devreye girmesiyle birlikte 1000 kişiye doğrudan istihdam sağlanacak olup ve bu yatırım devletten sonra bölgede gerçekleştirilmiş en büyük yatırım olacaktır.

135 MW kurulu güce sahip, akışkan yatak teknolojisinin kullanıldığı termik santralin inşaatına 2005 yılında başlanmış olup Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile 02.05.2009 tarihi itibariyle geçici kabulü yapılmış ve işletmeye geçmiş durumdadır.

İşletilen sahalardan çıkartılan asfaltit, santralde yakıt olarak kullanılmakta ve santralin akışkan yatak teknolojisine sahip olmasından dolayı, asfaltitin kireçtaşı ile birlikte yakılmasıyla, asfaltitin yanması sonucu oluşan kükürt dioksit (SO₂) emisyonları, ayrı bir baca gazı arıtma (desülfürizasyon) sistemine ihtiyaç duyulmadan tutulmaktadır. Asfaltitin kireçtaşı ile birlikte yakılması ile aşağıdaki reaksiyonlar gereği SO₂ emisyonları kontrolü gerçekleşmektedir. Bu reaksiyonda kükürt ve kükürt bileşikleri yanma prosesinde kalsiyum sülfata dönüştürüldüğünden toz ve kül olarak yanma sisteminden ayrılırlar:

Isı (900°C)

Akışkan yatak içinde yukarıya doğru olan hava hızı artırıldığında dolaşımli akışkan yatak (DAY) şartlarına (hızlı akışkanlaştırma) ulaşılır. Burada havanın hızı 5-10 m/s mertebesindedir. Böyle yüksek hızlarda yataktaki tüm partiküller hava ile yukarıya doğru taşınırlar. DAY'lardaki gibi bir yatak düzeyi tanımlamak artık mümkün değildir. Katı tanecikler tüm yanma hacmini doldurur ve sıcak yanma gazı ile kazandan dışarıya, siklonlara taşınırlar. Siklonlarda baca gazından ayrılan tanecikler geri dönüş borusu ile tekrar yanma odasına geri döndürülürler. Bu arada esas yanma bölgesinde yanmayı tamamlayamamış kömür tanecikleri, geri dönüş borusundaki daha uzun kalış süreleri boyunca da yanmaya devam edebilirler. Akışkan yatak teknolojisi, Türk linyitlerinde olduğu gibi, düşük kaliteli kömürler için en yüksek yanma verimi sağlayan teknolojidir.

Mevcut linyite dayalı santrallerin SO₂ emisyonları da bu teknoloji kullanıldığında azaltılmakta olup; kükürt giderme işlemi, akışkan yataklı kazana kireçtaşı beslenerek yanma esnasında yapılmakta; dolayısıyla da baca gazı arıtma tesislerine ihtiyaç duyulmamaktadır. Akışkan yatak teknolojisi kullanılması, yakıtın yanmasının düşük sıcaklıkta olması nedeniyle, NO_x oluşumunu da en aza indirmekte; bu teknoloji kullanıldığında gerek SO₂ ve gerekse NO_x emisyonları sınır değerlerin altında kalmaktadır

STES, yaklaşık 77.100 m² alan üzerinde kurulmuş olup tesiste bulunan üniteler aşağıda belirtilmiştir. Silopi Termik Santrali aşağıdaki birimlerden oluşmaktadır.

- Ön Arıtma Tesisi
- Su Tasfiyehane Ünitesi
- Kömür Hazırlama ve Kazan Ünitesi.
- Kireçtaşı Hazırlama ünitesi
- Baca Gazı ve Uçucu Kül Sistemi
- Yardımcı Yakıt Depolama ve Dağıtım Sistemi
- Yardımcı Kazan Ünitesi
- Türbin Ünitesi
- Endüstriyel Atıksu Arıtma Tesisi
- Endüstriyel Su ve Yangın Söndürme Ünitesi

-Ana Soğutma Suyu Kimyasal Dozaj Sistemi

Tehlikesiz Atık Depolama Alanı Şırnak İli, Silopi İlçesi, Çalışkan Beldesi'nin kuş uçuşu 4,5 km kuzeybatısında ve Görümlü Beldesinin 3,5 km güneydoğusunda yer almaktadır. Tehlikesiz Atık Depolama Alanı Santral alanının batısında yaklaşık olarak 700 m uzaklıkta bulunmaktadır. Depolama tesisinin inşaatı 2009 tarihinde tamamlanmış olup santralin üretime başladığı 02/05/2009 tarihinden itibaren işletmeye alınmıştır.

Silopi Termik Santrali, Silopi maden sahalarındaki asfaltit rezervine dayalı dolaşımli akışkan yatak teknolojisine sahiptir. Akışkan yatak teknolojisi, Türk linyitlerinde olduğu gibi, kül ve kükürt oranı yüksek düşük kaliteli kömürler için en yüksek yanma verimi sağlayan teknolojidir. Mevcut linyite dayalı santrallerin en önemli çevre sorunu olan SO₂ emisyonları da bu teknoloji ile kullanıldığında azaltılmakta; kükürt giderme işlemi, akışkan yataklı kazana kireçtaşı beslenerek yanma esnasında yapılmakta; dolayısıyla da baca gazı arıtma tesislerine ihtiyaç duyulmamaktadır.

Akışkan yatak teknolojisi kullanılması, yakıtın yanmasının düşük sıcaklıkta olması nedeniyle, NO_x oluşumunu da en aza indirmekte; bu teknoloji kullanıldığında gerek SO₂ ve gerekse NO_x emisyonları uluslararası geçerlilikte olan sınır değerlerin altında kalmaktadır. Bundan dolayı Silopi Termik santralinde asfaltit ile kireçtaşı kazana aynı anda beslenmektedir.

Silopi Termik Santrali'nde prosesten kaynaklanan katı atıklar; enerji üretimi için kömürün yakılması ve kireçtaşının beslenmesi sonucunda oluşan kül (ince ve kaba), kazan altı külü ve endüstriyel su arıtma tesisi çamurundan oluşmaktadır. Enerji üretiminde yaklaşık 56 ton/saat asfaltit kullanılmaktadır. Termik santrallerin genel prensibi uyarınca söz konusu külün %80' ini uçucu kül, %20'sini ise cüruf oluşturmaktadır.

Yatak külü soğutma sistemi için seçici kül karıştırıcı/soğutucuları kullanılmaktadır. Bir kazan için iki adet kül karıştırıcısı/soğutucusu seçilmiştir ve yanma odasının her iki tarafına da konmuştur. Kül karıştırıcılarını/soğutucularını soğutmak için birincil hava uygun görülmüştür.

Yatak külü giderim sisteminin işlevi mekanik yolla, yatak külünü yatak külü silosuna taşımaktır. Kazan yanma odasının altında iki adet yatak külü soğutucusu mevcut olmaktadır ve kül çıkış sıcaklığı en fazla 150°C dir.

Yatak külü direkt olarak sıyırıcı taşıyıcıda toplanmaktadır. Kovalı elevatör ile yükseltilmekte ve yatak külü silosuna deşarj edilmektedir. Kül, kapalı bir mekanik sistem tarafından iletildiğinden, kazanın alt kısmı iyi koşulda korunabilmektedir.

Yatak külünün deşarj miktarı 10,7 ton/saat olarak belirlenmiştir. Sistem kapasitesi deşarj külünün % 250'sine göre belirlenmiş olup bu değer 27 ton/saat olarak verilmektedir. Bir adet sıyırıcı taşıyıcı ve bir adet kovalı elevatör kazan mevcuttur. Çapı 8 m, hacmi 200 m³ olan bir yatak külü deposundan yatak külünün, kuru kül boşaltıcısıyla uzaklaştırılacak olan kamyon boşaltılmakta ve depolama alanına taşınmaktadır. Buna göre sistemin akım şeması sırasıyla aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

- Yatak külü soğutucuları
- Kovalı Elevatör
- Yatak külü Silosu
- Kuru kül boşaltıcısı
- Kamyon
- Depolama Saha

Uçucu kül sisteminin işlevi, uçucu külü Elektrostatik filtre ve hava ön ısıtıcısından, pozitif basınçlı taşıma sistemi (yoğun faz) ile kül silolarına taşımaktır. Uçucu küllerde ince ve kaba kül olarak ikiye ayrılmaktadır.

Kazan iki odalı ve beş elektrik alanlı bir ESF ile donatılmıştır. Her alanda 2 adet hazne yer almaktadır. ESF'nin verimi %99,7'den fazladır. Hava ön ısıtıcısı, 2 hazneli olup her ESF ve hava ön ısıtıcısı haznesinin altına bir kap bulunmaktadır. I.elektrik alanının ve hava ön ısıtıcısının altındaki hazneler, bir boruyu paylaşacak şekilde uçucu kül iri taneli (kaba) kül deposuna sevk edilmektedir. II, III, IV numaralı elektrik alanı altındaki haznelerde bir boruyu paylaşacak şekilde tasarlanmış ve ince taneli kül deposuna sevk edilmektedir. Siloların üstündeki torba filtreler tarafından ayrıldıktan sonra, kül siloların içinde biriktirilmektedir.

Toplam uçucu kül miktarı yaklaşık 25 ton/saat olup sistemin kapasitesi deşarj edilen külün %150'sine göre belirlenmiştir.

Uçucu Kül sisteminin hava iletimi için, ikisi işletme ve biri yedek olmak üzere üç adet hava kompresörü kullanılmakta ve proje kapsamında bir adet kalın, bir adet de ince kül silosu yer almaktadır. Depoların çapları 9 m ve hacimleri 2400 m³ olarak tayin edilmiştir. Uçucu külün, kuru boşaltıcıyla kamyonu, ve daha sonra kül depolama sahasına taşınmaktadır. Buna göre sistemin akım şeması sırasıyla (ESF hazneleri ve Hava Ön ısıtma hazneleri için) aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

- ESF hazneleri — Kap — Kül silosu
- Hava ön ısıtma hazneleri — Kül silosu— Kamyon — Depolama sahası

Silopi Termik Santralinde öncelikle proseste kullanılacak olan saf suyun üretimi aşamasında gerekli olan proses suyu, Ön arıtma tesisi olarak adlandırılan 600 m³/saat üretim kapasitesi olan arıtma tesisinde arıtıldıktan sonra su tasfiye ünitesine verilmektedir. Ön arıtma tesisinde kimyasal arıtma sonucu oluşan çamur, çamur yoğunlaştırma havuzunda depolanıp, 2 adet dekantör ile susuzlaştırıldıktan sonra traktörlerle depolama alanına taşınmaktadır

Sahada mevcut bulunan 2 adet evsel arıtma tesisinin çalışmaları sonucunda oluşan çamur traktör vasıtasıyla depolama sahasında depolanır. Aynı şekilde yeni kurulan 2 adet evsel arıtma tesisinde ileriki zamanlarda oluşması beklenen çamurun bertarafı bu yöntemle gerçekleştirilecektir. Yılda yaklaşık 3 ton evsel çamur oluşmaktadır.

Tehlikesiz Atık Depolama Alanı olarak kullanılan saha, Silopi Elektrik Üretim A.Ş. bünyesinde kurulu bulunan, Silopi Termik Santrali'nden kaynaklı yatak külü, uçucu kül, endüstriyel su-evsel atıksu arıtma tesis çamuru depolama alanı olarak kullanılmaktadır.

Silopi Termik Santrali'nde prosesten kaynaklanan katı atıklar; enerji üretimi için kömürün yakılması sonucunda oluşan yatak külü, uçucu kül ve endüstriyel su-evsel atıksu arıtma tesisi çamurundan oluşmaktadır.

Silopi Termik Santrali'nde prosesten kaynaklanan katı atıklar; enerji üretimi için kömürün yakılması ve kireçtaşının beslenmesi sonucunda oluşan kül (ince ve kaba), kazan altı külü ve endüstriyel su arıtma tesisi çamurundan oluşmaktadır. Enerji üretiminde yaklaşık 56 ton/saat asfaltit kullanılmaktadır. Termik santrallerin genel prensibi uyarınca söz konusu külün %80' ini uçucu kül, %20'sini ise cüruf oluşturmaktadır.

Yatak külünün deşarj miktarı 10,7 ton/saat olarak belirlenmiştir. Sistem kapasitesi deşarj külünün % 250'sine göre belirlenmiş olup bu değer 27 ton/saat olarak verilmektedir. Bir adet sıyırıcı taşıyıcı ve bir adet kovalı elevatör kazan mevcuttur. Çapı 8 m, hacmi 200 m³ olan bir yatak külü deposundan yatak külünün, kuru kül boşaltıcısıyla uzaklaştırılacak olan kamyonu boşaltılmakta ve depolama alanına taşınmaktadır. Buna göre sistemin akım şeması sırasıyla aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

- Yatak külü soğutucuları
- Kovalı Elevatör

- Yatak külü Silosu
- Kuru kül boşaltıcısı
- Kamyon
- Depolama Saha

Uçucu kül sisteminin işlevi, uçucu külü Elektrostatik filtre ve hava ön ısıtıcısından, pozitif basınçlı taşıma sistemi (yoğun faz) ile kül silolarına taşımaktır. Uçucu küllerde ince ve kaba kül olarak ikiye ayrılmaktadır.

Toplam uçucu kül miktarı yaklaşık 25 ton/saat olup sistemin kapasitesi deşarj edilen külün %150'sine göre belirlenmiştir. Uçucu Kül sisteminin hava iletimi için, ikisi işletme ve biri yedek olmak üzere üç adet hava kompresörü kullanılmakta ve proje kapsamında bir adet kalın, bir adet de ince kül silosu yer almaktadır. Depoların çapları 9 m ve hacimleri 2400 m³ olarak tayin edilmiştir. Uçucu külün, kuru boşaltıcıyla kamyonla, ve daha sonra kül depolama sahasına taşınmaktadır. Buna göre sistemin akım şeması sırasıyla (ESF hazneleri ve Hava Ön ısıtma hazneleri için) aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

- ESF hazneleri — Kap — Kül silosu
- Hava ön ısıtma hazneleri — Kül silosu— Kamyon — Depolama sahası

Harita C.1 – İlimizde Bulunan Termik Santralin Yeri(Silopi Elektrik Üretim A.Ş, 2012)

Çizelge C.23 – İlimizdeki 2012 Yılı Termik Santrallerde Kullanılan Kömür Miktarı Ve Oluşan Cüruf-Uçucu Kül Miktarı(Silopi Elektrik Üretim A.Ş, 2012)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf-Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)
Silopi Termik Santrali	404.440	136.000

Resim C.1 – Silopi Termik Santrali(Silopi Elektrik Üretim A.Ş, 2012)

Çizelge C.24 – Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğe göre Termik Santral Atıkları

ATIK KODU	ISIL İŞLEMDEN KAYNAKLANAN ATIKLAR	KATEGORİ
10 01	Enerji Santrallerinden ve Diğer Yakma Tesislerinden Kaynaklanan Atıklar (19 Hariç)	
10 01 01	(10 01 04'ün altındaki kazan tozu hariç) dip külü, cüruf ve kazan tozu	
10 01 02	Uçucu kömür külü	
10 01 03	Turba ve işlenmemiş odundan kaynaklanan uçucu kül	
10 01 04*	Uçucu yağ külü ve kazan tozu	A
10 01 05	Baca gazı kükürt giderme işleminden (desülfrizasyon) çıkan kalsiyum bazlı katı atıklar	
10 01 07	Baca gazı kükürt giderme işleminden (desülfrizasyon) çıkan kalsiyum bazlı çamurlar	
10 01 09*	Sülfürik asit	A
10 01 13*	Yakıt olarak kullanılan emülsifiye hidrokarbonların uçucu külleri	A
10 01 14*	Atıkların birlikte yakılmasından (co-incineration) kaynaklanan ve tehlikeli maddeler içeren dip külü, cüruf ve kazan tozu	M
10 01 15	10 01 14 dışındaki birlikte yakılmadan (co-incineration) kaynaklanan dip külü, cüruf ve kazan tozu	
10 01 16*	Atıkların birlikte yakılmasından (co-incineration) kaynaklanan ve tehlikeli maddeler içeren uçucu kül	M
10 01 17	10 01 16 dışındaki birlikte yakılmadan (co-incineration) kaynaklanan uçucu kül	
10 01 18*	Tehlikeli maddeler içeren gaz temizleme atıkları	M
10 01 19	10 01 05, 10 01 07 ve 10 01 18 dışındaki gaz temizleme atıkları	
10 01 20*	Saha içi atıksu arıtımından kaynaklanan tehlikeli maddeler içeren çamurlar	M
10 01 21	10 01 20 dışındaki saha içi atıksu arıtımından kaynaklanan çamurlar	
10 01 22*	Kazan temizlemesi sonucu çıkan tehlikeli maddeler içeren sulu çamurlar	M
10 01 23	10 01 22 dışındaki kazan temizlemesi sonucu çıkan sulu çamurlar	
10 01 24	Akışkan yatak kumları	
10 01 25	Termik santrallerin yakıt depolama ve hazırlama işlemlerinden çıkan atıklar	
10 01 26	Soğutma suyu işlemlerinden çıkan atıklar	
10 01 99	Başka bir şekilde tanımlanmamış atıklar	

C.12.3 Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları

İlimizde sanayi kuruluşları ve belediyenin sanayi/evsel/ kentsel atıksu arıtma tesisleri bulunmamaktadır.

C.13. Tıbbi Atıklar

Hastane atıklarının evsel atıklardan ayrı toplanması ve Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında denetimler yapılmaktadır. Merkez ilçe ve diğer ilçelerimizde tıbbi atıklar ayrı toplanıp Van ilinde bulunan Rohan Temizlik Peyzaj Otom. İnş. San. Tic. Ltd. Şti. tarafından imha edilmek üzere alınmakta ve sterilizasyon tesisinde bertaraf edilmektedir. Tıbbi atıkların alındığına dair ulusal atık taşıma formu kesilmektedir.

Çizelge C.25- 2012 Yılında İlimiz İl Sınırları İçindeki Belediyelerde Toplanan Tıbbi Atıklar(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

İl/ilçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atıkların Taşınması		Tıbbi Atık Taşıma Aracı Sayısı *		Toplanan tıbbi atık miktarı ton/gün	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu	Özel	Kamu		Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmamın	Tesisin Bulunduğu İl
Şırnak		-	✓		1		0,25		✓		✓	
Cizre		-	✓		1		0,128		✓		✓	
Silopi		-	✓		2		0,031		✓		✓	
İdil		-	✓		1		0,024		✓		✓	
Beytüşşebap		-	✓		1		-		✓		✓	
Uludere		-	✓		1		-		✓		✓	
Güçlükonak	-	-	-		-		-		-		-	

*Tıbbi atık taşıma aracı sayısı “adet” olarak belirtilecektir.

Çizelge C.26- İlimizdeki Yıllara Göre Tıbbi Atık Miktarı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Tıbbi Atık Miktarı (ton)	-	-	-	-	-	-

*Veri bulunamamıştır.

C.14. Maden Atıkları

İl Müdürlüğümüzde maden atıklarıyla ilgili veri bulunmamaktadır. İlimizde maden faaliyetleri çerçevesinde sadece taş ve kum-çakıl ocakları bulunmaktadır. Bu ocaklardan çıkan pası atıkları faaliyet sonrası rehabilitasyon çalışmaları için depolanmaktadır.

Çizelge C.27 – Maden Atıklarının Sınıflandırılması

Atık Kodu	Madenlerin aranması, çıkarılması, işletilmesi, fiziki ve kimyasal işleme tabi tutulması sırasında ortaya çıkan atıklar	Kategori
01 01	Maden kazılarında kaynaklanan atıklar	-
01 03	Metalik Minerallerin Fiziki ve Kimyasal Olarak İşlenmesinden Kaynaklanan Atıklar	-
01 04	Metalik Olmayan Minerallerin Fiziki ve Kimyasal İşlemlerinden Kaynaklanan Atıklar	-
01 05	Sondaj Çamurları ve Diğer Sondaj Atıkları	-

Çizelge C.28– İlimizdeki 2012 Yılı Maden Zenginleştirme Tesislerinden Kaynaklanan Atık Miktarı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Tesis Adı	İşlenen Cevherin Adı	Atık Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi	Depolama sınıfı
-	-	-	-	-

*Veri bulunamamıştır.

C.15. Sonuç ve Değerlendirme

İlde mevcut biriktirme ve toplama işlemlerinin yürütülmesi işlemi belediye tarafından yapılmaktadır. Katı atıklar, toplama saatlerinde ev ve iş yerlerinden kapalı kap veya poşetlerle elden ya da İlin değişik yerlerine kurulu sabit konteynırlardan, sıkıştırılmalı çöp toplama araçları ile toplanmaktadır. Çöp toplama araçlarında çalışan görevli personel, eldiven kullanmaktadır.

Kaynaklar

- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012
- Şırnak Belediye Başkanlığı, 2012
- Silopi Elektrik Üretim A.Ş.
- TÜİK

Ç. KİMYASALLARIN YÖNETİMİ

Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar

İlimizde büyük endüstriyel tesis olmadığından “Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında yapılan herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

Çizelge Ç.1 – İlimizdeki 2012 Yılı SEVESO Kuruluşlarının Sayısı(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

KURULUŞ	SAYISI
Alt Seviye	-
Üst Seviye	-
TOPLAM	-

*Veri bulunamamıştır

Ç.2. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde büyük endüstriyel kazanlara sebebiyet verecek tesis bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, 2012

D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

D.1. Ormanlar ve Milli Parklar

İl genelinde 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında henüz koruma statüsünde alan (Milli Parklar, Tabiat Parkları, Tabiatı Koruma Alanı, Tabiat Anıtı) bulunmamakta olup, potansiyel alanlar (Cudi Dağı Milli Parkı, Güneş Tabiat Parkı vb) değerlendirilmektedir.

Şırnak orman varlığı bakımından, alan olarak zengin, nitelik olarak ise fakir bir ilimizdir. Şırnak İlindeki toplam orman alanı 257600,5 hektar olup, 428282,0 hektar ormansız alandır. İlin toplam alanı 685882,5 hektardır.

Şırnak orman varlığının, il yüzölçümünün yaklaşık %35'ini oluşturması ilk bakışta iyi bir gösterge olarak görünmesine rağmen, söz konusu alanları kaplayan ormanların niteliği dikkate alındığında, ormanların tamamı baltalık meşe ormanıdır.(meşe, kavak, söğüt) Ayrıca Şırnak ilinde bağ-bahçe yetiştiriciliği önem arz etmektedir. Çeşitli ağaç türleri mevcuttur. Bölgede hali hazırda armut, elma, kayısı, antep fıstığı, ceviz ağaçları gibi ağaçlar yetiştirilmektedir. Ormanların niteliğinin yüksek olmaması sebebiyle, elde edilecek yakacak miktarı giderek azalmaktadır.

D.2. Çayır ve Mera

İlde toplam arazinin %30'u olan 207.120 hektarlık alan çayır ve meradır. Hayvancılıkta kullanılmaktadır.

D.3. Sulak Alanlar

İlde tescilli sulak alan bulunmamaktadır.

D.4. Flora

Flora sisteminde kullanılan kısaltmalar:

Gda	: Güney Doğu Anadolu Flora elementi
O.N.	: Orta batı
Tr.	: Türkiye
Geniş	: Bölge genelinde geniş yayılış gösteren
NB	: Nisbi bolluk

- 1: Çok Nadir
- 2: Nadir
- 3: Nispeten bol
- 4: Çok bol

Çizelge D.1. İl Sınırları İçerisindeki Flora Türleri.

Familia –Genus	Habitat	NB	F1.BÖL.	Yayl.	End.ve UİCN risk	Bern söz.
Düğün çiçeğigiller (Ranunculaceae) Clamatis L.(Akasma)	3	2	Gda	Doğu Anadolu	–	–
Karanfilgiller Gevişgen otu(Silene vulgaris)	3	3	Gda	Geniş		
Gııcı gııcı otu (Silene behen)	1-2	3	Gda	Geniş	–	–
Gııcı gııcı otu (silene dichotoma)	5	3	Gda	Geniş		
Otsu çayır bitkisi(Alyssum strigosum)	3	4	Gda	Geniş	–	–
Otsu çayır bitkisi(Alyssum verna)	1	4	Gda	Geniş	–	–
Papatyagiller(Astereceae) Küçük pıtrak(Xanthium spinosum)	2-3	4		Geniş	–	–
Papatya(Anthemistinktoria Çayır bitkisi(Leontodon tuberosis)	1 2	4 4	Gda Gda	Geniş Geniş	– –	– –
Yapışkan otu(Inula viscosa)	2	3	Gda	Geniş	–	–
Kara hindiba(Taraxacum serotinum)	2	4	Gda	Geniş	–	–
İsrgangiller(Urticaceae) İsırgan Urtica L.	2-3	3-4	Gda	Geniş	–	–
Tırtıl(Trifolium globosum)	1	4	Gda	Geniş	–	–
Kaba Yonca(Medicago intertexta)	1	4	Gda	Geniş	–	–
Hatmi(Alcea pallida)	1-2	2	Gda	Geniş	–	–
Zeytingiller(Olaeceae) Zeytin(Olea europea)	3	4	Gda	Doğu Anadolu	–	–
Gelincikler(Papaveraceae) Gelincik(Papever L.	1	4	Gda	Doğu Anadolu	–	–
Baklagiller(Fabaseae) Fasulye(Phaceolusvulgaris)	2-3	3-4	Gda.N	Geniş	–	–
Yonca(Meticago sativa)	2-3	3-4	Gda.N	Tr.	–	–
Gramineae Çimbitkisi(Loliumrigidum)	1	4	Gda	Geniş	–	–
Buğday(Tritieum monococum)	1	4	Gda	Geniş	–	–
Cevizgiller(Juglandaceae) Ceviz(Juglans regia)	2-3	3	O.N.	Geniş	LR	–
Boraginaceae Havacivaotu(Alkanna tinktoria)	1	3	Gda	Geniş,maki	–	–

D.5. Fauna

İnsan etkisi ile doğal alanlarda, hayvanların habitatları gitgide sınırlanmış, yaşama alanları daraltılmıştır. Özellikle yerel memeli türleri ile diğer fauna elemanları daha uygun yaşama ortamlarına çekilmektedirler.

Türlerin yaşama ortamları, Türkiye’de av hayvanı olup olmadıkları ve Red Data Book’a göre risk sınıfları belirtilmiştir. Fauna da sadece kuşlar için risk sınıfları mevcuttur. (Kızıroğlu, 1993)

A.1 :Nesli tükenmiş veya tükenme tehlikesi altında olan alanlar

A.1.1. :Nesli tükenmiş olan türler

A.1.2. :Tüm Türkiye’deki birey sayısı 1-25 çift arasında olan çiftler

A.2. :Birey sayısı 26-50 çift altında kalan ve yayılış gösterdikleri bölgelerde büyük risk altında olan türler

A.3. :Birey sayısı 51-200 çift arasında kalan ancak bazı bölgelerde oldukça azalmış türler

A.4. :Birey sayıları fazla olmakla birlikte belirli bölgelerde azalmış türler

B :Geçici olarak Türkiye’ye gelen ve biyotoplarının yok edilmesi ile risk altına girecek türler

B.1. :Anadolu’yu kışlak olarak kullanan ancak Anadolu’da üremeyen türler

B.2-B.3: Anadolu’dan transit olarak geçen veya Anadolu’yu kışlak olarak kullanan ve risk derecesi daha düşük olan türler.

Kuşlar dışındaki fauna türleri için Kırmızı Kitap Risk Sınıfları İçin A. Demirsoy tarafından hazırlanmış Türkiye Omurgalıları isimli yayınlarında belirtilen sınıflandırmaya bağlı kalınmıştır. Söz konusu kaynakta IUCN’ nin eski kırmızı liste kategorileri kullanılmış olup, bunlar aşağıda verilmiştir.

E :Tehlikede

Ex :Soyu Tükenmiş

I :Bilinmiyor

K :Yetersiz bilinenler

Nt :Yaygın ve bol olup, tehlikede olmayanlar

O :Tehlike dışı

R :Nadir

V :Tehdit Altında veya zarar görebilir.

Liste I : Bern Sözleşmesine göre kesin olarak koruma altına alınan flora türleri

Liste II : Bern Sözleşmesine göre kesin koruma altına alınan fauna türleri

Liste III : Bern Sözleşmesine göre korunan fauna türleri

Çizege D.2. Bölgesel Fauna Listesi.

CLASİS :INSECTA (BÖCEKLER)

Familia	Genus sp.	Yaşama Ortamı	Mer.Av Kom. Ka	Red Data Book	Bern Sözleşmesi
Coccinellidae (Uğur Böcekleri)	Coccinella septempunctata (Uğur Böceği)	Çalılık Arazi	-	-	-
Diploptera (Eşek Arısı)	Vespa crabro (Eşek Arısı)	Çalılık Arazi	-	-	-
Apininae (Bal Arıları)	Apis mellifera (Bal Arısı)	Arazi	-	-	-
Pieridae (Lahana Kelebekleri)	Pieris brassica (Lahana Kelebeği)	Arazi	-	-	-

CLASSİS: AMPHİBİA (KURBAĞALAR)

Ordo	Familia	Genus sp.	Yaşama Ortamı	Mer.Av Kom Ka.	Red Data Book	Bern Sözleşmesi
Anura	Bufoidea	Bufoviridis (Gece Kurbağası)	Arazi, Sulu alan	-	-	Ek Liste II
		Rana ridibunda (Ova Kurbağası)	Arazi	-	-	Ek Liste III

CLASİS: REPTİLİA (SÜRÜNGENLER)

Ordo	Familia	Genus sp	Yaşama Ortamı	Mer.Av. Kom.Ka.	RedData Book	Bern Sözleşmesi
	Agamidae	Agama Stellio(Dikenli Keler)	Kayalık	-	-	Ek Liste III
Sauria	Lacertidae	Lacertatrilineata (İri yeşil Kertenkele)	Çalılık, orman	-	-	Ek Liste III
		Ophisopselegans (tarla kertenkelesi)	Tarla, bozkır	-	-	Ek Liste III
	Scincidae	Ablepharus kitaibeli (ince kertenkele)	Tarla, kaya ve çalılık	-	-	Ek Liste III
Ophidia	Colubridae	Coluber jugularis (karayılan)	Çalılık, tarla	-	-	Ek Liste III
		Eirenis modestus (uysal yılan)	Çalılık, tarla	-	-	Ek Liste III
Testudines	Testudinidae	Testudo graeca (adi tosbağa)	Tarla, yolkenarı	-	-	Ek Liste III

CLASSİS : AVES (KUŞLAR)

Ordo	Familia	Genus sp	Yaşama Ortamı	Red Data Book	Bern Sözleşmesi	Merkez Av Komisyn Kararı
Ciconiiformes	Ciconiidae (Leylekler)	Ciconia ciconia* (Akleylek)	Yaz Göçmeni Ylnzgeçt sırasında	A3	Kesin Koruma Altında	-
			Yaz			

Columbiformes	Columbidae (Güvercinler)	Colombo Palumbus* (Tahtalı Güvercin)	Göçmeni Bölgelerde Ürüyor	A4	-	-
		Streptopelia Decaocta (Kumru)	Yerli civar Bölgelerde Ürüyor	-	-	-
		Streptopelia Tartur* (Üveyik)	Yaz Göçmeni Civar Bölgelerde Ürüyor	A2	-	uygun dönemlerde avlanır
Caraciformes	Caracidae (kuzgungiller)	Coracias garrulus (Kuzgun)	Yerli civar Bölgelerde Ürüyor	A2	-	Avlanması Serbest
	Upupidae (Çavuşkuşugiller)	Upupo epops Çavuşkuşu	Yerli Civar Bölgelerde Ürüyor	A2	-	-
Passeriformes	Motocillidae (Kuyruksallayangiller)	Motacilla flava (Sarı kuyruksallayan)	Yerli Civar Bölgelerde Ürüyor	-	-	-
	Troglodytidae (Çit Kuşları)	Troglodytes Troglodytes (Çit Kuşu)	Yerli civar bölgelerde ürüyor	A3	-	Uygun Dönemde Avlanır
	Turdidae (Ardıçkuşgiller)	Luscinia Megarhynchos (Bülbül)	Yerli Civar Bölgelerde Ürüyor	A3	Koruma Altında	Uygun Dönemde Avlanır
		Oenanthe Oenanthe (Kuyrukkakan)	Yerli Civar Bölgelerde Ürüyor	A3	-	-
		Turdus merula (Karatavuk)	Yerli Bölgede ürüyor	-	-	Uygun Dönemde avlanır
	Paridae (Baştankaragagiller)	Parus ater (Çambaştankarası)	Yerli civar Bölgelerde ürüyor	-	-	Uygun Dönemde avlanır

		Parus majör (Büyük Baştankara)	Yerli Civar Bölgelerde ürüyor	-	-	Uygun Dönemde avlanır
		Pica pica (Saksağan)	Yerli civar bölgelerde ürüyor	-	-	-
	Sturnidae (Sığırcıkgiller)	Sturnus vulgaris (Sığırcık)	Yerli Civar Bölgelerde ürüyor	-	Koruma Altında	Uygun dönemde avlanır
	Passeridae (Serçegiller)	Passer domesticus (Ev Serçesi)	Yerli Civar bölgelerde ürüyor	-	Koruma Altında	-
	Fringillidae (İspinozgiller)	Carduelis Carduelis (Saka)	Yerli civar bölgelerde ürüyor	A4	-	-

CLASSIS:MAMMALIA (MEMELİLER)

Ordo	Familia	Genus sp	Yaşama Ortamları	Merk. Av Koms. Kar.	Demirsoy Risk Sınıfları	Bern Sözleşmesi
Rodentia (Kemiriciler)	Soricidae (Sivri fareler)	Crocidura Russula (Ev sivri faresi)	Çayır,Kır,park Bataklık,ot Ve çalılık	-	Nt	Liste III
	Moridae (Uzunkuyruklu fareler)	Mus musculus (Ev sıçanı)	Tarlalarda, Bahçelerde, Binalarda	-	Nt	-
	Mustelidae (Sansarlar)	Mustella Nivalis (Gelincik)	Çalı içi, açık araziler,tarım arazileri,binalardaki uygun oluklar	-	Nt	ListeIII

Varanus Griseus (=Dev Kertenkele, Çöl Varanı) : Bu sürüngenlerin dışında ilimizde görülen diğer bir sürüngen türü de Latince ismi *Varanus griseus* (=dev kertenkele, =çöl varanı) olan bir kertenkele türüdür. Dünyada ise yayılış alanları, Kuzey Afrika'dan başlayarak ülkemizin güneydoğu bölgesini de içine alacak şekilde Suriye, Filistin, Lübnan, Ürdün ve Irak'ta bulunur. Dev kertenkele türü ülkemizde Suriye ve Irak sınırındaki Şanlıurfa ve Şırnak ili sınırlarında yayılmıştır. Şırnak ili Silopi ilçesinde, Kapılı, Çiçekli, Ortaköy, Çiftlik, Buğdaylı, Ovaköy, Aktepe ve Çardaklı köylerinde görülmektedir.

Tüm dünyada geniş bir yayılış sahasına sahip olan Dev Kertenkele, sayılarının hızla azalması nedeniyle IUCN tarafından nesli tükenme tehlikesi ile karşı karşıya olan türlerin yer aldığı "Kırmızı Liste" de yer almakta olup, durumu "Hassas" olarak tarif edilmiştir.

Çölümsü ve step yerlerde yaşarlar, buralarda kum tepelerinin bulunduğu bölgeleri yaşam alanı olarak seçerler. Boyları yaklaşık olarak 1,5 m.ye kadar olabilmektedir.

Resim D.1- Çöl Varanı- Dev Kertenkele

Balıklar: İlde dikenli yılan balığı, dağ alabalığı, noktalı inci balığı, inci balığı, tatlı su balığı, ak balık, benekli sazan, yağlı balık, yapışkan balık, karaburun, sis balığı, bıyıklı balık, bizir, cero, gümüş balığı, kara balık, çöpçü balığı Dicle havzasında görülen tatlı su balıklarıdır.

Çizelge D.3. Şırnak İlindeki Mevcut Balık Türleri

	Ekonomik Önemi	Endemizm
CYPRINODONTIFORMES CYPRINODONTIAE		
Aphanius asquamatus = dişli sazancık	-	E1
A.anatolia = dişli sazancık,yosun balığı	-	
CYPRINIFORMES CYPRINIDAE		
Acanthobrama marmaris = tahta balığı	+ -	
A. misabilis = tahta balığı	+ -	
Alburnoides bipunctatus = noktalı inci balığı	+ -	E2
A. heckeli = inci Balığı	+ -	
A. vorax = sis balığı	+	

B. capito pectoralis = bıyıklı balık	+ -	
B. esocinus = cero	+ -	
B. plebejus kossugrigi = bıyıklı balık	+ -	E1
B. plebejus lacarta = bıyıklı balık	+ -	
B. rajanorum my staceus = sirink	+ -	
B. supquincuncinatus = bıyıklı balık	+ -	
B. xanthopterus = maya balığı	+ -	
Barilius mesopotamicus	+	
C. capeota umbla = siraz	-	
C. trutta = karabalık, çepiç, berat	+	
Carassobarbus letetus = bizir	+ -	
C. mossulensis = gümüş balığı	+ -	
C. reginm = karaburun	-	
Cyprinion macrostamus = benli balık	+ -	
C. tenuiradius	+	
Cyprinus carpio = sazan	+	
Garra rufa obtuso = yağlı balık	-	
Garra variabilis = yapışkan balık	-	
L. cephalus = tatlı su kefali	+	
L. lepidus = ak balık	+	
T. qrypus = bıyıklı balık	+ -	
COPITIDAE		
Cobitis kekli	-	E1
Orthrias anyoral = çöpçü balığı	-	
MUGILIFORMES MUGILIDAE		
Mugil abu = Fırat kefali	+	
SILURIFORMES ARIIDAE		
Arius cous = bodur yayın, dicle yayını	+	
BAGRIDAE		
Mystus colviili	+ -	

D.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Doğal kaynaklar, bu kaynakların bulunduğu yerde yaşayan canlılar bir doğal denge içerisinde birbirine bağlı olarak yaşamlarını devam ettirmektedirler. Biyolojik çeşitliliğin oluşturduğu yaşam ağı, güvenli gıdaya, temiz suya ulaşmamızı ve sağlıklı yaşamamızı sağlamaktadır. Ancak bugün yaşam tarzımız ve tüketim alışkanlıklarımızla doğanın bize sağladığının %50 üzerinde doğal kaynak tüketmekteyiz. Son 40 yılda biyolojik çeşitlilik %30 azaldı. İklim değişikliği ise, insan faaliyetlerinin de etkisiyle, türlerin üzerinde büyük bir baskı oluşturmakta ve iklim değişikliğiyle mücadele için korunan alanların dengeleyici gücüne, sağlıklı ekosistemler için ise türlerin varlığına ihtiyacımız var. Bu yüzden, başta Sivil Toplum Örgütleri (STK) olmak üzere Kurumlar ve tüm vatandaşlarımızla değerli doğal alanları, sulak alanları, ormanları ve türleri korumakla mükellefiz.

Ülkemiz, tabiatı koruma konusunda; teknik yardım, doküman sağlayan ve destekleyen, canlı türlerinin ve yaşama ortamlarının tehlike sınırlarının ortaya konması ve tespiti konusunda dünyadaki yegâne kurum niteliğinde olan Dünya Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN)'ne 2011/2391 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile üye olmuştur.

Bölgemiz genelindeki doğal alanlar, sulak alanlar, ormanlar ve türler, Kurum olarak ilgili mevzuat (Milli Parklar Kanunu, Orman Kanunu, Kara Avcılığı Kanunu ve diğer ilgili mevzuat) çerçevesinde korunmaktadır.

D.7. Sonuç ve Değerlendirme

Şırnak orman varlığının, il yüzölçümünün yaklaşık %35'ini oluşturması ilk bakışta iyi bir gösterge olarak görünmesine rağmen, söz konusu alanları kaplayan ormanların niteliği dikkate alındığında, ormanların tamamı baltalık meşe ormanıdır.(meşe, kavak, söğüt)

Bölgemiz genelindeki doğal alanlar, sulak alanlar, ormanlar ve türler ile ilgili mevzuat (Milli Parklar Kanunu, Orman Kanunu, Kara Avcılığı Kanunu ve diğer ilgili mevzuat) çerçevesinde korunmaktadır.

Kaynaklar

- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2012
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2012
- Şırnak Orman İşletme Müdürlüğü, 2012
- Şırnak İl Orman ve Su İşleri Envanter Verileri 2012
- Kızıroğlu, İ., “The Birds Of Turkey”, 1989

E. ARAZİ KULLANIMI

E.1. Arazi Kullanım Verileri

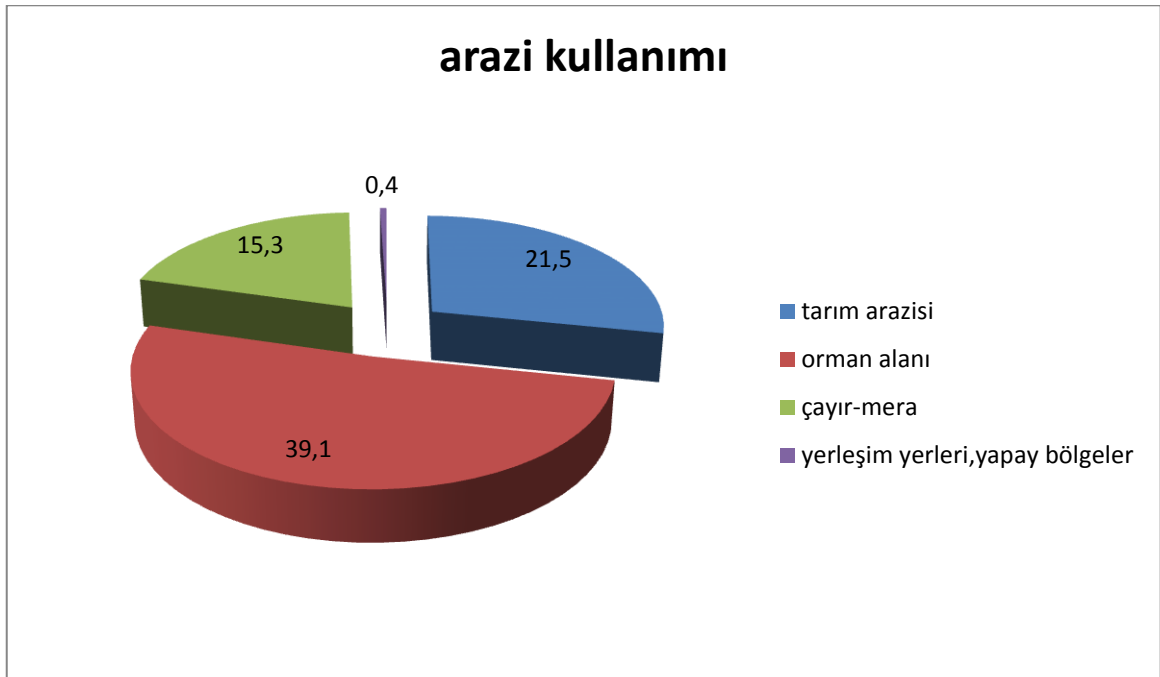
Şırnak ili CORİNE istatistik verilerine göre; 2000-2006 yılları arasında arazi kullanım değişikliği en fazla orman ve yarı doğal alanlarda azalma, tarımsal alanlarda artış şeklinde tespit edilmiştir. Şırnak ilinde en büyük azalma orman yeri ve yarı doğal alanlarda (bitki değişim alanları) tespit edilmiştir. Bunun nedeni, bu alanların tarıma ve yerleşime açılmasıdır. Tarımsal alanlar içinde değerlendirilen mera alanları 2000 yılında 29.571,41 ha iken 2006 yılında 28.784,40 ha olarak tespit edilmiştir.

2010 yılı tarım dışına çıkarılan alanların sektörel dağılımına bakıldığında zaman en fazla payı sırayla sanayi, eğitim ve konut almaktadır. Tarım alanları ile ilgili önemli sorunların başında tarım alanlarının çeşitli amaçlarla kamulaştırılması (yol, su isale, ENH, hava limanı gibi), hidroelektrik santrallerinin yapımı, madencilik sahalarının açılması, özel sektör tarafından tesis ve depoların yapımı, yanlış tarımsal uygulamalar ve yerleşim yerlerinin inşası gelmektedir.

Tarımsal alanların korunması, arazilerin amaç dışı kullanımının engellenmesi, yanlış tarımsal uygulamalar sonucu tarım alanlarının tahribinin önlenmesi ve İmar Yasasında gerekli düzenlemelerin yapılmasıyla mümkündür.

Çizelge E.1- 2012 Yılı İlimiz Arazilerinin Kullanım Miktarı

ARAZİ	MİKTARI(HA)
TARIM ARAZİSİ	1.541.612,20 dekar
ÇAYIR-MERA	1.097.927,80 dekar
ORMAN VE FUNDALIK	174.955
YERLEŞİM ALANI	-
TARIM DIŞI ARAZİ(Terkedilmiş Arazi)	107.631
TOPLAM	714.684

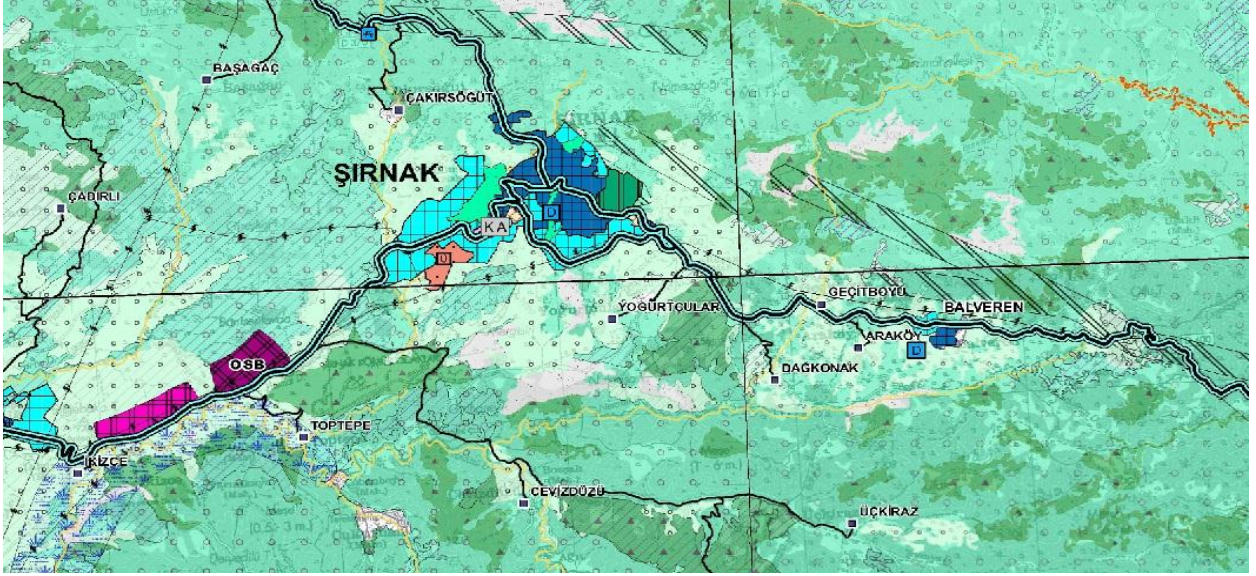
Grafik E.1 – İlimizin (2012) Yılı Arazi Kullanım Durumu(Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2012)

Şırnak ilindeki arazi I. ve V. Sınıf arası olan arazilerdir. Geriye kalan arazi VI.-VIII. Sınıf arazilerden oluşmaktadır.

E.2. Mekânsal Planlama

E.2.1. Çevre düzeni planı

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. Maddesi uyarınca, Bakanlık Makamının 02/08/2013 tarihli ve 12130 sayılı Olur'u ile onaylanan "Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlanma Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, Şırnak Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından 28/08/2013- 26/09/2013 tarihleri arasında askıya çıkarılmıştır.

Harita E.1- Şırnak Çevre Düzen Planı

E.3. Sonuç ve Değerlendirme

Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlanma Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, Şırnak Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından 28/08/2013- 26/09/2013 tarihleri arasında askıya çıkarılmıştır.

Kaynaklar

- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2012
- Şırnak Orman İşletme Müdürlüğü, 2012

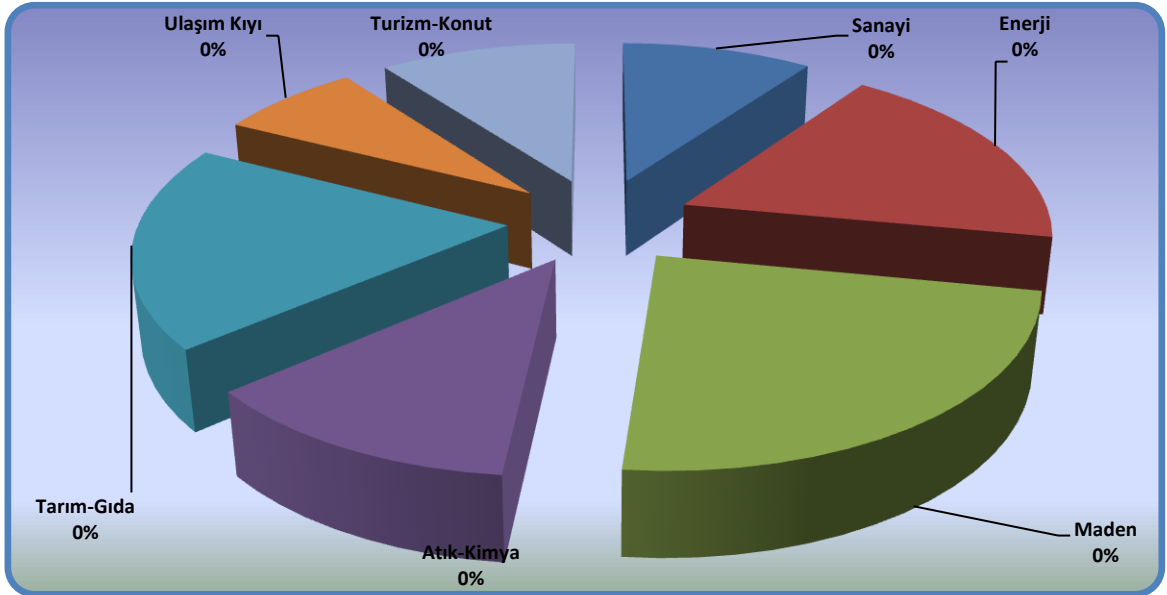
F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ

F.1. ÇED İşlemleri

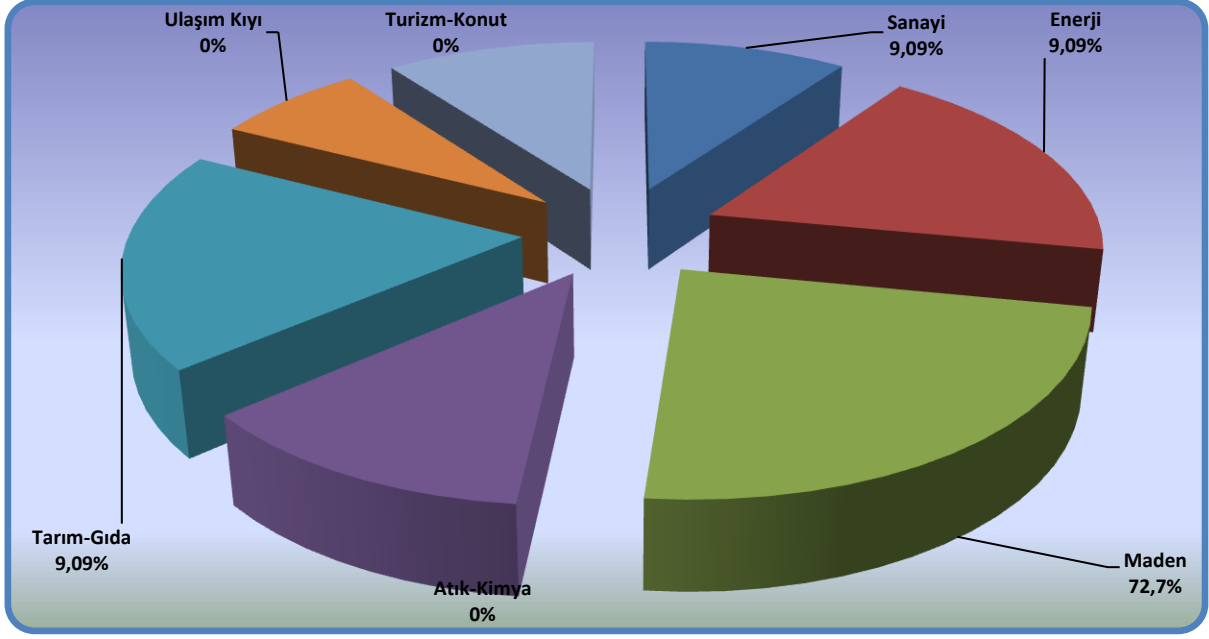
Yıl içerisinde “Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği” kapsamında Müdürlüğümüz tarafından verilen Ek-2 Listesi ÇED Gereklidir ya da Gerekli Değildir Kararları, sayıları ve bunların sektörel dağılımları aşağıda verilmiştir.

Çizelge F.1 – İlimizde Bakanlık Merkez ve Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından 2012 Yılı İçerisinde Alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının Sektörel Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	8	1	1	1	-	-	-	11
ÇED Olumlu Kararı	-	-	-	-	-	-	-	-

Grafik F.1 – İlimizde 2012 Yılı ÇED Olumlu Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Grafik F.2 – İlimizde 2012 Yılı ÇED Gerekli Değildir Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

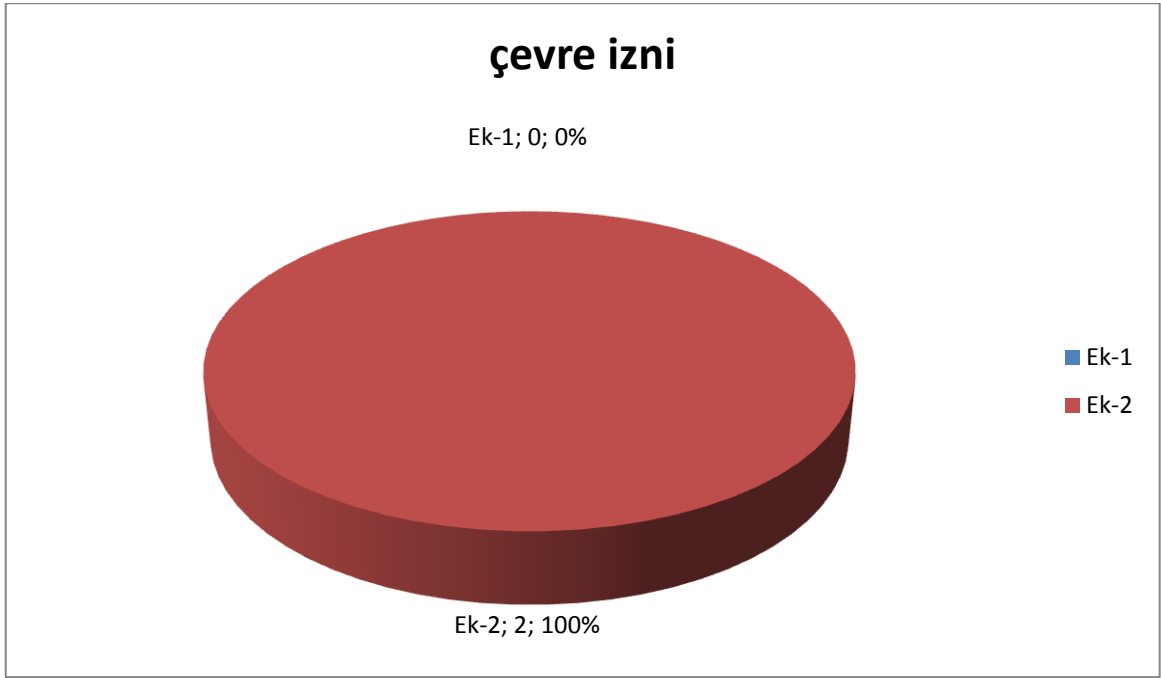
F.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Yönetmelik kapsamında verilen geçici faaliyet belgeleri, reddedilen geçici faaliyet başvuruları, çevre izni ve çevre izni ve lisansı belgeleri, reddedilen çevre izni/lisansı başvuru sayıları verilmiştir.

Çizelge F.2 – İlimizde 2012 Yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından Verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi Sayıları(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	0	0
Çevre İzini	0	2	2
Lisans	0	0	0
TOPLAM	0	2	2

*GFB verilen tesis bulunmamaktadır.

Grafik F.3 - İlimizde 2012 Yılında Verilen evre İzni Konuları(evre ve Şehircilik İl Mdrlg, 2012)

*2012 yılında lisans verilen sektör bulunmamaktadır.

F.3. Sonuç ve Değerlendirme

Şırnak ilinde ÇED, evre İzinleri sayıları yukarıda verilmiştir. İlimizde faaliyet gösteren tesisler küçük kapasiteli olup, kurumlaŐma süreçleri tamamlanmamıŐtır. Tesislerin oğu Kömür Ocakları, Kalker Ocakları ve Kırma Eleme Tesisleridir.

Kaynaklar:

- Şırnak evre ve Şehircilik İl Mdrlg, 2012

G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI

G.1. Çevre Denetimleri

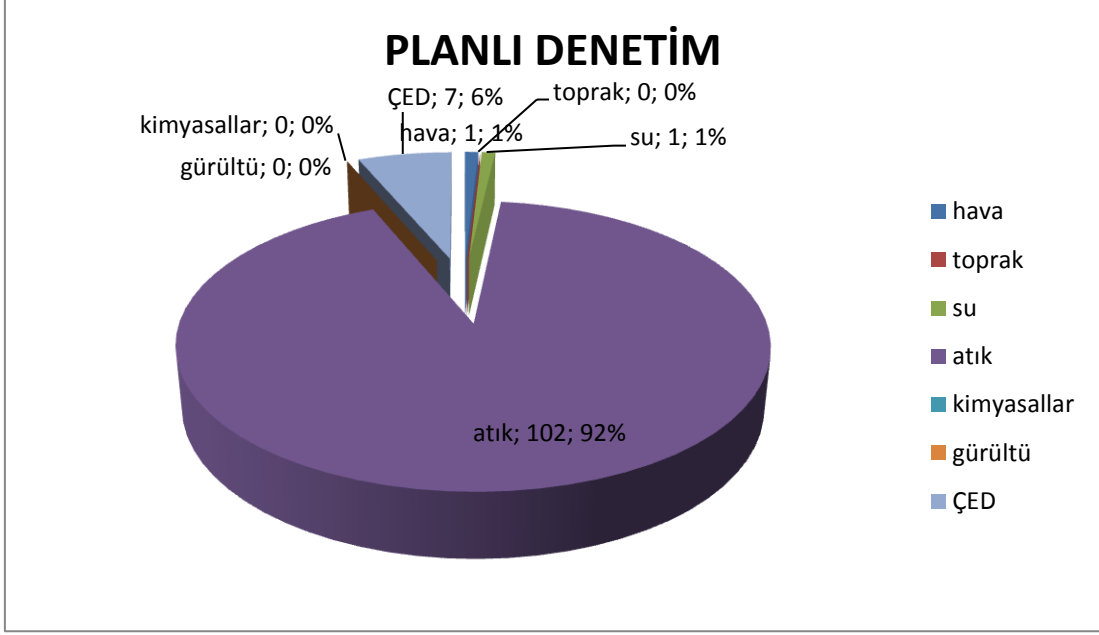
Bu rapor kapsamında denetim faaliyetleri değerlendirilirken, gerçekleştirilen denetimler planlı (rutin) ve ani (plansız-rutin olmayan) denetimler olarak ikiye ayrılmıştır. Planlı denetimler, bir ya da çok yıllık bir program çerçevesinde il müdürlüğümüz tarafından haberli veya habersiz olarak gerçekleştirilen denetimlerdir. Plansız denetimler ise;

- İzin yenileme prosedürünün bir parçası olarak,
- Yeni izin alma prosedürünün bir parçası olarak,
- Kaza ve olaylar sonrasında (yangın ve aniden ortaya çıkan kirlilikler gibi),
- Mevzuata uygunsuzluğun fark edildiği durumlarda,
- Bakanlık ya da Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından gerek görülen durumlarda,
- İhbar veya şikâyet sonrasında

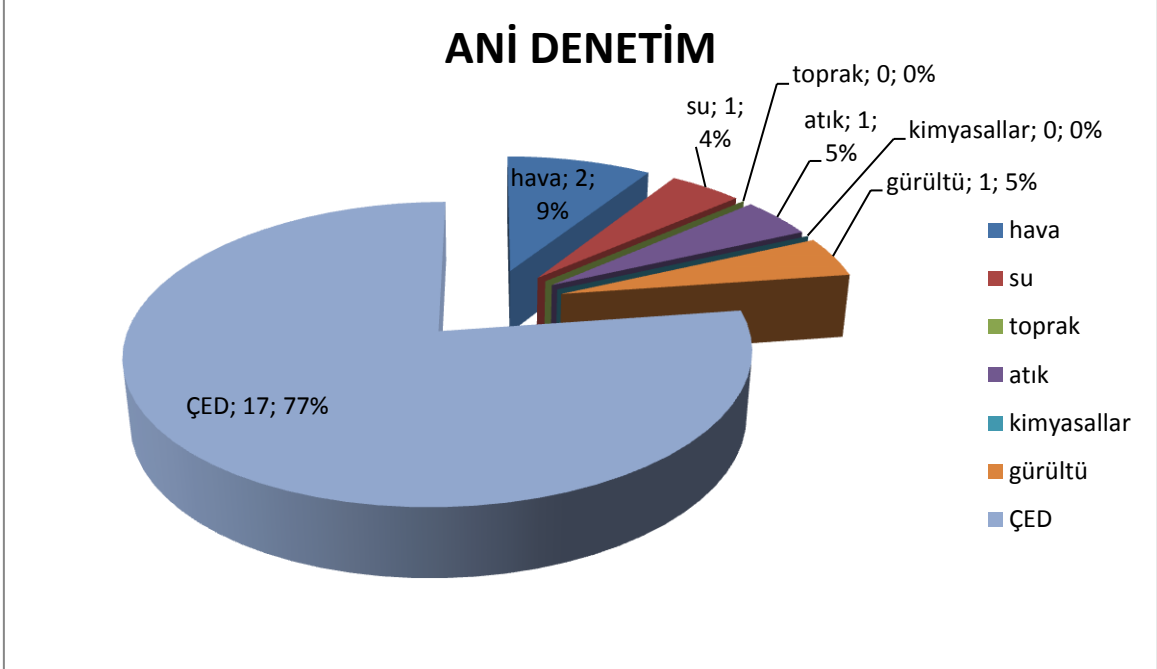
ani olarak gerçekleşen ve herhangi bir programa bağlı kalınmaksızın Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından yapılan denetimlerdir.

Çizelge G.1 -İlimizde 2012 Yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından Gerçekleştirilen Denetimlerin Sayısı(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

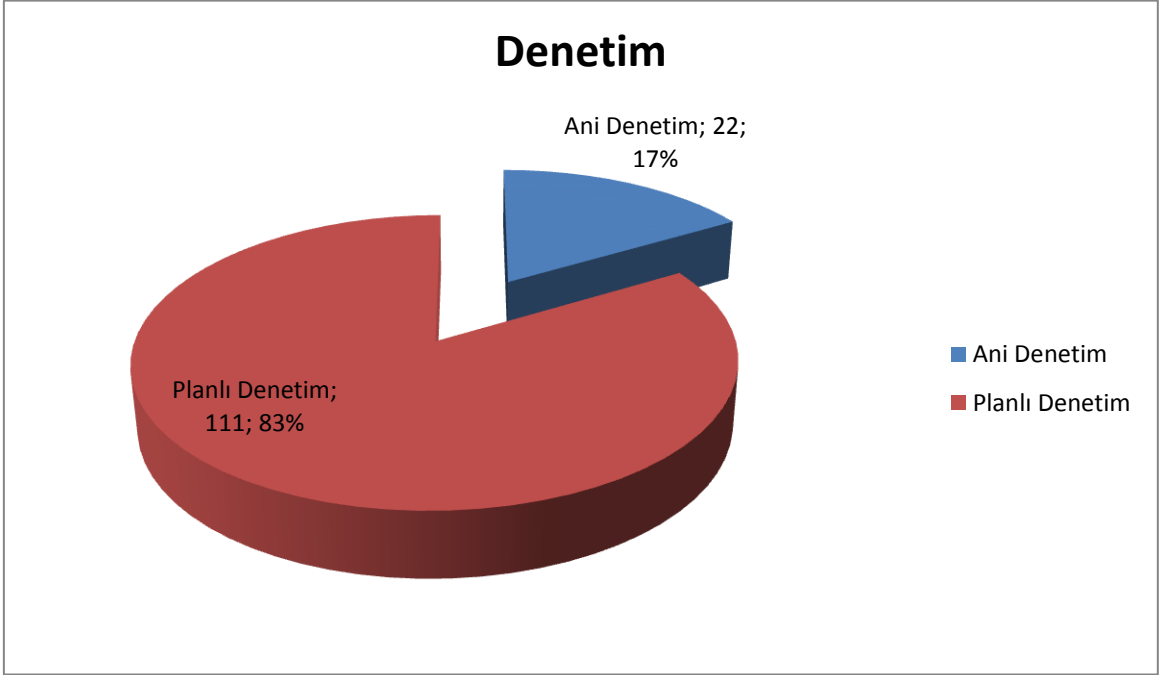
Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimya-sallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı denetimler	-	1	1	-	102	-	0	-	7	-	111
Ani (plansız) denetimler	-	2	1	-	1	-	1	-	17	-	22
Genel toplam	-	3	2	-	103	-	1	-	24	-	133

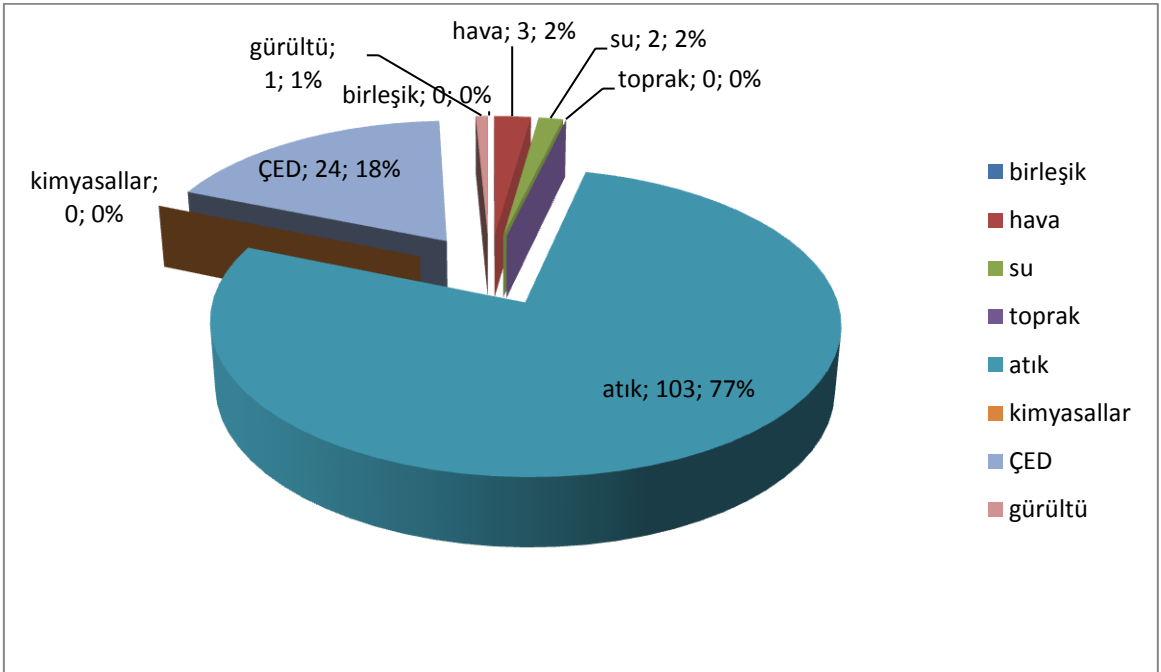
Grafik G.1 - İlimizde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından 2012 Yılında Gerçekleştirilen Planlı Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Grafik G.2 - İlimizde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından 2012 Yılında Gerçekleştirilen Ani Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Grafik G.3– İlimizde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından 2012 Yılında Gerçekleştirilen Planlı ve Ani Çevre Denetimlerinin Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Grafik G.4– İlimizde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından 2012 Yılında Gerçekleştirilen Tüm Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

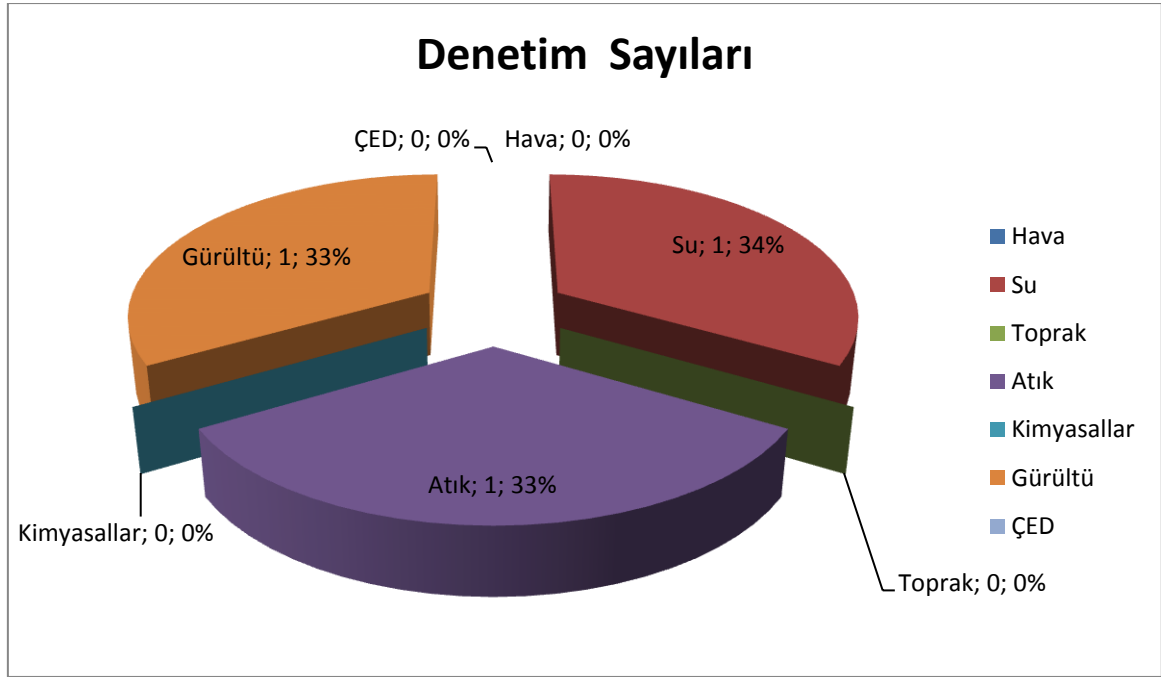
G.2. Şikâyetlerin Değerlendirilmesi

İldeki bilgiler kapsamında Çizelge G.2, Grafik G.5 oluşturulmuştur.

Çizelge G.2 – İlimizde 2012 Yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'ne Gelen Tüm Şikâyetler ve Bunların Değerlendirilme Durumları(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Şikâyetler	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	TOPLAM
Şikâyet sayısı		1		1		1		1*
Denetimle sonuçlanan şikâyet sayısı		1		1		1		1*
Şikâyetleri denetimle sonuçlanma (%)		100		100		100		100*

*(Üç konuyla ilgili tek şikâyet olduğundan dolayı tablo bu şekilde doldurulmuştur.)

Grafik G.5 – İlimizde 2012 Yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Gelen Şikâyetlerin Konulara Göre Dağılımı(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

G.3. İdari Yaptırımlar

Çizelge G.3 – İlimizde 2012 Yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından Uygulanan Ceza Miktarları ve Sayısı(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	0	0	0	113.088,00	0	0	126.043,66	0	239.131,66
Uygulanan Ceza Sayısı	0	0	0	1	0	0	10	0	11

Grafik G.6 – İlimizde 2012 Yılında Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından Uygulanan İdari Para Cezalarının Konulara Göre Dağılımı(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

G.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları

İlimiz sınırları içerisinde 2012 yılında maden ve sanayi olmak üzere 2 tesise faaliyeti durdurma/kapatma kararı verilmiştir.

G.5. Sonuç ve Değerlendirme

Gerçekleştirilen denetimler planlı (rutin) ve ani (plansız-rutin olmayan) denetimler olarak ikiye ayrılmıştır. Planlı denetimler, bir ya da çok yıllık bir program çerçevesinde il müdürlüğümüz tarafından haberli veya habersiz olarak gerçekleştirilen denetimlerdir bu çerçevede denetimler gerçekleştirilmektedir.

Kaynaklar

-Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012

H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ

Kamu Kuruluşlarının Çevre Eğitimi İle İlgili Faaliyetleri

Halkın bilinçlendirilmesi, çevre değerlerinin tanıtılması, duyarlılığın artırılarak çevre sorunlarına dikkat çekilmesi amacıyla İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile birlikte Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü koordinasyonunda okullarda eğitimler düzenlenmektedir.

Okullarda Uygulamaya Yönelik Önerilen Eğitim Çalışmalarındaki Amaç :

1. Çevrenin önemi, çevre değerinin korunması, atıkların değerlendirilmesi, tasarruf bilincinin geliştirilmesi ve olumlu tüketim alışkanlıklarının kazandırılması, geri kazanım konularında öğretmen ve öğrencilerde çevre bilincinin geliştirilmesi,
2. Yapılacak eğitimin sınıfların seviyesine göre görsel ve basılı materyallerle desteklenmesi,
3. Katı atıklar ve geri dönüşüm konularının öğrenciler tarafından hangi düzeyde bilindiğinin tespit edilmesi,
4. Çevre sorunlarını oluşturan faktörlerin anlatılması,
5. Doğal kaynakların ve çevrede bulunan bitki ve hayvan türlerinin tanıtılması,
6. Olumlu davranış değişiklikleri kazandırılmasının sağlanması, öğrencilerin yakın çevrelerini nasıl ve ne şekilde etkileyeceklerinin öğretilmesi,
7. İyi ve kötü çevre örnekleri gösterilerek çevrenin insan sağlığı için öneminin kavratılması,
8. Branş derslerinde çevre ile ilgili konuların işlenmesi.

5 Haziran Dünya Çevre Günü ve Çevre Haftasında gündem ile ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşları ile ortak Çevre Kültürünü Geliştirici ve Çevre Bilincini Arttırıcı özel programlar gerçekleştirilmiştir. Bu yıl ilimizde 5-12 Haziran tarihleri arasında Çevre Haftası çeşitli etkinliklerle kutlanmıştır. Bu etkinlik çerçevesinde;

- Cadde ve sokaklara günün anlam ve önemini belirten pankartların asılması,
- Kamu kurum-kuruluşları ve okullara afişlerin asılması,
- Basın bildirisi yayınlanması,
- Halka broşür dağıtılması,
- Fidan dağıtılması,
- “Çevre” konulu seminer düzenlenmesi,

Etkinlikleri yapılmıştır.

I. İL BAZINDA ÇEVRESEL GÖSTERGELER

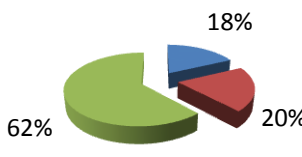
1. GENEL

1.1. NÜFUS

NÜFUS									
GÖSTERGE: Nüfus artış hızı									
TANIM: Belirli bir dönemde, İl için nüfus büyüklüğünün ortalama yıllık artışıdır.									
Kaynak: TÜİK									
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: 1990-2012 dönemi İl nüfus artış hızı (%), Nüfus yoğunluğu (kişi/km ²)									
Durum ve eğilimler;									
Veri formatı									
Yıllar	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2001	2002	2003
Nüfus (Milyon Kişi)									
Nüfus Artış Hızı (%)									
Yıllar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nüfus (Milyon Kişi)				54302	59435	63664	54263	61335	63298
Nüfus Artış Hızı (%)									
Değerlendirme ve Sonuçlar									
2011-2012 yılı nüfus yoğunluğu 65, nüfus artış hızı %019,4 olarak belirlenmiştir.									

NÜFUS		
GÖSTERGE: Kentsel nüfus oranı		
TANIM: Belirli bir tarihte kentsel alan olarak tanımlanmış 20.001 ve üzeri nüfusa sahip yerleşim yerlerinde yaşayan nüfusun toplam nüfus içindeki oranıdır.		
Kaynak: TÜİK		
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: 1990-2012 dönemi yıllık (1927, 1950 ve 1980 yılları da olacak şekilde) kırsal ve kentsel nüfus oranı (%), Türkiye geneli oranlarıyla karşılaştırılması		
Durum ve eğilimler:		
Veri formatı		
	İl ve İlçe Merkezleri (%)	Belde ve Köyler (%)
1927		
1950		
1980		
1990		
2000		
2011		
2012		
Değerlendirme ve Sonuçlar: Ülkemizde 1990 yılında %51,32 olan kentsel nüfus oranı 2000 yılında %59,25'e yükselmiştir. Hızlı kentleşme ile birlikte sosyal, ekonomik, demografik ve çevresel sorunlar ortaya çıkmıştır. Plansız kentleşme ve gecekondulaşma ile hizmet sunumu bakımından sorunlu kentler oluşmuş ve çevre sorunları hızla büyümüştür. Ülkemizde artan kentsel nüfus oranına paralel olarak kentlerde yaşanan çevre sorunlarının da artması olasılığı vardır.		

1.2 SANAYİ

SANAYİ																			
GÖSTERGE: Sanayi Bölgeleri																			
TANIM: Sanayinin belli alanlarda yapılanmasını sağlamak, kentleşmeyi yönlendirmek, çevre sorunlarını önlemek gibi amaçlarla mal ve hizmet üretim bölgeleri olarak hizmet sunmayı amaçlayan organize sanayi bölgeleri vb. sanayi bölgelerinin sayısının, toplam alanlarının ve ildeki planlı sanayileşme oranının zaman serisinde ifade edilmesidir.																			
Kaynak: Sanayi İl Müdürlükleri, İl Sanayi Odası																			
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İlde bulunan sanayi kuruluşlarının sayısı, sektörlerine göre sanayi bölgelerinin (Organize Sanayi Bölgeleri, Küçük Sanayi Siteleri, Endüstri İhtisas Bölgesi ilan edilmiş alanlar, Büyük Sanayi Siteleri vb.) sayısı, kapasitesi, alanı (ha), OSB ve diğer sanayi alanlarında yer alan sanayi kuruluşlarının sayısının ildeki tüm sanayi kuruluşları sayısına oranı (%)																			
Durum ve eğilimler;																			
<table border="1"><thead><tr><th>SEKTÖR ADI</th><th>FİRMA SAYISI</th></tr></thead><tbody><tr><td>GIDA ÜRÜNLERİNİN İMALATI</td><td>21</td></tr><tr><td>İÇECEKLERİN İMALATI</td><td>1</td></tr><tr><td>TEKSTİL ÜRÜNLERİNİN İMALATI</td><td>1</td></tr><tr><td>KAYITLI MEDYANIN BASILMASI VE ÇOĞALTILMASI</td><td>2</td></tr><tr><td>KOK KÖMÜRÜ VE RAFİNE EDİLMİŞ PETROL ÜRÜNLERİ İMALATI</td><td>6 (Kömür çıkarımı)</td></tr><tr><td>KİMYASALLARIN VE KİMYASAL ÜRÜNLERİN İMALATI</td><td>6</td></tr><tr><td>KAUÇUK VE PLASTİK ÜRÜNLERİN İMALATI</td><td>5</td></tr><tr><td>ANA METAL SANAYİİ</td><td>1(bahçe teli imalatı)</td></tr></tbody></table>	SEKTÖR ADI	FİRMA SAYISI	GIDA ÜRÜNLERİNİN İMALATI	21	İÇECEKLERİN İMALATI	1	TEKSTİL ÜRÜNLERİNİN İMALATI	1	KAYITLI MEDYANIN BASILMASI VE ÇOĞALTILMASI	2	KOK KÖMÜRÜ VE RAFİNE EDİLMİŞ PETROL ÜRÜNLERİ İMALATI	6 (Kömür çıkarımı)	KİMYASALLARIN VE KİMYASAL ÜRÜNLERİN İMALATI	6	KAUÇUK VE PLASTİK ÜRÜNLERİN İMALATI	5	ANA METAL SANAYİİ	1(bahçe teli imalatı)	
SEKTÖR ADI	FİRMA SAYISI																		
GIDA ÜRÜNLERİNİN İMALATI	21																		
İÇECEKLERİN İMALATI	1																		
TEKSTİL ÜRÜNLERİNİN İMALATI	1																		
KAYITLI MEDYANIN BASILMASI VE ÇOĞALTILMASI	2																		
KOK KÖMÜRÜ VE RAFİNE EDİLMİŞ PETROL ÜRÜNLERİ İMALATI	6 (Kömür çıkarımı)																		
KİMYASALLARIN VE KİMYASAL ÜRÜNLERİN İMALATI	6																		
KAUÇUK VE PLASTİK ÜRÜNLERİN İMALATI	5																		
ANA METAL SANAYİİ	1(bahçe teli imalatı)																		
<p style="text-align: center;">İSTİHDAM ORANLARI</p> <table border="1"><thead><tr><th>Sektör</th><th>Oran (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>Hizmetler</td><td>62%</td></tr><tr><td>Sanayi ve İnşaat</td><td>18%</td></tr><tr><td>Tarım</td><td>20%</td></tr></tbody></table>		Sektör	Oran (%)	Hizmetler	62%	Sanayi ve İnşaat	18%	Tarım	20%										
Sektör	Oran (%)																		
Hizmetler	62%																		
Sanayi ve İnşaat	18%																		
Tarım	20%																		
<p>İlimizde toplam istihdamın %20 si tarım sektöründe, % 18'i sanayi ve inşaat sektöründe %62'si ise hizmetler sektöründe istihdam edilmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere Şırnak İlinde çalışanların sektörel dağılımı sırasıyla hizmet, tarım, inşaat ve en son sırada sanayi şeklindedir. Sanayi sektöründe kömür madeni işletmesi ağırlıklı olmak üzere enerji üretimi, un fabrikası, cırcır fabrikası, hazır beton santralleri ve ekmek yapan fırınlar bulunmaktadır. Son yıllarda Plastik boru imalatı ve yapı kimyasalları üretimi yapan işletmeler de faaliyete geçmiştir.</p>																			

SANAYİ
GÖSTERGE: Madencilik
TANIM: Bu gösterge, İlde yer alan farklı ruhsatlandırma grubuna göre verilen bir yılda kayıt altına alınmış maden ocakları, zenginleştirme tesisleri ve depolama alanlarının miktarının yıllara göre değişimini gösterir.
Kaynak: İl Özel İdare, MİGEM
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Türlerine göre maden ocağı ve tesisi sayısı, alanları (ha) ve yıllara göre değişimleri (%),
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)
Değerlendirme ve Sonuçlar.

2. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ										
GÖSTERGE: Sıcaklık										
TANIM: Gösterge, ildeki yıllık ortalama sıcaklık değişimi ve Türkiye ortalamalarıyla karşılaştırılmasını ifade etmektedir.										
Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü										
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İl için 1970-2012 yılları arası yıllık ortalama sıcaklık değerleri (°C), Türkiye Ortalama Değerleri										
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)										
Veri formatı										
	1970	1977	1980	1985	2000	2005	2008	2010	2011	2012
Türkiye ort. sıcaklık	13,5	12,8	12,7	12,7	13,1	13,3	13,4	14,7	12,5	13,6
İlin ort. sıcaklık	14,7	13,8	14,2	15,0	14,9	15,1	14,3	-	14,8	15,8
Değerlendirme ve Sonuçlar. Şırnak ilinde ortalama sıcaklık değerleri genelde Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmiştir.										

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ										
GÖSTERGE: Yağış										
TANIM: Birim alana düşen ortalama yağış miktarının zaman serisinde ifade edilmesidir.										
Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü										
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İl için 1970-2012 yılları arası yıllık ortalama yağış miktarları (kg/m ²)										
Durum ve eğilimler; (<i>Şekil, çizelge ya da grafik yer alır</i>)										
Veri formatı										
	1970	1980	1985	2000	2005	2007	2009	2010	2011	2012
Ortalama (kg/m²)	537,5mm	614,4mm	760,5mm	680,0mm	672,5mm	582,7mm	776,9mm	341,6mm	850,0mm	602,3mm
Değerlendirme ve Sonuçlar.										

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ										
GÖSTERGE: Deniz suyu yüzey sıcaklığı										
TANIM: Bu gösterge, deniz suyu yüzey sıcaklığının 1975'ten bu yana yıllık değişimini ifade eder.										
Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü										
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Denize kıyısı olan iller için 1975'ten bu yana uzun yıllar ortalama deniz suyu yüzey sıcaklığı değerleri (°C)										
Durum ve eğilimler; (<i>Şekil, çizelge ya da grafik yer alır</i>)										
Veri formatı										
								2010	2011	2012
Yıllık Ortalama										
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimizin denize sınırı bulunmamaktadır.										

3.HAVA KALİTESİ

HAVA KALİTESİ				
GÖSTERGE: Hava Kirleticileri				
TANIM: Bu gösterge; havadaki SO ₂ ve PM ₁₀ konsantrasyon miktarını göstermektedir. (SO ₂ yakıtların doğal olarak yapısında bulunan kükürt bileşiklerinin yanma esnasında açığa çıkmasıyla oluşan kirlenici, boğucu, renksiz ve asidik gazdır. Partikül maddeler, gaz halindeki emisyonların kimyasal dönüşümü ve yığın halinde şekillenmesi ile oluşur. 5-10 mikrometre çaplı partiküller, asılı partikül olarak tanımlanır. Genel olarak heterojen karışımları içerir ve karakteristikleri bir yerden bir başka yere önemli değişiklik gösterir. Çapı 10 mikrometre altındaki partikül maddelere PM ₁₀ denir.)				
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü				
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İlde oluşan SO ₂ ve PM ₁₀ parametrelerinin aylık ortalama değerleri ve aşım gün sayısı değişimi				
Durum ve eğilimler; Çizelge 3.1. İlimizde 2012 Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri				
ŞIRNAK	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*
Ocak	398	22	35	0
Şubat	377	22	39	1
Mart	286	13	41	1
Nisan	-	-	-	-
Mayıs	-	-	-	-
Haziran	14	0	36	1
Temmuz	18	0	47	1
Ağustos	25	0	56	1
Eylül	27	0	52	0
Ekim	35	0	40	0
Kasım	41	0	28	0
Aralık	311	17		
ORTALAMA	127,66	6,16	31,16	0,41
Kaynak: www.havaizleme.gov.tr/, 2012				
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlde oluşan SO ₂ ve PM ₁₀ miktarları ortalamalarının yıllara göre değişimi ve yıllık olarak aşım gün sayısı değişimi durum ve eğilimler kısmında verilmiştir				

4. SU-ATIKSU

SU-ATIKSU										
GÖSTERGE: Su Kullanımı										
TANIM: Bu gösterge belediye, sulama, içme ve kullanma, sanayi olmak üzere sektörel bazda kaynaklardan çekilen toplam su miktarını gösterir.										
Kaynak: DSİ, TUİK										
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:										
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)										
Veri Formatı										
	1990		2004		2008		2012		2030	
	milyar m ³	%	milyar m ³	%	milyar m ³	%	milyar m ³	%	milyar m ³	%
Toplam	-									
Sulama	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İçme-Kullanma	-	-	13.201	-	11.163	-	13.659	-	-	-
Sanayi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Değerlendirme ve Sonuçlar. 2004 yılında 13.201 milyar/m ³ iken 2012 yılında 13.659 milyar/m ³ yükselmiştir.										

SU-ATIKSU					
GÖSTERGE: Belediye İçme Kullanma Suyu Kaynakları					
TANIM: Belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu temin edilen baraj, kuyu, doğal kaynak, göl ve gölet olmak üzere çekilen suyun kaynaklarına göre oranını ifade etmektedir.					
Kaynak: TUİK					
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İlde 1990 ve sonrasında, baraj, kuyu, doğal kaynak, göl ve göletlerden çekilen su miktarı, toplam çekilen su miktarı, (%)					
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)					
Veri Formatı					
Belediye İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İçin Kaynaklara Göre Çekilen Su (1000 m³/yıl)					
	Baraj	Kuyu	Kaynak	Akarsu	Göl-Gölet
1994	-	2.106	4.273	268	-
1995	-	788	4.583	1.261	-
1998	-	-	1.977	-	-
2001	-	2.124	9.030	-	-
2003	-	2.209	10.051	730	-
2006	-	1.852	8.593	329	-
2008	-	2.654	8.257	252	-
2010	-	6.613	6.747	300	-
2012	-	2.398	13.026	189	-
Değerlendirme ve Sonuçlar. Şırnak ilinde en fazla kaynak ve kuyu suyu çekilmektedir. Baraj, göl-göletlerden su çekilmemiştir.					

SU-ATIKSU									
GÖSTERGE: Atıksu Arıtma Tesisi İle Hizmet Veren Belediyeler									
TANIM: Bu gösterge atıksu arıtma tesisi ile hizmet veren belediye sayısını ve atıksu arıtma tesislerine bağlı nüfusun yüzdelik oranını ifade eder.									
Kaynak: TUIK, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü									
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İldeki 1994 yılı ve sonrası atıksu arıtma tesislerine bağlı nüfus, tüm il nüfusu, oranları (%)									
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)									
Veri Formatı									
YILLAR	1994	1998	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Veren Belediye Sayısı	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Arıtma Tesisine Bağlı Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Değerlendirme ve Sonuçlar.									
İlimiz sınırları içerisinde atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır.									

SU-ATIKSU									
GÖSTERGE: Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayıları ve nüfusu									
TANIM: Bu gösterge 1994 yılı ve sonrası kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı ve bağlı nüfus, Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%)									
Kaynak: TUIK, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü									
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İldeki 1994 yılı ve sonrası kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı ve bağlı nüfus, Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%)									
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)									
Veri Formatı									
YILLAR	1994	1998	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2012
Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı	3	-	3	12	12	13	15	-	19
Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%)	49	-	42	72	82	82	85	-	89
Değerlendirme ve Sonuçlar.									

SU-ATIKSU
GÖSTERGE: Sanayiden Kaynaklanan Atıksu ve Bertarafı
TANIM: Bu gösterge yıllar itibariyle sanayi faaliyetlerinden kaynaklanan atıksu miktarları, atıksu arıtma tesisi ile hizmet veren sanayi bölgeleri ve oluşan atıksuyun arıtılma oranını ifade eder.
Kaynak: TUIK, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre, ildeki sanayi bölgelerinden ve diğer sanayiden kaynaklanan atıksu miktarı, arıtma tesisi sayısı ve arıtılan atıksuyun kısmının toplam atıksu miktarına oranı (%)
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimiz sınırları içerisinde sanayiden kaynaklanan atıksu bulunmamaktadır.

5. ARAZİ KULLANIMI

ARAZİ KULLANIMI							
GÖSTERGE: Arazi Kullanımı							
TANIM: Bu gösterge CORINE Arazi Örtüsü kategorilerine göre göreceli arazi örtüsü dağılımını gösterir.							
Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı							
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: 1990, 2000 ve 2006 yılları arazi kullanımlarının miktarı (ha) ve değişim oranı (%).							
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)							
Veri Formatı							
	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ						ALANDA ARTIŞ(+) /AZALIŞ (-) (m²)
	1990		2000		2006		
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	
1. Yapay Bölgeler	4,680.33	0,65	6,022.89	0,84	4,675.54	0,65	
2. Tarımsal Alanlar	160,767.74	22,59	160,168.54	22,50	151,548.48	21,29	
3. Orman ve Yarı Doğal Alanlar	543,421.75	76,36	542,673.32	76,26	552,693.78	77,66	
4. Sulak Alanlar	-	-	-	-	-	-	
5. Su Yapıları	2,731.13	0,38	2,736.19	0,38	2,683.15	0,37	
TOPLAM	711,60095	99,98	711,60094	99,98	711,60095	99,97	
Değerlendirme ve Sonuçlar. Bu konu ile ilgili veri bulunamamıştır.							

6. TARIM

TARIM
GÖSTERGE: Kişi Başına Tarım Alanı
TANIM: Toplam ekilebilir tarım arazisinin, toplam nüfusa oranı olarak ifade edilir.
Kaynak: TUİK
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Ekilebilir arazi toplamı (ha) ve toplam nüfus (kişi), kişi başına tarım arazisi (ha/kişi)
Durum ve eğilimler; (<i>Şekil, çizelge ya da grafik yer alır</i>)
Değerlendirme ve Sonuçlar. <i>Bu konu ile ilgili veri bulunamamıştır.</i>

TARIM															
GÖSTERGE: Kimyasal Gübre Tüketimi															
TANIM: Tarımsal alanlarda kullanılan gübre miktarını ve hektar başına kullanılan mineral azot, fosfor ve potasyum miktarını gösterir.															
Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri, TUİK															
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllık toplam gübre tüketimi (ton), toplam tarımsal alan (ha), hektar başına kullanılan gübre ve mineral azot, fosfor ve potas miktarı (ton/ha)															
Durum ve eğilimler; (<i>Şekil, çizelge ya da grafik yer alır</i>)															
<table border="1"><thead><tr><th>Bitki Besin Maddesi (N,P,K olarak)</th><th>Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)</th><th>İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)</th></tr></thead><tbody><tr><td>Azot</td><td>325,242</td><td></td></tr><tr><td>Fosfor</td><td>-</td><td></td></tr><tr><td>Potasyum</td><td>-</td><td></td></tr><tr><td>TOPLAM</td><td>325,242</td><td></td></tr></tbody></table>	Bitki Besin Maddesi (N,P,K olarak)	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)	İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)	Azot	325,242		Fosfor	-		Potasyum	-		TOPLAM	325,242	
Bitki Besin Maddesi (N,P,K olarak)	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)	İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)													
Azot	325,242														
Fosfor	-														
Potasyum	-														
TOPLAM	325,242														
Değerlendirme ve Sonuçlar.															

TARIM			
GÖSTERGE: Tarım İlacı Kullanımı			
TANIM: Toplam tarım ilacı kullanımını (ton birimiyle aktif bileşen) ve hektar başına düşen tarım ilacı miktarıdır.			
Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri, TUIK			
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllık toplam tarım ilacı tüketimi (ton), toplam tarımsal alan (ha), hektar başına düşen tarım ilacı (ton/ha)			
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)			
Kimyasal Maddenin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı (ton)	İlde Tarımsal İlaç Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
İnsektisitler	Tarımsal Faaliyet	5,489	110.000 dekar
Herbisitler	Tarımsal Faaliyet	0,23	194.800 dekar
Fungisitler	Tarımsal Faaliyet	1,433	9.000 dekar(47950 ton tohum için)
Rodentisitler	Tarımsal Faaliyet	0,113	82.168 dekar
Nematositler	Tarımsal Faaliyet	-	-
Akarisitler	Tarımsal Faaliyet	-	-
Kışlık ve Yazlık Yağlar	-	-	-
TOPLAM		7,265	395.968 dekar
Değerlendirme ve Sonuçlar.			

TARIM				
GÖSTERGE: Organik Tarım				
TANIM: Toplam kullanılan tarımsal alanın oranı olarak organik tarım alanı (organik olarak ekilen mevcut alanların ve organik tarıma geçiş sürecinde olan alanların toplamı) payıdır.				
Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri				
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Organik alanların toplam alanı (ha), Toplam tarım alanına oranı (%), Türkiye toplam organik tarım alanı içerisindeki oranı (%), Organik Tarım Alanında Toplam Üretim Miktarı (ton)				
Durum ve eğilimler;				
Veri Formatı				
Yıllar	Toplam üretim		Üretim miktarı	
	Alan (1000 ha)	Artış* (%)	Miktar (1000 ton)	Artış* (%)
2002		-		-
2003				
2004				
2005				
2006				
(.....)				
2012				
*Artışlar 2002 yılı baz alınarak hesaplanmıştır.				
Değerlendirme ve Sonuçlar.				
<i>Şırnak ilinde organik tarım yapılamamaktadır.</i>				

7. ORMAN

ORMAN										
GÖSTERGE: Ormanlık Alanlar										
TANIM: Orman alanlarının toplam büyüklüğünü ve yıllara göre değişimini ifade eder.										
Kaynak: Orman Bölge Müdürlükleri										
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İldeki toplam orman alanı (ha), yıllık değişimi (ha/yıl), Orman vasfına göre dağılımı (%), ağaç türleri, sayıları ve oranları (sayı, %)										
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)										
<table border="1"><thead><tr><th></th><th>Merkez ve İlçeler Toplamı</th></tr></thead><tbody><tr><td>Bozuk Koru Ormanı (ha)</td><td>1074,5</td></tr><tr><td>Normal Baltalık Ormanı(ha)</td><td>76626,0</td></tr><tr><td>Bozuk Baltalık Ormanı (ha)</td><td>180974,5</td></tr><tr><td>TOPLAM (ha)</td><td>257600,5</td></tr></tbody></table>		Merkez ve İlçeler Toplamı	Bozuk Koru Ormanı (ha)	1074,5	Normal Baltalık Ormanı(ha)	76626,0	Bozuk Baltalık Ormanı (ha)	180974,5	TOPLAM (ha)	257600,5
	Merkez ve İlçeler Toplamı									
Bozuk Koru Ormanı (ha)	1074,5									
Normal Baltalık Ormanı(ha)	76626,0									
Bozuk Baltalık Ormanı (ha)	180974,5									
TOPLAM (ha)	257600,5									
Değerlendirme ve Sonuçlar. İl sınırları içerisindeki orman alanlarının tamamı meşe baltalıklardır. Ormanların tamamı devlet mülkiyetindedir. Şırnak Ormanları baltalık işletme sınıfındadır ancak gerek doğaya yakın ormancılık prensibi gereği, gerek verimlilik prensibi gereği bu işletme şekli tüm yurdumuzda terk edilmiş ve Şırnak ilinde de koruya tahvil çalışmaları başlamıştır.										

8. BALIKÇILIK

BALIKÇILIK																																																
GÖSTERGE: Balıkçılık																																																
TANIM: Her yıl, denizlerde avcılığı yapılan balıklar (denize kıyısı olan iller için), kabuklu deniz ürünleri ve yumuşakçalar ile iç sularda avlanan tatlı su ürünleri ile yetiştiricilik ürünleri olmak üzere üretilen balık miktarını gösterir. Üretime ilişkin veri yakalandığı zamanki ağırlığı olan canlı ağırlık ile ifade edilir.																																																
Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri																																																
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Kıyı şeridi uzunluğu (km), deniz alanı ve iç su alanı (ha), Su ürünleri üretimi (bin ton) ve yıllara göre değişimi (%), Balık türlerinin dağılımı (%)																																																
Durum ve eğilimler; Veri Formatı																																																
<table border="1"><thead><tr><th>YILLAR</th><th>2002</th><th>2003</th><th>2004</th><th>2005</th><th>2006</th><th>2007</th><th>2008</th><th>2009</th><th>2010</th><th>2011</th><th>2012</th></tr></thead><tbody><tr><td>İçsu Avcılığı</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Deniz Balıkları Avcılığı</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr><tr><td>Yetiştiricilik Ürünleri</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></tbody></table>	YILLAR	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	İçsu Avcılığı												Deniz Balıkları Avcılığı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Yetiştiricilik Ürünleri											
YILLAR	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012																																					
İçsu Avcılığı																																																
Deniz Balıkları Avcılığı	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-																																					
Yetiştiricilik Ürünleri																																																
(birim: ton)																																																
Değerlendirme ve Sonuçlar İlimizin denize sınırı bulunmadığından balıkçılık yapılmamaktadır.																																																

9. ALTYAPI VE ULAŖTIRMA

ALTYAPI VE ULAŖTIRMA											
GÖSTERGE: Karayolu ve Demiryolu Ağı											
TANIM: İldeki toplam karayolu (otoyollar, devlet yolları, il yolları) ve demiryolu gelişimi ve uzunluğunu ifade eder.											
Kaynak: UlaŖtırma, Denizcilik ve Haberleşme Bölge Müdürlükleri											
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre karayolu ve demiryolu uzunlukları (km)											
Durum ve eğilimler; (<i>Şekil, çizelge ya da grafik yer alır</i>)											
Veri Formatı											
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Karayolu Ağ Uzunluğu (km)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	688
Demiryolu Ağ Uzunluğu (km)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Değerlendirme ve Sonuçlar.											

ALTYAPI VE ULAŖTIRMA

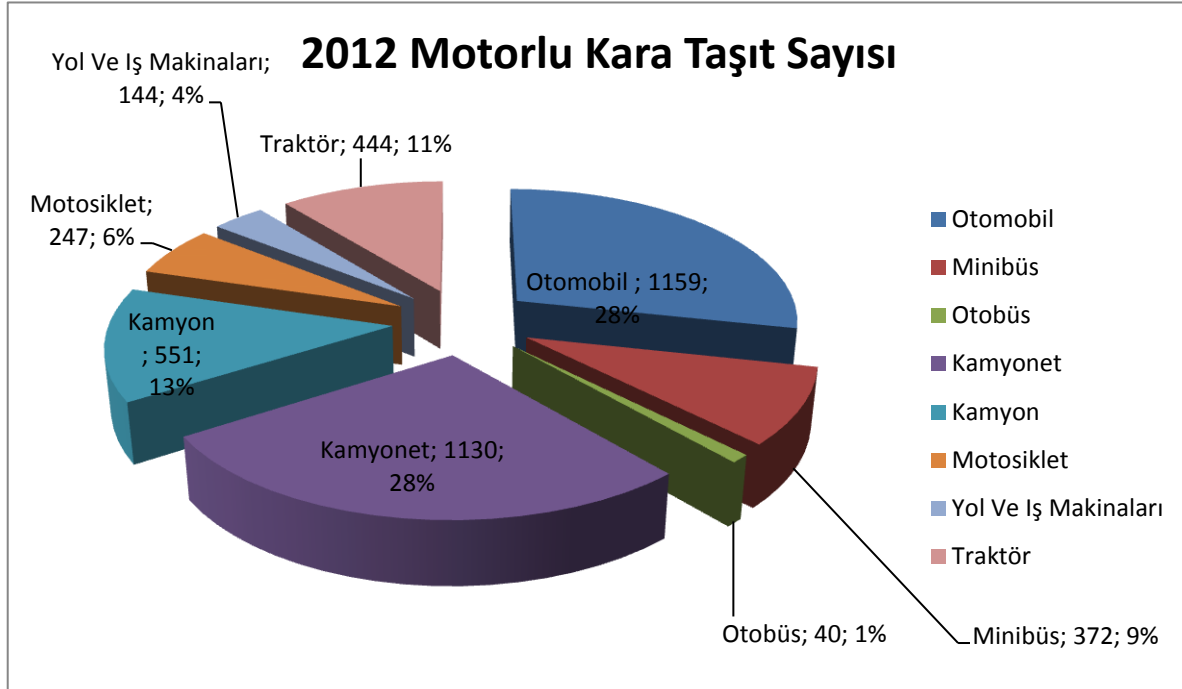
GÖSTERGE: Motorlu Kara Taşıtı Sayısı

TANIM: İldeki, Otomobil (arazi taşıtı dahil), Minibüs, Otobüs, Kamyonet, Kamyon, Motosiklet, Özel Amaçlı Taşıtlar, Yol ve İş Makinaları ve Traktör toplamından ibaret motorlu kara taşıt sayısını ifade eder

Kaynak: TUİK

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre motorlu kara taşıtı sayısı, taşıt kategorileri ve toplam araç sayısı içerisindeki oranları (%), İldeki kişi başına düşen araç sayısı

Durum ve eğilimler;

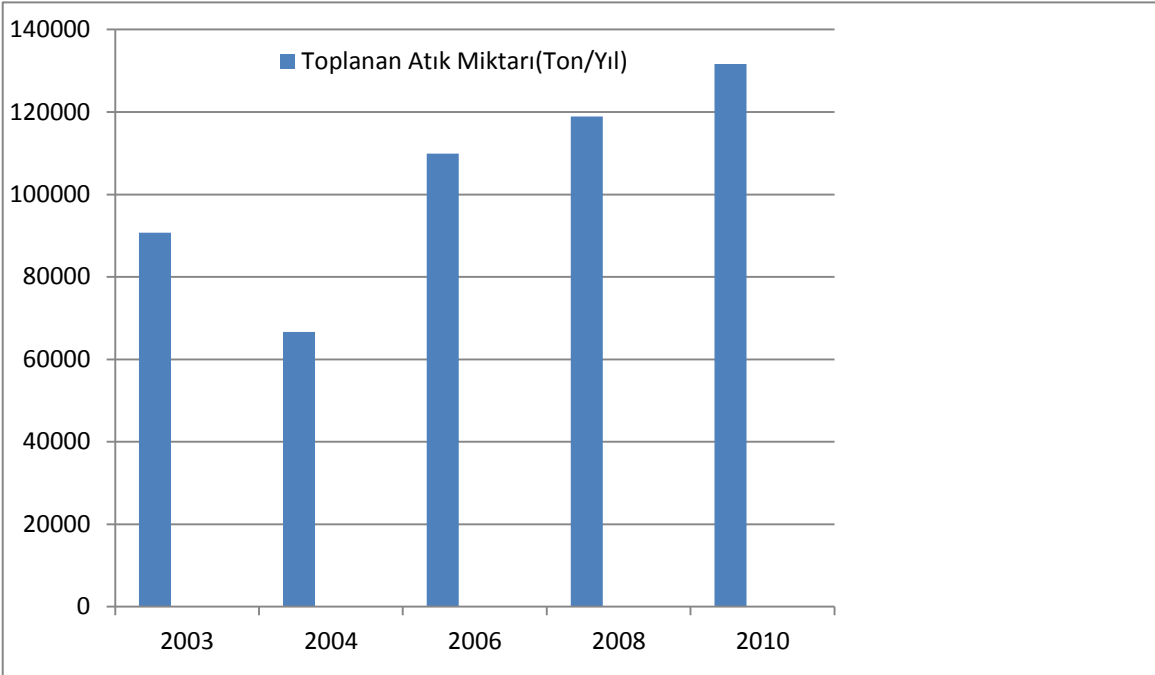

Değerlendirme ve Sonuçlar.

Şırnak ilinde otomobil en fazla orana sahipken otobüs en az orana sahiptir.

10. ATIK

ATIK												
GÖSTERGE: Belediyeler Tarafından ya da Belediye Adına Toplanan Atık ve Bertarafı												
TANIM: Bu gösterge, il içinde, belediyeler tarafından ya da belediyeler adına toplanan katı atıkların miktarı ve düzenli depolama oranını ifade eder. Belediye atıklarının en önemli miktarı haneler tarafından üretilen atıklardır. Ayrıca alım-satım ve ticaret kuruluşları, ofis binaları, kurum ve küçük işyeri atıklarını da kapsamaktadır												
Kaynak: TÜİK												
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllık olarak belediyelerce ya da belediye adına toplanan katı atıklar (Ton), Düzenli Depolanan Katı Atık Miktarı (ton) ve oranı (%)												
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)												
 <table border="1"><thead><tr><th>Yıl</th><th>Toplanan Atık Miktarı (Ton/Yıl)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2003</td><td>90.000</td></tr><tr><td>2004</td><td>65.000</td></tr><tr><td>2006</td><td>110.000</td></tr><tr><td>2008</td><td>118.000</td></tr><tr><td>2010</td><td>131.621</td></tr></tbody></table>	Yıl	Toplanan Atık Miktarı (Ton/Yıl)	2003	90.000	2004	65.000	2006	110.000	2008	118.000	2010	131.621
Yıl	Toplanan Atık Miktarı (Ton/Yıl)											
2003	90.000											
2004	65.000											
2006	110.000											
2008	118.000											
2010	131.621											
Değerlendirme ve Sonuçlar. 2012 yılı toplanan katı atık miktarı 131.621 ton/yıl dır.ilimizde atıklar vahşi depolama alanında toplanmaktadır.												

ATIK
GÖSTERGE: Katı Atıkların Düzenli Depolanması
TANIM: İldeki katı atık tesisi sayısı ve hizmet verilen nüfus oranını ifade eder.
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İldeki katı atık tesis sayısı, katı atık düzenli depolama hizmeti veren belediye sayısı ve nüfus, hizmet verilen nüfusun tüm il nüfusuna oranı (%)
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimiz sınırları içerisinde düzenli katı atık depolama alanı bulunmamaktadır.

ATIK																																					
GÖSTERGE: Tıbbi Atıklar																																					
TANIM: İl için, Ayrı olarak toplanan tıbbi atık miktarlarının yıllık olarak belirtilmesi ve toplanan tıbbi atıkların bertaraf yöntemlerinin oransal olarak ifade edilmesidir																																					
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü																																					
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Toplanan tıbbi atık miktarı (ton), yöntemlerine göre bertaraf oranları (%) ve bertaraf tesisi sayısı																																					
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)																																					
<table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">İl/ilçe Belediyesinin Adı</th> <th colspan="2">Tıbbi Atık Yönetim Planı</th> <th colspan="2">Tıbbi Atıkların Taşınması</th> <th colspan="2">Tıbbi Atık Taşıma Aracı Sayısı *</th> <th rowspan="2">Toplanan tıbbi atık miktarı ton/gün</th> <th colspan="2">Bertaraf Yöntemi</th> <th colspan="3">Bertaraf Tesis Sterilizasyo n/ Yakma</th> </tr> <tr> <th>Var</th> <th>Yok</th> <th>Özel</th> <th>Kamu</th> <th>Özel</th> <th>Kamu</th> <th>Yakma</th> <th>Sterilizasyon</th> <th>Belediyenin</th> <th>Yetkili Firmanın</th> <th>Tesisin Bulunduğu il</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Şırnak</td> <td></td> <td>X</td> <td>X</td> <td></td> <td>1</td> <td></td> <td>0,25</td> <td></td> <td>X</td> <td></td> <td>X</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	İl/ilçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atıkların Taşınması		Tıbbi Atık Taşıma Aracı Sayısı *		Toplanan tıbbi atık miktarı ton/gün	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesis Sterilizasyo n/ Yakma			Var	Yok	Özel	Kamu	Özel	Kamu	Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmanın	Tesisin Bulunduğu il	Şırnak		X	X		1		0,25		X		X	
İl/ilçe Belediyesinin Adı		Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atıkların Taşınması		Tıbbi Atık Taşıma Aracı Sayısı *			Toplanan tıbbi atık miktarı ton/gün	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesis Sterilizasyo n/ Yakma																									
	Var	Yok	Özel	Kamu	Özel	Kamu	Yakma	Sterilizasyon		Belediyenin	Yetkili Firmanın	Tesisin Bulunduğu il																									
Şırnak		X	X		1		0,25		X		X																										
Değerlendirme ve Sonuçlar. Şırnak ilinde tıbbi atıkları bertaraf eden herhangi bir tesis bulunmadığından ildeki atıklar Van ilinde bulunan Rohan Temizlik Peyzaj Otom. İnş. San. Ve Tic. Ltd. Şti. tarafından toplanıp, taşınıp ve bertarafı sağlanır.																																					

ATIK								
GÖSTERGE: Atık Yağlar								
TANIM: İl içinde toplanan atık yağların miktarını ve geri kazanım ya da bertaraf oranlarını ifade eder.								
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü								
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle ilde toplanan atık yağın türlerine göre miktarı (ton), bertarafa ve geri kazanıma ilişkin oranları (%)								
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)								
<p>Yıllara Göre Atık Yağ Miktarları</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Yıl</th> <th>Miktar (ton)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2010</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>2011</td> <td>206,11</td> </tr> <tr> <td>2012</td> <td>0</td> </tr> </tbody> </table>	Yıl	Miktar (ton)	2010	0	2011	206,11	2012	0
Yıl	Miktar (ton)							
2010	0							
2011	206,11							
2012	0							
Değerlendirme ve Sonuçlar.								

ATIK
GÖSTERGE: Bitkisel Atık Yağlar
TANIM: İl içinde toplanan bitkisel atık yağların miktarını ve geri kazanım-bertaraf oranlarını ifade eder.
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle ilde toplanan bitkisel atık yağın türlerine göre miktarı (ton), bertarafa ve geri kazanıma ilişkin oranları (%)
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)
Değerlendirme ve Sonuçlar. Bitkisel atık yağ toplanması ile ilgili veri bulunmamaktadır.

ATIK
GÖSTERGE: Ambalaj Atıkları
TANIM: İl içerisinde oluşan ambalaj atıklarının miktarlarını ve geri kazanımına ilişkin bilgileri içerir.
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre; Üretilen toplam ambalaj atık miktarı ve ambalaj cinsi (ton), geri kazanılan toplam ambalaj atık miktarı (ton), piyasaya sürülen ambalaj miktarı (ton), hedeflenen geri kazanım oranları (%), geri kazanılması gereken miktar (ton), kayıtlı ekonomik tesis sayısı ve lisanslı tesisi sayısı
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimiz sınırları içerisinde ambalaj üretimi yapan ve kendi ürününü üretip paketleyen tesisi bulunmamaktadır.

ATIK
GÖSTERGE: Ömrünü Tamamlamış Lastikler
TANIM: Ömrünü tamamlamış lastiklerin toplanma miktarları, geri kazanım tesisleri ve çimento fabrikalarında ek yakıt olarak kullanılan miktarını ifade eder.
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre, ömrünü tamamlamış lastiklerin toplanma miktarları ve geri kazanım tesislerinde ve çimento fabrikalarında ek yakıt olarak kullanılan miktarları (ton)
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)
Değerlendirme ve Sonuçlar. Müdürlüğümüzde Ömrünü Tamamlamış Lastikler ile ilgili veri bulunmamaktadır.

ATIK
GÖSTERGE: Ömrünü Tamamlamış Araçlar
TANIM: İl genelinde yıllar itibariyle hurdaya ayrılan araç sayısını vb. bilgileri ifade eder.
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle hurdaya ayrılan araç sayısı
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)
Değerlendirme ve Sonuçlar. Müdürlüğümüzde Ömrünü Tamamlamış Araçlar ile ilgili veri bulunmamaktadır.

ATIK
Atık Elektrikli -Elektronik Eşyalar
TANIM: Atık elektrikli ve elektronik eşya toplama miktarları ve işleme tesis sayılarını ifade eder.
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Atık elektrikli ve elektronik eşya toplama miktarı (ton) ve işleme tesis sayısı
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)
Değerlendirme ve Sonuçlar. Müdürlüğümüzde Atık Elektrikli -Elektronik Eşyalar ile ilgili veri bulunmamaktadır.

ATIK
Maden Atıkları
TANIM: İl genelinde, cevher tiplerine göre, zenginleştirme tesisi sayısı ve zenginleştirme proses atıklarının dağılımını ifade eder.
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle cevher tiplerine göre zenginleştirme tesisi sayısı, zenginleştirme proses atıkları miktarları (ton)
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)
Değerlendirme ve Sonuçlar. Müdürlüğümüzde Maden Atıkları ile ilgili veri bulunmamaktadır.

ATIK
Tehlikeli Atıklar
TANIM: İl genelinde, yıllar itibariyle toplanan tehlikeli atıkların miktarı ile geri kazanımı, yakma ve nihai bertaraf edilenlerin miktarlarını ifade eder.
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İl içinde toplanan tehlikeli atıkların miktarı (ton), ara depolama geri kazanım, yakma ve nihai bertaraf miktarları (ton) ve geri kazanım türlerine göre oranları (%)
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)
Değerlendirme ve Sonuçlar.

11.TURİZM

TURİZM			
Yabancı Turist Sayıları			
TANIM: Bu gösterge, il düzeyinde bir yılda giriş çıkış yapan yerli ve yabancı turist sayısının yıllara göre değişimini ifade eder			
Kaynak: TÜİK, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü			
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İl düzeyinde 2000 yılı ve sonrasındaki yıllarda giriş yapan yerli ziyaretçi sayısı (kişi), yabancı ziyaretçi sayısı, bu sayıların yıllara göre değişimi (%), bir önceki yıl için ziyaretçi sayısının aylara göre dağılımı			
Durum ve eğilimler;			
2012 yılına ait yerli ve yabancı turistlerin giriş ve geceleme sayısı ile ilgili istatistikleri			
S.No	Aylar	Giriş	Geceleme sayısı
1	Ocak	347	407
2	Şubat	362	365
3	Mart	406	447
4	Nisan	273	273
5	Mayıs	264	287
6	Haziran	363	469
7	Temmuz	372	400
8	Ağustos	427	447
9	Eylül	310	310
10	Ekim	334	339
11	Kasım	282	282
12	Aralık	384	400
	Toplam	4124	4426
2012 yılı Silopi ilçesinde bulunan Habur sınır kapısına ait sınır giriş ve çıkış istatistikleri			
S.No	Aylar	Giriş	Geceleme sayısı
1	Ocak	90422	192697
2	Şubat	94094	185210
3	Mart	107804	224140
4	Nisan	106501	212400
5	Mayıs	109313	215493
6	Haziran	118092	230401
7	Temmuz	127196	263117
8	Ağustos	132170	255217
9	Eylül	120467	253316
10	Ekim	134728	259051
11	Kasım	127881	272759
12	Aralık	126565	243383
	Toplam	1.267.716	2.769.666
Değerlendirme ve Sonuçlar.			
İlimiz Silopi sınırları içerisinde Habur Sınır Kapısı bulunmaktadır.2012 yılında Habur sınır kapısından yapılan giriş ve çıkış istatistiklerine göre veriler doldurulmuştur.			

TURİZM
Mavi Bayrak Uygulamaları
TANIM: (Denize Kıyısı Olan İller İçin) Gerekli standartları taşıyan nitelikli plaj ve marinalara verilen uluslararası bir çevre ödülü olan mavi bayrağın, Türkiye’de 1997 yılından itibaren verildiği plaj ve marinaların yıllar itibari ile toplam sayılarının belirtilmesidir.
Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle, mavi bayrak almaya hak kazanmış plaj ve marina sayıları
Durum ve eğilimler; <i>(Şekil, çizelge veya grafik yer alır)</i>
Değerlendirme ve Sonuçlar. Şırnak İlinin denize kıyısı bulunmadığından, mavi bayrak almaya hak kazanmış plaj ve marina bulunmamaktadır.

EK-ŞIRNAK 2012 YILINA AİT İL ÇEVRE SORUNLARI VE ÖNCELİKLERİ ANKET FORMU

AÇIKLAMALAR:

İl Çevre Sorunları ve Öncelikleri Anketi, illerimizin çevre sorunlarının ve önceliklerinin neler olduğunu ortaya koyan, aynı zamanda bu sorunların kaynaklarını, nedenlerini, sorunun çözümü için ne tür tedbirler alındığı ya da alınması gerektiğini belirten önemli bir çalışmadır. İl Çevre Sorunları ve Öncelikleri Anketi, çevre konusunda karar vericilere ve halka çevresel bilgi sağlamakta, böylece karar verme sürecini desteklemekte ve halkın çevresel konularda bilincini artırmaktadır.

Form doldurulurken;

- 1- Anket formunda doldurulan bilgilerin, “Çevre Durum Raporu” ve “Göstergeler” bölümü verileriyle tutarlı olmasına dikkat edilecektir.
- 2- Anket formu doldurulurken, başlıklar altındaki açıklamalara dikkat edilecektir.
- 3- Öncelik sıralaması istenen bütün başlıklarda (I.2., I.4., II.4., III.1., III.2., IV.1.), önceki yıla ait anket formuyla, yeni doldurulan yıldaki anket formunun ilgili başlıklarının karşılaştırılması yapılarak, değişiklik olmuşsa nedenlerinin belirtilmesi istenmektedir. Ancak, “**GEÇEN YILKİ ÖNEM SIRANIZ**” ve “**ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ**” kısımları “2012” yılından sonraki anket formlarında doldurulacaktır. Bu başlıklarda, 2012 yılında sadece “**BU YILKİ ÖNEM SIRANIZ**” sütunu doldurulacaktır.
- 4- Anket formunun tüm bölümleri eksiksiz ve doğru olarak bilgisayar ortamında hazırlanacaktır.
- 5- Herhangi bir konuyla ilgili olarak veri ve bilgi temin edilememişse bunun nedeninin belirtilmesi gerekmektedir.
- 6- Her bir çizelgenin altında yararlanılan kaynak/kaynaklar verilmelidir.

I.2. İlinizde hava kirliliğine neden olan kaynakları önem sırasına göre rakam* ile belirtiniz.

I.2.'de ilinizde hava kirliliğine neden olan kaynakları önem sırasına göre en önemliden az önemliye doğru 1,2,3,... şeklinde numaralandırmanız istenmektedir. Varsa “e. Diğer Sanayi Faaliyetleri” ve “g. Diğer Kaynaklar” ın ne olduğu ayrıca belirtilmelidir. Çevre Durum Raporunun “Hava” bölümündeki SO₂, PM, NO_x, CO gibi ölçüm sonuçlarının il bazındaki aylık ortalaması veya konsantrasyonu en yüksek olan istasyonun aylık ortalama değerleri esas alınır.

KAYNAK	GEÇEN YILKI ÖNEM SIRANIZ	BU YILKI ÖNEM SIRANIZ ⁶	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Evsel ısınma	1	1	
b. İmalat Sanayi İşletmeleri			
c. Maden İşletmeleri	2	2	
d. Termik Santraller	3	3	
e. Diğer Sanayi Faaliyetleri (Belirtiniz)hazır Beton Tesisi	4	4	
f. Karayolu Trafik	5	5	
g. Diğer Kaynaklar (Belirtiniz)Yolların tozlanması			

⁶En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

I.3. Hava kirliliğinin önlenmesi amacıyla yıl içinde il/ilçelerde alınan tedbirleri “X” ile işaretleyiniz.

I.3.'de, hava kirliliğinin önlenmesi amacıyla yıl içinde, il sınırları içerisinde ne tür tedbirler alındığı bilgisi istenmektedir. Çizelgede her bir tedbir için belirtilen numara altında, alınan tedbirler için işaretleme yapılması istenmektedir.

YERLEŞİM YERİNİN ADI	ALINAN TEDBİR/TEDBİRLER									
	a	b	c	d	e	f	g	h	i	
İL	1.Merkez	X		X	X	X	X		X	
	İLÇELER	1.Cizre	X		X	X	X	X		X
	2.Silopi	X		X	X	X	X		X	
	3.İdil	X		X	X	X	X		X	
	4.Beytüşşebap	X		X	X	X	X		X	
	5.Uludere	X		X	X	X	X		X	
	6.Güçlükonak	X		X	X	X	X		X	

Kaynaklar: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,

Tedbirler:

a. Kaliteli katı/sıvı yakıt kullanımı
b. Doğalgaz kullanımı
c. Bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları
d. Ağaçlandırma çalışmaları/orman alanlarının, yeşil alanların artırılması
e. Motorlu taşıtların egzoz gazı ölçümleri
f. Sanayi kuruluşlarının emisyon izni almaları
g. Sanayi tesislerinin yerleşim yeri dışına çıkarılmaları
h. Denetim
i. Diğer (Varsa yukarıya ayrılan bölümde belirtiniz).

I.4. Hava kirliliğinin giderilmesinde, yıl içerisinde, il/ilçelerde karşılaşılan güçlükleri önem sırasına göre rakam ile belirtiniz.

I.4.'de hava kirliliğinin önlenmesinde, yıl içinde, İlinizde karşılaşılan güçlüklerin önem sırasına göre en önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4.... şeklinde numaralandırmanız istenmektedir. “Karşılaşılan güçlükler” altında belirtilen maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir. Bunların haricinde “diğer” olarak belirtilmesi gereken husus varsa, ayrıca belirtilmelidir.

Karşılaşılan Güçlükler	GEÇEN YILKİ ÖNEM SIRANIZ	BU YILKİ ÖNEM SIRANIZ*	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Yeterli denetim yapılamaması			
b. Ateşçilerin eğitimsiz veya bilinçsiz olması	6	6	
c. Halkın alım gücünün düşük olmasından dolayı kalitesiz yakıt kullanılması	1	1	
d. Kaliteli yakıt temininde zorluklar	4	4	
e. Kurumsal ve yasal eksiklikler			
f. Toplumda bilinç eksikliği	2	2	
g. Meteorolojik faktörler	5	5	
h. Topografik faktörler	3	3	
i. Diğer (Belirtiniz).....			

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

BÖLÜM II.SU KİRLİLİĞİ

II.1. İl sınırları içerisinde bulunan su kaynaklarının kalite değerlendirmesi

Su kirliliği, II.1.1-II.1-3’de il sınırları içerisinde, yıl içinde, kirliliğe maruz kalmış su kaynaklarının (yüzey, yeraltı ve yüzme suları) adları, kalite sınıfları ile bunların çizelgede belirtilen kirlenme nedenleri dikkate alınarak işaretlenmesi istenmektedir.

II.1.1. İl sınırlarında bulunan yüzeysel sularının kalite sınıflarını Yüzeysel Su Kalitesi Yönetimi Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde belirtiniz ve muhtemel kirlenme nedenlerini işaretleyiniz.

Yüzeysel Suyu Adı	Kalite sınıfı				Kirlenme Nedenleri								
	1	2	3	4	a	b	c	d	e	f	g	h	i
					Evsel Atıksular	Evsel Katı Atıklar	Sanayi Kaynaklı Atıksular	Sanayi Atıkları	Zirai İlaç ve Gübre Kullanımı	Hayvan Yetiştiriciliği	Madencilik Faaliyetleri	Denizcilik Faaliyetleri	Diğer (Belirtiniz)

-İl Müdürlüğümüzde konu ile ilgili herhangi bir çalışma verisi bulunmadığından çizelge doldurulamamıştır.

II.1.2. İl sınırlarında bulunan yeraltı sularının kalite sınıflarını Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik çerçevesinde belirtiniz ve muhtemel kirlenme nedenlerini işaretleyiniz.

Yeraltı suyunun bulunduğu bölge	Yeraltı Su Kalite Sınıfı			Kirlenme Nedenleri								
	İyi	Zayıf	Yeterli veri yok	a	b	c	d	e	f	g	h	i
				Evsel Atıksular	Evsel Katı Atıklar	Sanayi Kaynaklı Atıksular	Sanayi Atıkları	Zirai İlaç ve Gübre Kullanımı	Hayvan Yetiştiriciliği	Madencilik Faaliyetleri	Deniz Suyu Girişimi	Diğer (Belirtiniz)

-İl Müdürlüğümüzde konu ile ilgili herhangi bir çalışma verisi bulunmadığından çizelge doldurulamamıştır.

II.1.3. İl sınırlarında bulunan yüzme sularının kalite sınıflarını Yüzme Suyu Kalitesi Yönetmeliği çerçevesinde belirtiniz ve muhtemel kirlenme nedenlerini işaretleyiniz.

Yüzme Suyunun bulunduğu bölge/plaj	Mavi Bayrak Ödülü		Yüzme Suyu Kalite Sınıfı (*)				Kirlenme Nedenleri						
	Var	Yok	A	B	C	D	a	b	c	d	e	f	g
İlimiz sınırları içerisinde yüzme suyu bulunmamaktadır.							Evsel Atıksular	Evsel Katı Atıklar	Sanayi Kaynaklı Atıksular	Sanayi Atıkları	Zirai İlaç ve Gübre Kullanımı	Deniz/Göl Taşımacılığı	Diğer (Belirtiniz)

(*) A sınıfı çok iyi/mükemmel, B sınıfı iyi kalite, C sınıfı kötü kalite ve D sınıfı çok kötü kalite/yasaklanması gereken olarak kalite kategorilerini temsil etmektedir.

-İl sınırları içerisinde yüzme suyu bulunmamaktadır.

II.2. Yıl İçinde, İl sınırları içindeki il/ilçelerde atıksuların yol açtığı kirlenmenin nedenlerini uygun seçenekleri “X” ile işaretleyerek belirtiniz.

II.2. 'de, il sınırları içerisindeki yerleşim merkezlerinde (il merkezi ve ilçelerin her biri için) atıksulardan kaynaklanan kirliliğin nedenlerinin çizelgenin altında belirtilen maddeler dikkate alınmak ve (X) koymak suretiyle işaretlenmesi istenmektedir. Çizelgede geçen “İl Merkezi” ifadesiyle, İliniz Büyükşehir Belediyesi ise, Büyükşehir Belediyesine bağlı ilçeler, değilse merkez ilçe kastedilmektedir.

Yerleşim Adı	Yerinin	Atık Sulardan Kaynaklanan Kirliliğin Nedenleri												
		a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m
İl Merkezi	1.Merkez	X	X					X	X			X		
	1.Cizre	X	X									X		
İlçeler	2.Silopi	X	X									X		
	3.İdil	X	X									X		
	4.Beytüşşebap	X	X									X		
	5.Uludere	X	X									X		
	6.Güçlükonak	X	X									X		

Kaynaklar: evre ve şehircilik İl Müdürlüğü, Belediye Başkanlıkları

Kirlilik Nedenleri:

- Kanalizasyon şebekesinin olmaması veya yetersiz olması
- Yerleşim yerlerinde evsel nitelikli atıksuların arıtılmaması
- Büyük sanayi kuruluşlarının atıksularını arıtmaması
- Küçük sanayilerde toplu arıtmanın olmaması
- Foseptik çukurların sağlıklı şekilde inşa edilmemesi
- Foseptik atıkların vidanjörlerle çekildikten sonra gelişigüzel yerlere boşaltılması
- Zirai mücadele ilaçlarının kullanımı
- Kimyasal gübre kullanımı
- Arıtma tesisi kapasite ve verimlerinin yetersiz olması
- Arıtma tesisinde görevli olan personelin yetersiz olması
- Hayvancılık atıkları
- Maden atıkları
- Diğer (Yukarıda ayrılan bölümde belirtiniz).

II.3. Su kirliliğinin önlenmesi amacıyla alıcı ortamlarda aşağıdaki tedbirlerden hangilerinin alındığını çizelgede (x) işareti koyarak belirtiniz.

II.3.'de, su kirliliğinin önlenmesi amacıyla her bir alıcı su ortamı için, çizelgenin altında belirtilen maddelerin dikkate alınarak tedbirlerin çizelgede işaretlenmesi istenmektedir.

Alıcı Ortamın Adı	Su Kirliliğinin Önlenmesi Amacıyla Alınan Tedbirler								
	a	b	c	d	e	f	g	h	i
Deniz									
1.									
2.									
Göller									
1.İdil-Dirsekli Göleti	X			X	X			X	
Akarsular									
1.Dicle Nehri	X			X	X		X	X	
2.Kızılsu	X			X	X				
3.Nerdüş Çayı(Çağlayan)	X			X	X				
4.Hezil Çayı	X			X	X				
5.Habur Çayı	X			X	X				
Yeraltı Suları									
1.									
2.									
3.									
Jeotermal Kaynaklar									
1.									
2.									
Diğer Alıcı Su Ortamları									
1.									
2.									

Kaynaklar: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Belediye Başkanlıkları

Alınan Tedbirler:

- Kanalizasyon şebekesinin yapılması ya da yenilenmesi
- Arıtma tesisi /deniz deşarjı /depolama alanları yapılması
- Yerleşim merkezinde foseptik kullanılması
- Tarımsal faaliyetlerde kullanılan zirai mücadele ilacı ve gübrenin aşırı ve yanlış kullanımının önlenmesi
- Yönetmelikler çerçevesinde denetim yapılması
- Deniz araçlarının atıklarını boşaltabilmeleri için uygun yerlerin hazırlanması
- Sanayi kuruluşlarının atıksuları için deşarj izni alması
- Toplumsal bilgilendirilme ve bilinçlendirme faaliyetleri
- Diğer (Yukarıda ayrılan bölümde belirtiniz).

II.4. Su kirliliğinin giderilmesinde/önlenmesinde il sınırları içerisinde karşılaşılan güçlükleri en önemliden az önemliye doğru numara vererek (1,2,3,...) işaretleyiniz.

II.4’de su kirliliğinin giderilmesinde/önlenmesinde il sınırları içerisinde karşılaşılan güçlüklerin önem sırasına göre en önemliden az önemliye doğru 1,2,3,... şeklinde numaralandırmanız istenmektedir. “Karşılaşılan güçlükler” altında belirtilen maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir.

KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	GEÇEN YILKI ÖNEM SIRANIZ	BU YILKI ÖNEM SIRANIZ*	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Yeterli denetim yapılamaması			
b. Mali imkansızlıklar nedeniyle arıtma tesislerinin kurulamaması	1	1	
c. Kurumsal ve yasal eksiklikler	3	3	
d. Toplumda bilinç eksikliği	2	2	
e. Diğer (Belirtiniz).....			

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,...şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

BÖLÜM III. TOPRAK KİRLİLİĞİ

III.1. İlinizde toprak kirliliğine neden olan kaynakları önem sırasına göre rakam ile işaretleyerek* belirtiniz.

III.1’de, il sınırları içerisinde toprak kirliliğine neden olan kaynakların önem sırasına göre, en önemliden, az önemliye doğru, 1,2,3,4.... şeklinde numaralandırılması istenmektedir. Toprak kirliliğine neden olan kaynaklar altında belirtilen maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir.

Kirlenme Kaynağı	GEÇEN YILKI ÖNEM SIRANIZ	BU YILKI ÖNEM SIRANIZ*	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Sanayi kaynaklı atık boşaltımı			
b. Madencilik atıkları			
c. Vahşi depolanan evsel katı atıklar	1	1	
d. Vahşi depolanan tehlikeli atıklar			
e. Plansız kentleşme	3	3	
f. Aşırı gübre kullanımı	7	7	
g. Aşırı tarım ilacı kullanımı	6	6	
h. Hayvancılık atıkları	5	5	
i. Diğer (Belirtiniz)Evsel Atıksuların arıtılmadan deşarj edilmesi	2	2	

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

Kaynaklar: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,

III.2. Toprak kirliliğinin önlenmesi amacıyla il sınırları içerisinde, aşağıdaki tedbirlerden hangilerinin alındığını önem sırasına göre rakam* ile belirtiniz.

III.2’de, toprak kirliliğinin önlenmesi amacıyla il sınırları içerisinde belirtilen tedbirlerden hangileri alınıyor ise, bunların önem sırasına göre, en önemliden, az önemliye doğru, 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırılması istenmektedir. Maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir.

ALINAN TEDBİRLER	GEÇEN YILKI ÖNEM SIRANIZ	BU YILKI ÖNEM SIRANIZ *	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Sanayi/Madencilik tesislerinin sıvı, katı ve gaz atıklarının mevzuata uygun olarak bertarafının sağlanması			
b. Kentleşmenin Çevre Düzeni Planlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi	3	3	
c. Mevzuata uygun olarak gübreleme, ilaçlama ve sulamanın yapılması			
d. Erozyon mücadele çalışmaları			
e. Geri dönüşüm/yeniden kullanım uygulamaları	2	2	
f. Diğer (Belirtiniz)Kanalizasyon şebekesinin yapılması			
g. Diğer (Belirtiniz)Evsel katı atıkların depolanması	1	1	

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

BÖLÜM IV. ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNLARI

IV.1. Aşağıdaki Konu Başlıklarını Dikkate Alarak, yıl sonu itibariyle, İl Sınırları İçinde Görülen Çevre Sorunlarını Önem ve Önceliklerine Göre Rakam (Önem sırasına göre en önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,5,..... şeklinde numaralandırınız) Vererek Sıralayınız. Tüm sorunları numaralandırmak zorunlu olmayıp, iliniz için geçerli olan sorunları öncelik sırasına göre numaralandırmanız yeterlidir.

IV.1’de, sıralanan çevre sorunları dikkate alınarak, yıl sonu itibariyle, il sınırlarınız içerisinde, görülen bu sorunların önem ve önceliklerine göre, en önemliden en az önemliye doğru 1,2,3,4,5.... şeklinde numaralandırılması istenmektedir. Tüm sorunları numaralandırmak zorunlu olmayıp, iliniz için geçerli olan sorunları öncelik sırasına göre numaralandırmanız yeterlidir. Ayrıca çizelgede yer alan her çevre sorunu için iliniz sınırları içinde geçerli olan nedenleri işaretleyiniz.

NOT: Ölçüm değerleri, göstergeler, her bölümün sonundaki sonuç ve değerlendirme kısımları, konularına göre şikayet sayısı, şikayetin ceza ile sonuçlanma oranı, konularına göre ceza sayısı, yapılan denetimler sonucu edinilen deneyimler vb. çevre sorunlarının hangi alanda yoğunlaştığı konusunda yol gösterici olabilir.

ÇEVRE SORUNLARI	GEÇEN YILKI ÖNEM SIRANIZ	BU YILKI ÖNEM SIRANIZ *	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Hava kirliliği	1	1	
b. Su kirliliği	2	2	
c. Toprak kirliliği			
d. Atıklar	3	3	
e. Gürültü kirliliği			
f. Erozyon			
g. Doğal çevrenin tahribatı (Orman, Mera, Sulak alan, Kıyı, Biyolojik çeşitlilik ve habitat kaybı)			

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

IV.2. İl Sınırları İçerisinde IV.1’de Tespit Edilen Her Bir Öncelikli Çevre Sorunu ile İlgili Olarak; Yukarıda IV.1’de Belirlemiş Olduğunuz Öncelik Sırasına Göre;

IV.2’de, IV.1’de sıralanan her bir öncelikli çevre sorunları dikkate alınarak;

- Çevre sorununun nedenlerini,*
- Bu nedenlerde daha çok hangi faktör veya sektörlerin etkili olduğunu,*
- Çevreye vermiş olduğu olumsuz etkilerini*
- Bu sorunların giderilmesinde karşılaşılan güçlüklerini,*

- e) *Bu sorunları gidermek amacıyla alınan, alınması planlanan veya alınması gereken tedbirlerin neler olduğunu,*
- f) *Ayrıca bu başlık altında yer almasını istediğiniz diğer görüşlerinizi belirten bilgi notunu,*

sistematiik ve yeterli seviyede açıklayınız.

I.ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

HAVA KİRLİLİĞİ

Şırnak İlinde kalitesiz yakıtların kullanılmasının, yakma sistemlerinin ve toz bulutlarının doğal çevreyi, insan sağlığı ve refahını olumsuz etkilediğini söyleyebiliriz. Son yıllarda yapılan değerlendirmelere göre hava kirliliğine yol açan temel faktörler; kullanılan kalitesiz yakıtlar, yakma sistemleri ve toz bulutlarının ortama verdiği emisyonlar, halkın bilinçsiz yakma yöntemleri kullanmasıdır.

Şırnak ilinde hava kirliliği özellikle kış aylarında kirletici vasfı yüksek sanayi tesislerinin olmaması nedeni ile sadece kalitesiz yakıtların ısıtmada kullanılmasından ve motorlu araçlardan kaynaklanmaktadır. Kırsal kesimde tüketilen ısınma amaçlı yakıtların yerine tezek, deri ve paçavraların yakılması bu sorunu daha ciddi bir hale getirmektedir. Bu da doğal olarak çevre havasında hava kirleticilerinin miktarının artmasını ve hava kalitesinin bozulmasına neden olmaktadır

Motorlu taşıtlardan kaynaklanan egzoz emisyonundan kaynaklanan hava kirliliğinin önlenmesi amacıyla; denetimlerle motorlu taşıtların egzoz emisyon ölçümlerini yapmaları sağlanmaktadır.

2007 Tarihinden itibaren Şırnak İlinde bir adet Hava Kalitesi Ölçüm Cihazı mevcut olup, Şırnak İl Milli Eğitim Müdürlüğü bahçesinde bulunmaktadır. Kurulan hava kirliliği ölçüm istasyonunda Kükürtdioksit (SO₂) ve Partikül Madde (PM₁₀) parametreleri ölçülmektedir.

Ölçüm istasyonunda toplanan ölçüm verileri Bakanlığımıza ait özel bir ağ (VPN) üzerinden GSM Modemler aracılığıyla Bakanlığımız Çevre Referans Laboratuvarı Veri İşletim Merkezine aktarılarak izlenmekte ve www.havaizleme.gov.tr adresinde eşzamanlı olarak yayınlanmaktadır. Saatlik ortalamalar şeklinde istasyonlardan alınan veriler incelenerek doğrulama çalışmaları yapılmakta olup söz konusu verilerle aylık ve yıllık raporlar hazırlanarak yayınlanmaktadır.

II. ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

SU KİRLİLİĞİ

Bu bölge akarsuları sanayisinin yeterince gelişmemiş ve bugüne kadar yoğun tarım uygulamalarının yaşanmamış olması sebebiyle önemli bir kirlenme belirtisi göstermemekle birlikte su kaynaklarının kalitesini tehdit nedenleri arasında en önemlileri kentleşmenin denetimsiz ve düzensiz olması buna bağlı olarak kanalizasyon şebekesinin olmaması ve yetersiz olması ile tarımsal kaynaklı faaliyetler gelmektedir.

Kentsel kanalizasyon sularının arıtılmadan yüzey sularına deşarj edilmeleri, kanalizasyon sistemlerinden ve açıktaki katı atık yığınlarından kaynaklanan sızıntıların yer altı sularını kirletmesi, tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan zirai mücadele ilaçlarının ve gübrelerin bilinçsiz kullanımının akarsulardaki ve yer altı sularındaki su kirliliğinde en önemli baskılar olarak ortaya çıkmaktadır.

Dicle Nehri üzerinde açılan çok sayıdaki kum ocağı nehrin debisini etkilemekte, nehir yatağında yaptığı deformasyonlar ile nehrin ekosistemini olumsuz yönde etkilemekte, doğal yaşamın kalitesini mikro ölçekte de olsa etkilemektedir.

Evlerden kaynaklanan atıksuların arıtılmadan alıcı ortama deşarj edilmesi, katı atıkların alıcı ortama dökülmesi, yer altı ve yerüstü sularının yoğun bir şekilde kirlenmesine neden olmaktadır. Bu deşarjlardan gelen kirlilik yükü ile nehirlerde yaz aylarında ötröfikasyon olabilmektedir.

AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi kapsamında Fırat-Dicle Havzasında yatırım ihtiyaçları hususunda yapılan çalışmalar neticesinde Atıksu Arıtımı Eylem Planında (2008-2012) da belirtildiği üzere İlimiz için de atıksu arıtımı konusunda yatırım ihtiyaçları belirlenmiş olup Silopi için; İller Bankası tarafından proje aşaması bitirilmiş olup Silopi Belediyesi atıksu arıtma tesisi 2014 yılında işletmeye alınması planlanmaktadır. Diğer ilçeler için de kanalizasyon tesisi ve atıksu arıtma işlemlerinde kullanılmak üzere Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızca şartlı nakdi yardımlar verilmekte olup proje çalışmaları devam etmektedir.

İlimizde bulunan Elektrik Santrali/Silopi atıksularını atıksu arıtma tesisinde işleme tabi tutmakta ve alıcı ortama direkt olarak deşarj yapmamaktadır. İlimizde bulunan ve atıksu oluşturan tesisler için Çevre Kanunu kapsamında gerekli İzin/Lisans almaları hususunda gerekli çalışmalar devam etmektedir.

Varsa, IV.1’de, “3” ve Sonrası Numara Verdiğiniz Öncelikli Çevre Sorunlarını, IV.1’de Belirlemiş Olduğunuz Sırayla Açıklayınız

III. ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

ATIK

Şırnak İli, 2010 yılı itibari ile nüfus 269.494 olup (2010 TÜİK verilerine göre), toplam katı atık miktarı 114.480 ton/yıl (atık yönetimi eylem planı), kişi başına düşen atık miktarı ise 0,43 kg/kişi-gün olarak gerçekleşmiştir. Tıbbi atıklar kimi yerlerde yakılarak, diğer yerlerde ise vahşi olarak veya özel çukurlarda kireçlenerek gömülmektedir. Ancak 30.03.2011 tarihi itibari ile İl ve İlçe Belediyeleri Lisanslı Tıbbi Atık Sterilizasyon tesisi ile sözleşme yapmış olup söz konusu tıbbi atıkların Van İlinde bulunan Lisanslı Tıbbi Atık Sterilizasyon tesisine götürülmesi sağlanacaktır.

Şırnak İli'nde düzenli katı atık depolama tesisi bulunmamakla birlikte İlin sınırları içerisinde Şırnak Belediyesi-Kumçatı Belediyesi-Balveren Belediyesi ve İl Özel İdaresi arasında oluşturulan Şırnak İli Çevre Hizmetleri Birliği tarafından yapımı planlanan düzenli katı atık depolama tesisinin proje aşaması bitmiş olup katı atık tesisi inşaat aşamasındadır.

Evsel nitelikli katı atıklar Şırnak-Cizre Karayolu 7.km, Güneybatı Yönü, 1/25.000'lik Cizre-M8-C3 pafta sınırları içerisi adresinde bulunan alanda vahşi depolanmaktadır. İl'de katı atıkların vahşi depolanması toprağın, yeraltı sularının kirlenmesine, koku problemine ve estetik görüntünün bozulmasına yol açmaktadır.

GAP idaresi tarafından hazırlanıp revize edilen Uygulama Projesi Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca uygun bulunmuş olan Düzenli Depolama Tesisinin hayata geçmesiyle birlikte 450.000 nüfusa hizmet vermesi yılda 122.000 ton /yıl atık depolanması beklenmektedir.

TEŞEKKÜR EDERİZ...